

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิต
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครนายก

บทคัดย่อ

ของ

ชมาพร ศรีอิตยาจิต

1-3 ก.พ. 2549

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

ตุลาคม 2548

ชมาพร ศรีอิทยาจิต. (2548). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครนายก. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์, รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครนายก จำนวน 411 คน ซึ่งเลือกมาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินทักษะชีวิต แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในโรงเรียน แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบสอบถามการปรับตัว แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟา (α) มีค่าเท่ากับ .918 , .813 , .804 , .869 , .838 และ .912 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เส้นทาง โดยใช้โปรแกรม LISREL version 8.54

ผลการวิจัยพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าไค-กำลังสอง 2.700 ค่าความน่าจะเป็น .440 ที่ขึ้นความอิสระเท่ากับ 3 ค่าดัชนีความกลมกลืน 1.000 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ .980 และดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ .000 โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะชีวิตได้ร้อยละ 57.60 โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่ส่งผลมากที่สุด คือ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน รองลงมา คือ การปรับตัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และสัมพันธภาพภายในครอบครัว มีค่าน้ำหนักความสำคัญ .394 , .233 , .194 และ .179 ตามลำดับ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการสนับสนุนทางสังคมส่งผลต่อทักษะชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าน้ำหนักความสำคัญ .081 และ .079 ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตมากที่สุดคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รองลงมาตามลำดับ คือ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน การปรับตัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพภายในครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคม ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อทักษะชีวิต โดยผ่านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคม คือ สัมพันธภาพภายในครอบครัว มีค่าเท่ากับ .255 ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลทางอ้อมต่อทักษะชีวิต โดยผ่านการปรับตัว มีค่าเท่ากับ .239 และ .150 ตามลำดับ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อทักษะชีวิต โดยผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปรับตัว มีค่าเท่ากับ .137 และ .050 ตามลำดับ

AN ANALYSIS OF CAUSAL RELATIONSHIP BETWEEN SOME FACTORS AFFECTING
LIFE SKILLS OF MATHAYOM SUKSA II STUDENTS OF
THE EDUCATION OPPORTUNITY EXTENTION SCHOOLS, NAKHONNAYOK

AN ABSTRACT

BY

SAMAPORN SRIITTAYAJIT

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University

October 2005

Samaporn Sriittayajit. (2005). *An Analysis of Causal Relationship Between Some Factors Affecting Life Skills of Mathayom Suksa II Students of The Education Opportunity Extension Schools, Nakhonnayok*. Master thesis, M.Ed. (Educational Research and Statistics). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Dr. Boonchird Pinyoanuntapong, Assoc. Prof. Nipa Sripairot.

The main purpose of this research is to investigate causal relationship between some factors affecting life skills of Mathayom Suksa II students. The subjects comprised 411 Mathayom Suksa II students of the education opportunity extension schools in Nakhonnayok province, through stratified random sampling. The instruments for collecting data included life skill scale, questionnaires concerning school environment, family relations, achievement motive, adjustment, and social support with reliability of .918, .813, .804, .869, .838, and .912, respectively. Data were analyzed by path analysis through LISREL version 8.54.

The results revealed that the fit model showed the empirical data with a Chi-square of 2.700, probability of .440, degrees of freedom at 3, goodness of fit index at 1.000, adjusted goodness of fit index at .980, and root mean square error of approximation at .000. The model could depict variance of life skills (57.60%). It meant that factors including school environment, adjustment, achievement motive, and family relations (.394, .233, .194, and .179, respectively) significantly affected to life skills at .01 level. Whereas learning achievement and social support (.081 and .079) significantly affected to life skills at .05 level.

Factors mostly direct affecting to life skills included learning achievement, school environment, adjustment, achievement motive, family relations, and social support, respectively. Nevertheless, factors indirect affecting to life skills through achievement motive, learning achievement, adjustment, and social support was family relations (.255) whereas learning achievement and social support indirect affecting to life skills through adjustment were .239 and .150, respectively. Achievement motive and school environment indirect affecting to life skills through learning achievement and adjustment were .137 and .050, respectively.

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิต
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครนายก

ปริญญาานิพนธ์

ของ

ชมาพร ศรีอภัยจิต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

ตุลาคม 2548

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิต
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครนายก

ของ

ชมาพร ศรีอิทยาจิต

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

วันที่ ...13... เดือน ...ตุลาคม..... พ.ศ. 2548

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ดร.สุวพร เข้มเฮง)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ชวลิต รวยอาจิม)

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้ สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดีด้วยความกรุณาเอาใจใส่อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ ประธานที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการ ให้คำปรึกษาแนะนำการวิจัยทุกขั้นตอนจนเสร็จสมบูรณ์ รวมทั้งทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการ ทำงานวิจัย และรู้ถึงคุณค่าของงานวิจัยที่จะช่วยให้การทำงานในด้านการพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณค่า มากขึ้น ท่านทั้งสองยังเป็นแบบฉบับของอาจารย์ที่ทุ่มเทให้กับศิษย์และงานด้านวิชาการอย่างไม่ เหน็ดเหนื่อย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งถึงความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สุวพร เข้มเฮง และอาจารย์ชวลิต รวยอาจิม ในฐานะ กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ ทำให้ ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้ให้ ทุนอุดหนุนการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน คือ ดร.เฉลิมชัย หาญกล้า อาจารย์กฤษกร เจือดี อาจารย์พรศิริ กองนวล อาจารย์สุนทร เขยชื่น และอาจารย์ธีรนุช รอดแก้ว ที่ได้กรุณาตรวจสอบและ ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี รวมไปถึง คณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาตามหลักสูตรสาขาวิชาการวิจัย และสถิติทางการศึกษา อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ผู้บริหารโรงเรียน ครู และขอขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ นายสมชาย ศรีอิทยาจิต และนางระเบียบ ศรีอิทยาจิต ผู้เป็นบิดาและ มารดาที่ให้กำลังใจ ความหวังโย ทำให้ลูกประสบความสำเร็จในการศึกษา รวมทั้งขอขอบคุณเพื่อน ร่วมงาน ญาติมิตร พี่และเพื่อนสาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษาทุกคนที่ให้กำลังใจและให้ ความช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา

คุณค่าทั้งหมดที่เกิดจากปริญญานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยน้อมรำลึกและบูชาพระคุณแก่บุพการีของ ผู้วิจัยและบูรพาคณาจารย์ทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังในการวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัยตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน

ชมาพร ศรีอิทยาจิต

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
สมมติฐานในการวิจัย.....	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต.....	14
ความหมายของทักษะชีวิต.....	14
องค์ประกอบของทักษะชีวิต.....	15
ความสำคัญของทักษะชีวิต.....	20
หลักการสอนทักษะชีวิต.....	22
เอกสารด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต.....	24
สภาพแวดล้อมในโรงเรียน.....	24
สัมพันธภาพภายในครอบครัว.....	28
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์.....	31
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	33
การปรับตัว.....	35
การสนับสนุนทางสังคม.....	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เส้นทางแบบโมเดลความสัมพันธ์เชิงเส้นหรือ โมเดลลิสเรล.....	43
ความหมายของการวิเคราะห์เส้นทาง.....	44
แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล.....	45
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	49
ขั้นตอนในการวิเคราะห์เส้นทางด้วยโปรแกรมลิสเรล.....	50
โปรแกรมลิสเรล.....	58
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	60
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	71
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	71
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	74
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	82
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	89
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	100
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	100
สมมติฐานในการวิจัย.....	100
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	101
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	102

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การแยกส่วนความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลทั้งทางตรงและทางอ้อม.....	57
2 จำนวนนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำแนกตามขนาดโรงเรียน	73
3 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	90
4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิต	91
5 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรที่มีต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 ในแต่ละขั้นตอน จากโมเดลตามสมมติฐานจากการศึกษาค้นคว้า.....	92
6 ค่าสถิติต่าง ๆ ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐาน กับข้อมูลเชิงประจักษ์	94
7 ค่าสถิติต่าง ๆ ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่ปรับปรุงกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์	95
8 ค่าสถิติการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และ อิทธิพลรวม (TE) ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	97
9 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว...	123
10 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม.....	125
11 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบประเมินทักษะชีวิต.....	127
12 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามสภาพแวดล้อมในโรงเรียน.....	129
13 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์.....	130
14 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม.....	130
15 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว.....	131
16 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามการปรับตัว.....	132

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 รูปแบบสมมติฐานแสดงอิทธิพลของตัวแปรที่มีผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	11
2 องค์ประกอบของทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก.....	15
3 องค์ประกอบของทักษะชีวิตของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.....	16
4 ปัญหาครอบครัวและทักษะชีวิตที่เด็กพึงมี.....	20
5 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทักษะชีวิตกับกระบวนการเรียนรู้.....	22
6 แบบจำลอง Recursive Model และ Non - Recursive Model.....	47
7 ขั้นตอนการวิเคราะห์เส้นทางด้วยโปรแกรมลิสเรล.....	50
8 รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปร.....	51
9 ขนาดสัมประสิทธิ์เส้นทางของตัวแปรเหตุที่มีต่อตัวแปรผล.....	57
10 ลำดับขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม.....	74
11 เส้นกราฟควิล็อต (Q-Plot).....	96
12 โมเดลทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่แสดงทิศทางและค่าสหสัมพันธ์ ในรูปอิทธิพลตามข้อมูลเชิงประจักษ์.....	99

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ) สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	102
อภิปรายผล.....	103
ข้อเสนอแนะ.....	106
บรรณานุกรม.....	108
ภาคผนวก.....	119
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	160

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการสื่อสาร ซึ่งมีผลต่อค่านิยมและพฤติกรรมของบุคคลที่จะต้องเผชิญในชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ สารเสพติด บทบาทชายหญิง ชีวิตครอบครัว สุขภาพ อิทธิพลของสื่อและสิ่งแวดล้อม จริยธรรม ปัญหา สังคม ฯลฯ (กรมสุขภาพจิต. 2541 : 8) สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดการขยายตัวของปัญหาความรุนแรงและอาชญากรรม การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ และสารเสพติดในหมู่นักเรียนนักศึกษาอย่าง รุนแรง การฆ่าตัวตายในหมู่นักเรียนนักศึกษา (วิทยากร เชียงกูล. 2542 : 20) อันเนื่องมาจากการที่ บุคคลเกิดความเครียดทางออกให้กับตนเองไม่ได้ ขาดการเตรียมความพร้อมในการเผชิญปัญหา ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยวิกฤติ เนื่องจากมีภาวะทางอารมณ์แปรปรวนสูง วุฒิภาวะทางอารมณ์ยังไม่สมบูรณ์ มีความสับสนในการวางบทบาทของตนเองในสังคม ขาดทักษะ และประสบการณ์ในการเผชิญปัญหา ขาดความเข้าใจตนเอง ซึ่งอาจทำให้วัยรุ่นมีปัญหาในด้าน สุขภาพจิต โดยปกติวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการหาเอกลักษณ์ของตนเอง อยากรู้ อยากรู้อยากลอง ต้องการอิสระจากครอบครัว ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน บางครั้งดูเหมือนให้ความสำคัญกับ เพื่อนมากกว่าพ่อแม่เหล่านี้เป็นธรรมชาติของวัยรุ่นที่เป็นเหตุให้เสี่ยงต่อการเกิดอันตรายต่อตัวเอง เช่น การถูกชักจูงให้ใช้สารเสพติด การคบเพื่อนไม่ดี เสเพล กระทำผิดกฎหมาย รวมไปถึงการมีพฤติกรรม ทางเพศที่ไม่เหมาะสมนำไปสู่ปัญหาเรื่องโรคเอดส์ในที่สุด (กรมสุขภาพจิต. 2541 : 12 - 13)

จากการศึกษาของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับ สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง "การสำรวจความคิดเห็น ความเข้าใจ ความรู้สึกและปัญหาของเยาวชน เกี่ยวกับเรื่องอารมณ์และความรัก : กรณีศึกษากลุ่มเป้าหมาย นักเรียนนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น - ปริญญาตรีทั่วประเทศ" ซึ่งดำเนินการสำรวจในช่วงเดือน เมษายน - พฤษภาคม 2547 พบว่า ปัญหาที่พบในวัยรุ่นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 32.7 การทะเลาะวิวาทร้อยละ 31.5 การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยร้อยละ 28.8 ส่วนใหญ่ค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนเป็นเรื่องพิเศษเกินกว่าปกติ เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ การจัดปาร์ตี้ การซื้อเครื่องสำอาง ซื้อเครื่องประดับ เล่นโบว์ลิ่ง การเที่ยวสถานบันเทิงร้อยละ 26.9 การมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 23.8 การเล่นเกมพนัน ร้อยละ 15.7 การสูบบุหรี่ร้อยละ 11.7 การคิดฆ่าตัวตายเป็นร้อยละ 8.4

และการเสพยาเสพติดร้อยละ 1.7 โดยภาพรวมทั้งหมดของเยาวชนทั่วประเทศแต่ละคนมีปัญหาเฉลี่ย 1.8 ปัญหา สิ่งที่ชัดเจนจากข้อมูลการวิจัย คือ เยาวชนนักเรียนนักศึกษามีปัญหาสุขภาพทางจิตใจ คือ "ความวิตกกังวลในการดำเนินชีวิต" เพราะ สภาพแวดล้อมสังคมปัจจุบันมีผลต่อการสร้างแรงกดดันทางจิตใจให้เยาวชนมีการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกลายเป็นปัญหาสังคม ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาเพิ่มพูนทั้งความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันแก่เยาวชนในการเผชิญปัญหาต่าง ๆ

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา นักการศึกษาและนักสาธารณสุข พยายามที่จะหาวิธีการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจังและเป็นการแก้ไขปัญหาคือต้นเหตุและมีความยั่งยืน แนวคิดหนึ่งที่มีการพัฒนาและขยายรูปแบบ วิธีการอย่างแพร่หลาย คือ การเสริมสร้างและพัฒนา "ทักษะชีวิต" ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษาที่มีแนวทางในการพัฒนาเด็กให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เพื่อเป็นพลังในการสร้างสรรคโลก สำนักงานปฏิรูปการศึกษา กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั้นมิได้มีขอบเขตเพียงการมีความรู้ความจำในข้อมูลเท่านั้น แต่ยังหมายถึง การมีทักษะชีวิตและคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตอีกด้วย ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จึงเน้นให้มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (กรมวิชาการ, 2546 : 13 – 16) ซึ่งเป็นที่คาดหวังว่าผู้ที่มีทักษะชีวิตนั้นจะสามารถตัดสินใจ แก้ไขปัญหาบนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ให้กับตนเองและสังคม ทั้งยังมีระบบการคิดที่มีเหตุผล สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจัดการกับอารมณ์และความเครียดได้

ทักษะชีวิต (Life skills) เป็นความสามารถทางจิตสังคมของบุคคลอันเป็นความสามารถในการที่บุคคลจะเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นความสามารถของบุคคลที่ช่วยให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งสุขภาพจิตที่ดี สามารถที่จะปรับตัวและมีพฤติกรรมที่เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมในขณะที่ต้องเผชิญสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ทักษะชีวิตมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและการดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข (WHO, 1994 : 1) ซึ่งประกอบด้วย ทักษะชีวิตหลัก (Core Life Skills) 10 ประการ คือ การตัดสินใจ (decision making) การแก้ไขปัญหา (problem solving) ความคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (critical thinking) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (effective communications) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (interpersonal relationship skills) ความตระหนักรู้ในตน (self awareness) ความเห็นใจผู้อื่น (empathy) การจัดการกับอารมณ์ (coping with emotion) และการจัดการเกี่ยวกับความเครียด (coping with stress) สำหรับประเทศไทยได้มีการ

ปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของทักษะชีวิตให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย โดยกรมสุขภาพจิต (2541 : 1) ได้เพิ่มองค์ประกอบขึ้นอีก 2 องค์ประกอบ คือ ความภาคภูมิใจในตนเอง (self esteem) และความรับผิดชอบต่อสังคม (social responsibility) โดยกำหนดให้ความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์เป็นองค์ประกอบร่วมและเป็นพื้นฐานของทุกองค์ประกอบ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต พบว่า ครอบครัว โรงเรียนและชุมชน รวมถึงลักษณะภายในตัวเด็กเองมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิต (ณัฐยา ผาดจันทิก. 2545 : 77-83) เนื่องจากทักษะชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์และการฝึกฝนอบรมซึ่งเกิดขึ้นในวงจรชีวิตประจำวันโดยการปะทะหรือมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ จากการศึกษาผลของการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ โดยนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมาประยุกต์ใช้ของ รัตนา ดอกแก้ว (2539 : 134-147) พบว่า กลุ่มทดลองมีทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ทักษะการปฏิเสธต่อรอง ทักษะการปรับเปลี่ยนเจตคติและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม สอดคล้องกับ รุ่งแสง อรุณไพโรจน์ (2542 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีระดับการมีส่วนร่วมในประสบการณ์สังคมต่างกันมีระดับทักษะชีวิตที่ต่างกันด้วย จากการศึกษาของ จิตรา เมฆะ (2529 : 27) พบว่า เด็กที่เจริญเติบโตขึ้นในครอบครัวที่พ่อแม่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันส่งผลให้เด็กเป็นผู้ที่มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นคนร่าเริงแจ่มใส มองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีสุขภาพดีและกล้าเผชิญปัญหา ไม่หลบหนีปัญหา มีความกล้าที่จะแสดงออกและมั่นใจในความสามารถของตน ส่วนเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดีจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เนื่องจากเด็กมีความขัดแย้งทางอารมณ์ (เกศศิริ บุญญะอภิชาติ. 2540 : 34 ; อ้างอิงจาก Yusof. 1984) ส่งผลให้เขาไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่พบได้ ตามทฤษฎีการดูดซับความเครียดของ ครอบฟอร์ด (Crawford. 1987 : 41) กล่าวว่า ครอบครัวมีส่วนในการให้การสนับสนุนทางสังคม ซึ่งจะส่งผลให้เด็กสามารถลดความรุนแรงและเผชิญกับภาวะวิกฤตได้ง่ายขึ้น รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมช่วยให้เขามีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับการศึกษาของ สรณันท์ สุพรรณรัตนรัฐ (2546 : 74-75) พบว่า นิสิตที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวมาก จะมีทักษะชีวิตสูงกว่านิสิตที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวน้อย

นอกจากครอบครัวแล้วโรงเรียน ซึ่งเป็นเสมือนบ้านหลังที่สองของเด็กก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่ช่วยในการพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนนั้นมีอิทธิพลต่อการหลอมรวมพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม สติปัญญาและสังคมของนักเรียนและครูเป็นอย่างมาก (สุปรีชา หิรัญโต. 2531 : 175) โรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนจะส่งผลให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2520 : 72) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สัมพันธภาพภายในครอบครัว การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคมน่าจะส่งผลต่อทักษะชีวิต

สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จากการประเมินผลการศึกษาของกรมวิชาการ (2542 : 96 –112) พบว่า นักเรียนที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ยังคงมีคุณลักษณะบางประการที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร และสภาพที่พึงปรารถนาของสังคม นอกจากนี้ผลการประเมินยังต่ำกว่านักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา และของเอกชน ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะการจัดการ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความขยันอดทน ประหยัดอดออม ความรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการช่วยเหลือผู้อื่น จากสภาพการณ์ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 11 – 12) พบว่า โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขาดแคลนบุคลากร ครูสอนไม่ตรงตามสาขาที่เรียน การจัดโปรแกรมการเรียนไม่น่าสนใจ งบประมาณไม่เพียงพอและล่าช้า ผู้ปกครองของนักเรียนยากจนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาต่อและต้องการให้นักเรียนช่วยทำงานบ้าน นักเรียนขาดเรียนเป็นประจำ ขาดความถนัดในการเรียนและแรงจูงใจในการเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตซึ่งเป็นแนวทางแก่พ่อแม่ ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทักษะชีวิตไปใช้ในการส่งเสริม พัฒนา เพื่อให้เยาวชนมีทักษะชีวิตเสมือนหนึ่งการสร้างภูมิคุ้มกันในการเผชิญปัญหาต่าง ๆ ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในทุกๆ ด้านได้อย่างมีความสุขและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สัมพันธภาพภายในครอบครัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคม กับทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อศึกษานำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สัมพันธภาพภายในครอบครัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งในการที่จะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อพัฒนาเยาวชนและเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนเสมือนหนึ่งการสร้างภูมิคุ้มกันแก่ร่างกายในการเผชิญปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาทางเพศ ปัญหายาเสพติด ปัญหาค่านิยมบริโภค เป็นต้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้บริหารประเทศที่จะต้องประสานความร่วมมือในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้เกิดมีขึ้นแก่เยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก จำนวน 33 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 38 ห้อง นักเรียนทั้งหมดจำนวน 976 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก จากโรงเรียนต่าง ๆ จำนวน 15 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 17 ห้อง นักเรียนทั้งหมดจำนวน 411 คน ที่ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรปัจจัย มี 6 ตัวแปร ได้แก่

- 1.1 สภาพแวดล้อมในโรงเรียน
- 1.2 สัมพันธภาพภายในครอบครัว
- 1.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 1.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 1.5 การปรับตัว
- 1.6 การสนับสนุนทางสังคม

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ทักษะชีวิต

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ทักษะชีวิต (Life Skills)** หมายถึง ความสามารถพื้นฐานของนักเรียนในการจัดการและเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตนเองสามารถดำเนินชีวิตประจำวันด้วยความปกติสุข และอยู่รอดปลอดภัยในสังคม ซึ่งประกอบด้วย 9 องค์ประกอบตามแนวคิดของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดขององค์การอนามัยโลก ดังนี้

1.1 การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีจุดหมาย ความสามารถวิเคราะห์และระบุปัญหา

1.2 ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หมายถึง ความสามารถในการคิดสิ่งแปลกใหม่ ด้วยการคิดดัดแปลง ปูร่องต่างจากความคิดเดิมผสมผสานให้เกิดสิ่งใหม่เป็นการคิดที่หลากหลาย กว้างขวางไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ

1.3 การตระหนักรู้ในตน (Self Awareness) หมายถึง การรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเองได้ตามความเป็นจริงและสามารถควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้

1.4 ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) หมายถึง การรับรู้และเข้าใจอารมณ์ ความต้องการของผู้อื่นเอาใจเขามาใส่ใจเรา และสามารถแสดงออกอย่างเหมาะสม

1.5 ความภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) หมายถึง ความรู้สึกต่อตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ค้นพบ และภูมิใจในความสามารถด้านต่าง ๆ ของตน มีความเชื่อมั่นและนำสิ่งเหล่านี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่นได้

1.6 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) หมายถึง การตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและพยายามทำหน้าที่ให้สำเร็จและได้ผลดีและรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น

1.7 การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relation and Communication) หมายถึง ความสามารถในการติดต่อหรือสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีหรือความสามารถในการแสวงหาความร่วมมือ

1.8 การตัดสินใจและแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุ ทางเลือก และลงมือปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม

1.9 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with emotions and stress) หมายถึง ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเอง เข้าใจสาเหตุของความเครียด รู้จักวิธีการผ่อนคลาย และแนวทางในการควบคุมอย่างเหมาะสม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิต หมายถึง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับทักษะชีวิตในด้านที่เป็นสาเหตุ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง สภาพการณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้จำแนกสภาพแวดล้อมในโรงเรียนออกเป็น 3 ด้าน คือ

2.1.1 สภาพบรรยากาศภายในโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่มีบริเวณกว้างขวางสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาการของนักเรียน อยู่ห่างไกลบริเวณชุมชนที่มีเสียงดังเพื่อจะได้ไม่เสียสมาธิในการเรียน ไม่อยู่ใกล้แหล่งเสื่อมโทรมต่าง ๆ หรือสถานบันเทิง ซึ่งเป็นสิ่งรบกวนหรือรบกวนอยากเห็นในสิ่งที่ผิดและระเบียบวินัยควรเหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละวัย ไม่ข่มขู่ให้นักเรียนหวาดกลัวจนมีพฤติกรรมต่อต้าน เช่น หนีโรงเรียน เป็นต้น

2.1.2 สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในด้านการเรียนการสอนและการปกครองชั้นเรียน

2.1.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถของนักเรียน ทั้งทางด้านการใช้วาจา การแสดงท่าทางอันประกอบด้วยลักษณะของการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนเพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ รู้จักการให้และการยอมรับ รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักและเข้าใจตนเอง สนใจในความรู้สึกของเพื่อน ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีส่งผลให้การทำงานกลุ่มและการปฏิบัติตนกับเพื่อนเป็นไปอย่างเหมาะสม

2.2 สัมพันธภาพภายในครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตนของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อนักเรียน และพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครองเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2.2.1 การปฏิบัติตนของบิดามารดา หรือผู้ปกครองต่อนักเรียน หมายถึง การเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมทางการเรียนที่โรงเรียนจัดขึ้น ให้ความสนใจในการทำกิจกรรมของนักเรียนกับเพื่อน การให้กำลังใจของบิดามารดา หรือผู้ปกครองเพื่อกระตุ้นให้นักเรียน ประสบความสำเร็จทางการเรียนให้ความหวังใยใกล้ชิดกับนักเรียน

2.2.2 การปฏิบัติตนของนักเรียนต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หมายถึง การขอคำแนะนำหรือซักถามเมื่อมีข้อสงสัยที่เกี่ยวกับการเรียน การขอให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือรับรู้เรื่องราวต่างๆ ในการทำกิจกรรมที่นักเรียนจัดขึ้น การแสดงความรักและเคารพของนักเรียนที่มีต่อบิดามารดา หรือผู้ปกครอง การเชื่อฟังไม่ทำให้อับอายหรือผู้ปกครองเสียใจ

2.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) หมายถึง ความมุ่งมั่นของนักเรียนที่จะกระทำสิ่งใดๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย โดยที่นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความพยายามอย่างเต็มที่ และเมื่อมีอุปสรรคก็คิดหาวิธีการและแนวทางแก้ไขให้สำเร็จอย่างไม่ย่อท้อ รู้สึกสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและรู้สึกไม่สบายใจเมื่อล้มเหลว

2.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลสำเร็จในการเรียน ซึ่งพิจารณาจากผลการเรียนเฉลี่ยสะสมหรือเกรดเฉลี่ยสะสมของนักเรียน

2.5 การปรับตัว หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลทั่วไปและกลุ่ม มีความรู้และทักษะการเข้าสังคม เป็นบุคคลที่มีความมั่นคงในจิตใจ เรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นกลุ่ม เข้าใจเรื่องการวางแผนงานต่าง ๆ แสดงความช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ และมีความเป็นกันเอง รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

2.6 การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การรับรู้ถึงความช่วยเหลือทางสังคมของครอบครัวทั้งทางด้านอารมณ์ คือ การให้ความรักเอาใจใส่ และทางด้านวัตถุ คือ การให้สิ่งของเงินทอง คำแนะนำ ข้อมูลข่าวสารและความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจต่อความต้องการที่เกิดจากสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในสังคม

3. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ หมายถึง วิธีศึกษาหาความสัมพันธ์ของตัวแปรเหตุกับตัวแปรผล ซึ่งอาศัยพื้นฐานทางสถิติจากการวิเคราะห์การถดถอยมาวิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรเหตุที่มีต่อตัวแปรผลทั้งในด้านขนาดและทิศทาง โดยใช้แผนภาพและสมการโครงสร้างของแผนภาพ และยังสามารถอธิบายความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมได้

4. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์การวัดผลการศึกษา จำนวน 3 ท่าน และด้านการสอน จำนวน 2 ท่าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ตัวแปรที่สำคัญที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน สัมพันธภาพภายในครอบครัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคม

สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเป็นสถานการณ์ต่างๆ ในโรงเรียน ซึ่งหมายรวมถึง บรรยากาศภายในโรงเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการศึกษาพบว่า เด็กที่จะเรียนได้ดีจะมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน เกิดแรงจูงใจในการเรียน และความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อน สังคมและสิ่งแวดล้อม

ได้ดีส่งผลให้มีแนวโน้มในการเรียนสูง (วิลลาต บุญทองขาว. 2527 อ้างอิงจาก Buth. 1942) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เดอคอสเตอร์ (ซมบุช บุญสิทธิ์. 2541 อ้างอิงจาก Deccoster. 1981) และ เลวิส, โลเวลและเจสซี (จิตรฐิกานต์ สบายจิตร. 2542. อ้างอิงจาก Lewis, Lovell; & Jessee. 1965) ที่พบว่า นักเรียนที่มีความพอใจและรับรู้ถึงสัมพันธภาพที่ดีกับครูและเพื่อนมีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ส่วนบุคคลที่มีปัญหาด้านสัมพันธภาพกับครูและเพื่อน จะทำให้เกิดความขัดแย้งเป็นเหตุให้การเรียนไม่มีประสิทธิผล เกิดความตึงเครียดทางอารมณ์และไม่มีความสุข

ส่วนบุคคลที่มีปัญหาด้านสัมพันธภาพกับครูและเพื่อน จะทำให้เกิดความขัดแย้งเป็นเหตุให้การเรียนไม่มีประสิทธิภาพ เกิดความตึงเครียดทางอารมณ์และไม่มีความสุข ซึ่งจากการศึกษาของ ฌักญา ผาดจันทิก (2545) พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตมากที่สุด คือ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

สัมพันธภาพภายในครอบครัว

เด็กที่เติบโตขึ้นในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน พ่อแม่หรือผู้ปกครองมีเจตคติที่ดีต่อบุตร ให้ความรักความอบอุ่นจะทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (เกศศิริ บุญญะอดิชาติ. 2540. อ้างอิงจาก Yusof. 1984) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ เป็นคนร่าเริง (จิตรา เมฆะ. 2529) และสามารถปรับตัวได้ดี (กุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ. 2526) นอกจากนั้น ยุกยงค์ โคตรพัฒนานนท์ (2543) และ วริญญา อรรถยุดิ (2543) พบว่า สัมพันธภาพภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะชีวิต

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลพยายามฟันฝ่าอุปสรรค พยายามกระทำในสิ่งที่เขามุ่งหวังให้สำเร็จ จากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการรู้จักระงับอารมณ์ จากการศึกษาของ สุขุม มูลเมือง (2539) พบว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ดีจะส่งผลให้นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวแปรที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งในทางตรงและทางอ้อม

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ดี และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีส่วนช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ. 2520) นอกจากนั้น พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีความสามารถในการแก้ปัญหา (Nabors. 1975) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Gaincarlo. 1997) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Carey. 1965, จันทรพิชญ ธนาศุภกรกุล. 2526) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Purkey. 1970) และการปรับตัวที่ดีกว่า

นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เพราะคนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะได้รับรางวัลในสังคม มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและคนอื่นในโรงเรียน (Ringness. 1968)

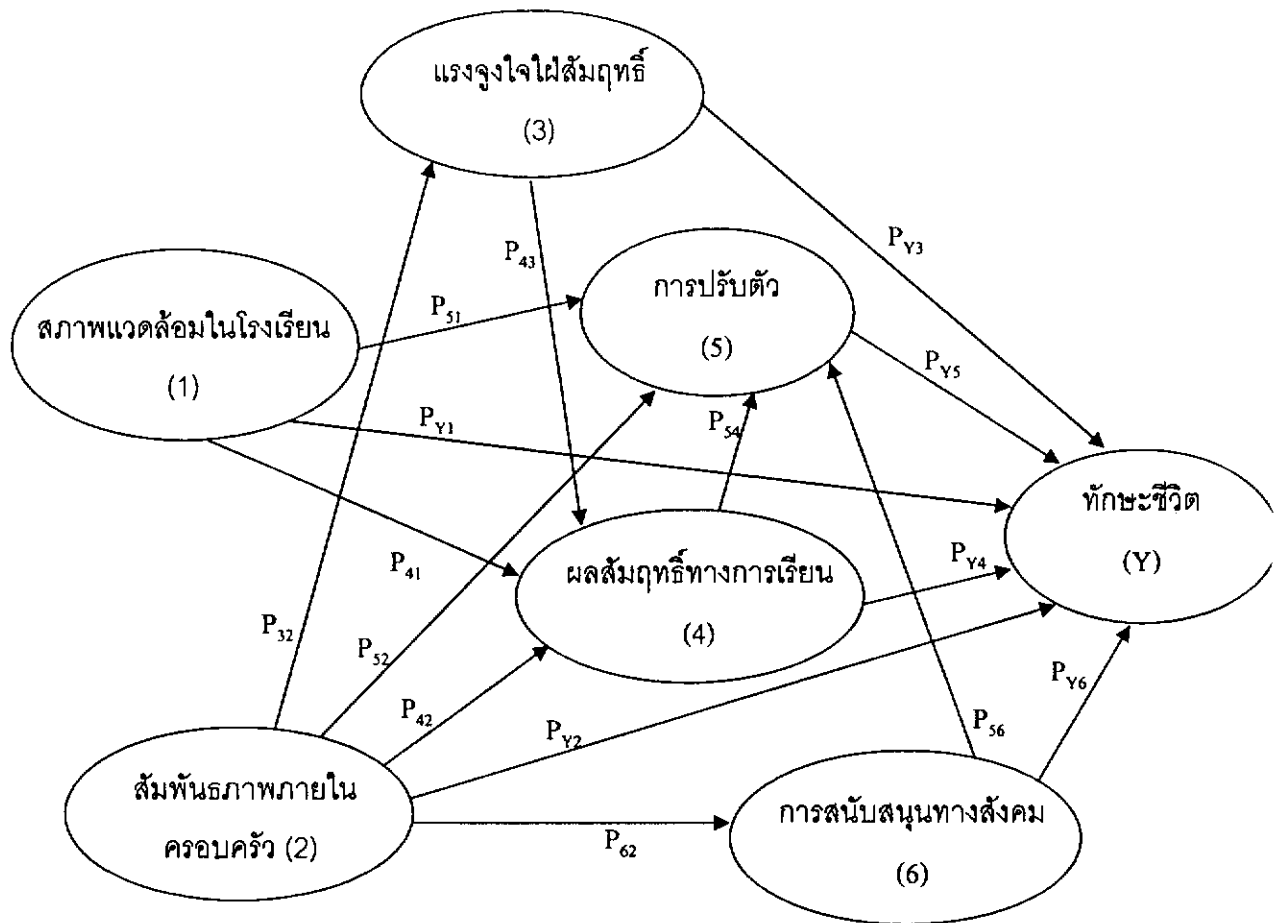
การปรับตัว

จากการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางสังคมของ อัญชลี ทองจันทร์ (2546) พบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีอิทธิพลทางตรงต่อการปรับตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศรี บุญอรุณรักษา (2539) และจากการศึกษาของ กิลล์ (Gill. 1962) พบว่า นักเรียนที่เรียนดีสามารถแก้ปัญหาด้านการปรับตัวได้ดี นอกจากนั้นสภาพแวดล้อมทางบ้านยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปรับตัวอีกด้วย (อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุชาวมณี. 2532)

การสนับสนุนทางสังคม

ครอบครัวเป็นแหล่งที่มาของการสนับสนุนทางสังคมที่สำคัญ การสนับสนุนทางสังคมมีส่วนช่วยให้นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหาและความเครียดได้ (David; et al. 1992) เกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและส่งผลต่อการปรับตัวของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชา จันทร์เอม และสุรางค์ จันทร์เอม (2529) ดวงเดือน มุลประดับ (2541) ซึ่งหากนักเรียนเติบโตขึ้นในครอบครัวที่ขาดแรงสนับสนุนอย่างเต็มที่เมื่อโตขึ้นอาจเกิดปัญหาในด้านการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และจากการศึกษาของ สรนันท์ สุพรรณรัตนรัฐ (2546) พบว่า นิสิตที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมมากจะมีทักษะชีวิตมากกว่านิสิตที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมน้อย

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 รูปแบบสมมติฐานแสดงอิทธิพลของตัวแปรที่มีผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หมายเหตุ

- แทน ความสัมพันธ์ในรูปที่เป็นสาเหตุ ตัวแปรที่อยู่ต้นลูกศรเป็นสาเหตุ
ตัวแปรที่อยู่หัวลูกศรเป็นผล
- P แทน Path Coefficient เป็นตัวเลขที่บอกขนาดของอิทธิพลของตัวแปรที่เป็น
สาเหตุต่อตัวแปรที่เป็นผล
- P₃₁ หมายถึง ตัวแปรอิสระตัวที่ 1 (X₁) มีอิทธิพลต่อตัวแปรอิสระตัวที่ 3 (X₃) เท่ากับ P
- P_{Y1} หมายถึง ตัวแปรอิสระตัวที่ 1 (X₁) มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม (Y) เท่ากับ P

สมมุติฐานในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐาน ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว ด้านแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านการปรับตัว และด้านการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยอย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ปัจจัยบางประการมีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้
 - 3.1 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการปรับตัว
 - 3.2 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัวและการสนับสนุนทางสังคม
 - 3.3 ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 3.4 ปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการปรับตัว
 - 3.5 ปัจจัยด้านการปรับตัวมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน
 - 3.6 ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการปรับตัว

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต
 - 1.1 ความหมายของทักษะชีวิต
 - 1.2 องค์ประกอบของทักษะชีวิต
 - 1.3 ความสำคัญของทักษะชีวิต
 - 1.4 หลักการสอนทักษะชีวิต
2. เอกสารด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต
 - 2.1 สภาพแวดล้อมในโรงเรียน
 - 2.2 สัมพันธภาพภายในครอบครัว
 - 2.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 2.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 2.5 การปรับตัว
 - 2.6 การสนับสนุนทางสังคม
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เส้นทางแบบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นหรือโมเดลลิสเรล
 - 3.1 ความหมายของการวิเคราะห์เส้นทาง
 - 3.2 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล
 - 3.3 ข้อตกลงเบื้องต้น
 - 3.4 ขั้นตอนในการวิเคราะห์เส้นทางด้วยโปรแกรมลิสเรล
 - 3.5 โปรแกรมลิสเรล
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต

1.1 ความหมายของทักษะชีวิต

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization (WHO). 1993 : 1) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่าเป็นความสามารถในการปรับตัวและการมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งจะทำให้บุคคลสามารถจัดการกับความต้อการและความขัดแย้งของตนเองในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ประเสริฐ ดันสกุล และคนอื่น ๆ (2538 : 5) ที่ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิต ไว้หลายความหมาย ดังนี้

ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถและความชำนาญในการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาทางพฤติกรรมและสังคมที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างถูกต้อง

ทักษะชีวิต หมายถึง คุณลักษณะหรือความสามารถเชิงสังคมจิตวิทยา (Psychosocial Competence) เป็นทักษะภายในที่ช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถพื้นฐานที่ทุกคนจำเป็นต้องใช้ในการเลือกดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยการถ่ายทอดประสบการณ์โดยการฝึกฝนอบรม

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ (2538 : 1 - 20) ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า หมายถึง ความสามารถของคนในการจัดการกับปัญหารอบตัว โดยอาศัยเจตคติและทักษะของบุคคล

จิตรา ทองเกิด (2540 : 82) ได้สรุปความหมายของทักษะชีวิตไว้ว่า เป็นความสามารถหรือสมรรถภาพที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล จากการฝึกฝนอบรมในเชิงความคิดและการกระทำจนเกิดความเคยชินที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้สามารถเผชิญและแก้ไขปัญหาได้อย่างฉลาด รวมทั้งสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

กรมสุขภาพจิต (2541 : 1) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตไว้ว่า เป็นความสามารถอันประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่จะจัดการกับปัญหารอบ ๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ สารเสพติด บทบาทชาย - หญิง ชีวิตครอบครัว สุขภาพ อิทธิพลสื่อ สิ่งแวดล้อม จริยธรรมและปัญหาสังคม

ทักษะชีวิตกับทักษะการดำเนินชีวิต เป็นทักษะที่ซึ่งหลาย ๆ คนคิดว่าเป็นทักษะเดียวกัน แต่ในความเป็นจริงเป็นทักษะคนละอย่างกัน ทักษะชีวิตในภาษาอังกฤษเรียกว่า "Life Skill" แต่ทักษะการดำรงชีวิต เรียกว่า "Livelihood Skill หรือ Skill for Living" ซึ่งหมายถึง ความชัดเจนและชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งมนุษย์สามารถสร้างขึ้นได้จากการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการอาชีพ การกีฬา การทำงานร่วมกับผู้อื่น การอ่าน การสอน การจัดการ ทักษะทางคณิตศาสตร์ ทักษะทางภาษา เป็นต้น ซึ่งเป็นทักษะภายนอกที่แสดงออกให้เห็นชัดเจนได้โดยตรงจากการกระทำ

(ประเสริฐ ต้นสกุล และคนอื่นๆ. 2538 : 6) ซึ่งทักษะดังกล่าวข้างต้นเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ที่จะทำให้ผู้มีทักษะเหล่านั้นมีชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้โดยมีโอกาสที่ดีกว่าผู้ที่ไม่ได้มีทักษะดังกล่าว

โดยสรุป ทักษะชีวิต (Life Skills) หมายถึง ความสามารถพื้นฐานของบุคคลในการจัดการ และเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตนเองสามารถดำเนินชีวิตประจำวันด้วยความปกติสุข และอยู่รอดปลอดภัยในสังคม

1.2 องค์ประกอบของทักษะชีวิต

โดยธรรมชาติแล้วทักษะชีวิตจะมีความแตกต่างกันในแต่ละสังคมและวัฒนธรรม องค์การอนามัยโลก (WHO. 1997 : 2) ได้สรุปทักษะชีวิตที่เป็นแกนหลัก (Core Set of Life Skills) ไว้ 10 ประการ ดังนี้

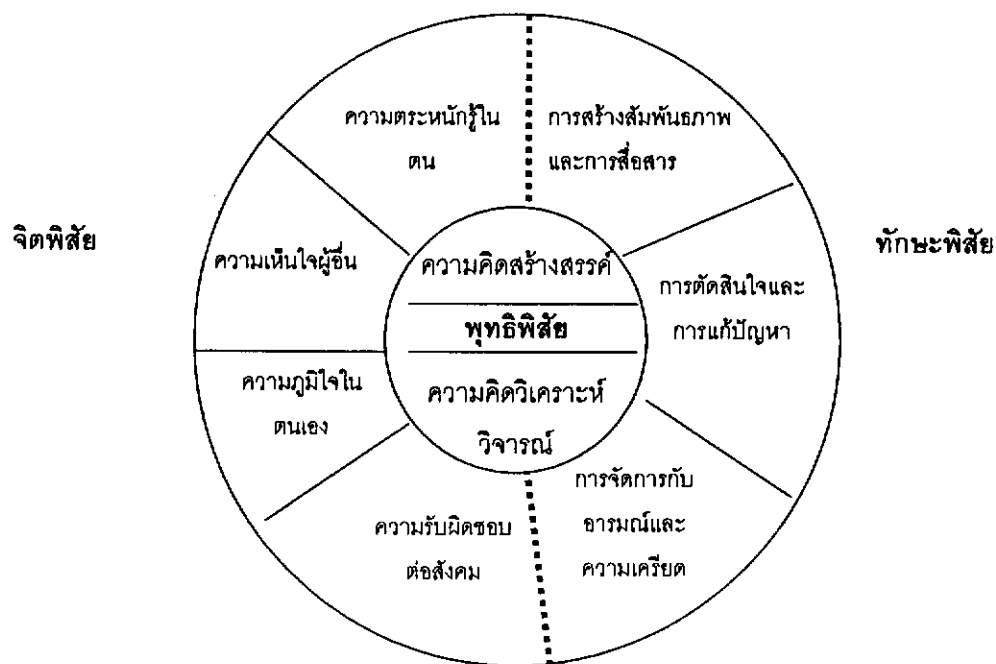
1. การตัดสินใจ (Decision – making)
2. การแก้ปัญหา (Problem Solving)
3. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking)
4. ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking)
5. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication)
6. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship skills)
7. การตระหนักรู้ในตน (self-awareness)
8. ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy)
9. การจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion)
10. การจัดการกับความเครียด (Coping with stress)

ต่อมาองค์การอนามัยโลกได้จัดองค์ประกอบของทักษะชีวิตทั้ง 10 องค์ประกอบออกเป็น 5 คู่ ดังแสดงในภาพประกอบ 2 (WHO. 1994 : 3)

การตัดสินใจ และ การแก้ปัญหา	ความคิด สร้างสรรค์และ ความคิดอย่างมี วิจารณญาณ	การสื่อสาร และการสร้าง สัมพันธภาพ	ความตระหนักใน ตนเองและ ความเห็นอกเห็น ใจผู้อื่น	การจัดการกับ อารมณ์และ ความเครียด
-----------------------------------	---	---	--	---

ภาพประกอบ 2 องค์ประกอบของทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก

สำหรับในประเทศไทย ได้มีการพัฒนาองค์ประกอบของทักษะชีวิต โดยเพิ่มองค์ประกอบทักษะชีวิตอีก 1 คู่ คือ ความภูมิใจในตนเอง (Self esteem) และความรับผิดชอบต่อสังคม (Social responsibility) โดยจัดความคิดสร้างสรรค์ ความคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นองค์ประกอบร่วม และเป็นพื้นฐานของทุกองค์ประกอบ จัดความตระหนักในตนเองและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นด้านจิตพิสัย ส่วนการสื่อสารและการสร้างสัมพันธ์ภาพ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียดเป็นด้านทักษะพิสัย ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน ดังแสดงในภาพประกอบ 3 (กรมสุขภาพจิต. 2539 : 1)

ภาพประกอบ 3 องค์ประกอบของทักษะชีวิตของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

จากภาพประกอบดังกล่าว 3 ส่วนที่เป็นแกนกลาง จะเป็นองค์ประกอบด้านพุทธิพิสัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบร่วมของทักษะชีวิตอื่น ๆ ทั้งหมด ส่วนในวงกลมรอบนอกจะเป็นองค์ประกอบด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย ที่เป็นองค์ประกอบร่วม ได้แก่

1. ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร และประเมินปัจจัยต่าง ๆ จากปัญหาและสถานการณ์

ที่อยู่แวดล้อมตัวเรา และปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อเจตคติและพฤติกรรม เช่น ความเชื่อ ค่านิยม แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน และอิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล

2. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) หมายถึง ความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ เป็นส่วนที่สนับสนุนเพื่อการตัดสินใจและแก้ปัญหาจากการค้นหาทางเลือกต่าง ๆ และผลที่เกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก ถึงแม้ว่ายังไม่มีการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาก็ตาม ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยให้บุคคลสามารถนำประสบการณ์ที่ผ่านมาใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านจิตพิสัยหรือเจตคติ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 คู่ คือ

คู่ที่ 1 ได้แก่ ความตระหนักในตนเอง และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

คู่ที่ 2 ได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคม

คู่ที่ 1 ได้แก่ ความตระหนักในตนเอง และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

การตระหนักในตนเอง (self-awareness) หมายถึง ความสามารถในการค้นหา และเข้าใจในจุดดีจุดด้อยของตนเองและความแตกต่างจากบุคคลอื่น ไม่ว่าจะในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น และสุขภาพ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและเห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างกับเรา ไม่ว่าจะในด้านเพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น และสุขภาพ เป็นต้น ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีทางสังคม โดยเฉพาะบุคคลที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือและดูแลเป็นพิเศษจากสังคม เช่น ผู้ป่วยเอดส์ ผู้ป่วยที่มีความบกพร่องทางจิต เป็นต้น

คู่ที่ 2 ได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคม

ความภูมิใจในตนเอง (Self esteem) หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า เช่น ความมีน้ำใจ รู้จักให้รู้จักรับ ค้นพบและภูมิใจในความสามารถด้านต่าง ๆ ของตน เช่น ความสามารถด้านสังคมดนตรี กีฬา ศิลปะ ฯลฯ โดยมีได้ มุ่งสนใจอยู่แต่ในเรื่องรูปร่างหน้าตา เสน่ห์ หรือความสามารถทางเพศ การเรียนเก่ง เป็นต้น

ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social responsibility) หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีส่วนรับผิดชอบต่อความเจริญหรือเสื่อมของสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความภูมิใจในตน เพราะหากคนเรามีความภาคภูมิใจในตน คนเหล่านี้ก็มีแรงจูงใจที่จะทำดีกับผู้อื่นและสังคม

องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัยหรือทักษะ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 คู่ คือ

คู่ที่ 1 ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

คู่ที่ 2 ได้แก่ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา

คู่ที่ 3 ได้แก่ การจัดการกับอารมณ์ และการจัดการกับความเครียด

คู่ที่ 1 ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship skills) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างเหมาะสม สามารถที่จะรักษาเพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดี นำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข และรวมถึงแรงสนับสนุนทางสังคมที่ได้จากการรักษาสัมพันธภาพที่ดีของบุคคลในครอบครัว

การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ โดยสามารถที่จะแสดงความคิดเห็น ความต้องการ การขอร้อง การดักเตือน และการปฏิเสธ

คู่ที่ 2 ได้แก่ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา

การตัดสินใจ (Decision making) หมายถึง สิ่งที่น่าไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิต ถ้าบุคคลมีการตัดสินใจภายใต้การใช้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพในการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยการประเมินทางเลือกและผลที่ได้จากการตัดสินใจทางเลือกที่ถูกต้องและเหมาะสม

การแก้ปัญหา (Problem Solving) หมายถึง เมื่อบุคคลมีปัญหาเกิดขึ้น ไม่สามารถทำการแก้ไข ทำให้เกิดภาวะความตึงเครียดต่อร่างกายและจิตใจ เมื่อมีทักษะในการแก้ไขปัญหาจะสามารถช่วยบุคคลแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของเขาได้

คู่ที่ 3 ได้แก่ การจัดการกับอารมณ์และการจัดการกับความเครียด

การจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotions) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น อีกทั้งวิธีการจัดการกับอารมณ์ ซึ่งจะทำได้สามารถตอบสนองและแสดงพฤติกรรมออกมาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การจัดการกับความเครียด (Coping with stress) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรับรู้ถึงสาเหตุความเครียด รู้วิธีการผ่อนคลายความเครียด และแนวทางในการควบคุมระดับความเครียดเพื่อให้เกิดการเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อการลดปัญหาดังกล่าว

ทักษะชีวิตที่เป็นแกนสำคัญ

ทักษะชีวิตที่เป็นแกนสำคัญในการป้องกันพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเยาวชน อาทิเช่น ป้องกันเอดส์ จากการศึกษาในโครงการวิจัยนำร่องเรื่อง Need Assessment Program and Documentation of Life Skill Training and Education Experiences in Thailand มีดังต่อไปนี้

1. ทักษะในการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ ที่ช่วยให้สามารถตระหนักในสถานการณ์เป็นปัญหาและระบุได้ว่าปัญหาที่เกี่ยวข้องมีอะไรบ้าง
2. ทักษะในการประเมินศักยภาพของตนเองในสถานการณ์เฉพาะหน้า
3. ทักษะในการคิดหาทางเลือกและการวิเคราะห์จัดลำดับ
4. ทักษะในการตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผลในการเลือกทางที่เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น ๆ
5. ทักษะในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความคิดและการตัดสินใจของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจฝ่ายหนึ่งได้ทราบ
6. ทักษะในการปฏิเสธการเจรจาต่อรองเพื่อรักษาน้ำใจ และผลประโยชน์อันชอบธรรมของตนเอง
7. ทักษะในการควบคุมอารมณ์ ความคิดเห็นและพฤติกรรมภายใต้แรงกดดัน
8. ทักษะในการพัฒนาและปรับเปลี่ยนเจตคติของตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง
9. ทักษะในการใช้เหตุผลโน้มน้าวใจผู้อื่นให้คล้อยตามและสนับสนุนแนวความคิดและการกระทำที่ถูกต้อง

หรืออาจแบ่งเป็น 3 กลุ่มทักษะที่ควรเน้นดังต่อไปนี้ (ประเสริฐ ตันสกุล และคนอื่นๆ. 2538 : 35 - 36)

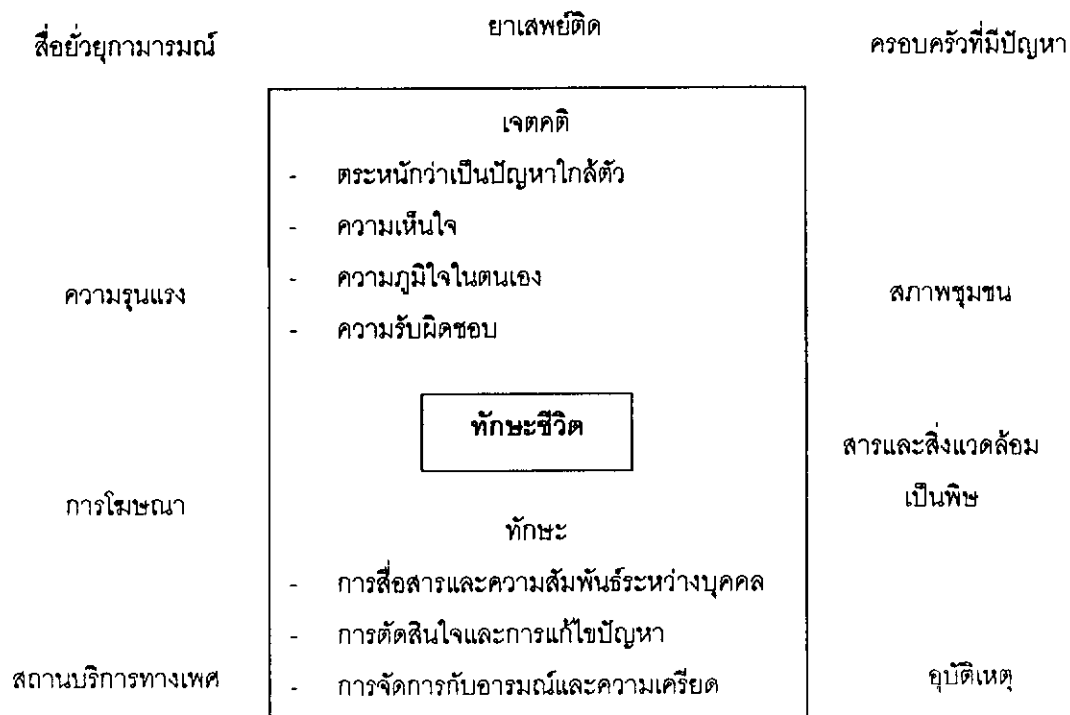
1. กลุ่มทักษะเชิงวิเคราะห์หาเหตุผล (Reasoning Skill) ซึ่งประกอบด้วยทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เป็นทักษะประธาน มีทักษะประกอบคือ ทักษะการคิดค้นหาทางเลือกอื่น (Creative Thinking) การชั่งน้ำหนักและการวิเคราะห์จัดลำดับทางเลือก เป็นต้น
2. กลุ่มทักษะการตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ดีที่สุด (Decision Making) ซึ่งประกอบด้วยทักษะในการประเมินตนเองหรือทักษะการประเมินศักยภาพของตนเอง (Self Awareness) เป็นทักษะประธาน และมีทักษะประกอบ คือ ทักษะการควบคุมอารมณ์และสถานการณ์กดดัน ทักษะการสื่อสารเพื่อปฏิเสธและต่อรองเพื่อรักษาน้ำใจและผลประโยชน์ของตนเอง
3. กลุ่มทักษะเพื่อการสังคมและการปรับตัว (Social Adjustment Skill) ประกอบด้วย ทักษะในการพัฒนาและปรับเปลี่ยนค่านิยมเป็นทักษะประธาน มีทักษะประกอบคือ ทักษะการสื่อสาร

(Communication Skill) และทักษะการใช้เหตุผลโน้มน้าวใจผู้อื่น (Relation Skill) เป็นทักษะประกอบ

1.3 ความสำคัญของทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตมีความจำเป็นสำหรับเยาวชนที่จะต้องเผชิญต่อผู้กับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งไม่ได้เตรียมตัวมาก่อน อีกทั้งเยาวชนในวัยนี้ต้องเจริญเติบโตขึ้นในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เยาวชนสับสนในความคิดของตนเกี่ยวกับโอกาสในวันข้างหน้าว่าจะเป็นอย่างไ ทำให้เยาวชนเกิดความอ่อนแอ ขณะเดียวกันก็มีปัญหาของสถาบันครอบครัวดังแสดงในภาพประกอบ 4

(ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์. 2538 : 84)

ภาพประกอบ 4 ปัญหาครอบครัวและทักษะชีวิตที่เด็กพึงมี

จากมุมมองของนักพฤติกรรมศาสตร์ เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่คนหนุ่มสาว จะให้ความสำคัญกับเพื่อนสูงสุดจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นวัยที่ติดเพื่อนก็ได้ พฤติกรรมเบี่ยงเบนและพฤติกรรมเสี่ยงทั้งหลายของกลุ่มวัยรุ่น มักจะเป็นพฤติกรรมที่กระทำตามการตัดสินใจของผู้นำกลุ่ม หรือตามความคิดริเริ่มและจินตนาการของสมาชิกในกลุ่ม โดยที่สมาชิกวัยรุ่นในกลุ่มจะต้องเร่งรัดตัดสินใจ ขับพลันเป็นการเฉพาะหน้าภายใต้แรงกดดันของขบวนการกลุ่มเพื่อน (Peer Pressure) อีกด้วย

ในภาวะระดับขั้นเช่นนี้ หากวัยรุ่นได้ฝึกทักษะในการประเมินศักยภาพของตนเองมาแล้วจนเกิดความเคยชินชำนาญ ก็จะสามารถประเมินศักยภาพของตนเองได้ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นว่า

ทางเลือกที่กลุ่มเสนอนั้นเหมาะสมกับตนเองหรือไม่ และยังสามารถคิดหาทางเลือกที่เหมาะสมกับตนเองได้ด้วย ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ทักษะการสื่อสารเพื่อปฏิเสธคัดค้านเจรจาต่อรอง โดยเสนอทางเลือกใหม่ที่ดีกว่าและทักษะในการหาเหตุผลโน้มน้าวให้มีการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของกลุ่มจะเป็นทักษะชีวิตที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการยับยั้งพฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมเบี่ยงเบนทั้งหลายที่เกิดจากความคิดริเริ่มที่ไม่สร้างสรรค์

นอกจากทักษะในการวิเคราะห์หรืออย่างมีเหตุมีผลและทักษะในการใช้เหตุผลพิจารณาตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสมกับตนเองแล้ว ทักษะชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการประมาณตน การรู้จักใช้การสื่อสารเพื่อรักษาจุดยืนของตนเอง โดยการปฏิเสธและเจรจาต่อรองอย่างละมุนละม่อม เพื่อรักษาน้ำใจและผลประโยชน์ของตนเอง และทักษะในการปรับเจตคติของตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ทันกับเหตุการณ์ นับว่ามีความสำคัญต่อเยาวชนเป็นอันมาก เป็นทักษะพื้นฐานที่จะช่วยทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกันอย่างถาวรที่คอยเหนี่ยวรั้งเยาวชนออกจากพฤติกรรมเบี่ยงเบน และชักนำให้เยาวชนเลือกกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ (2538 : 2) ที่กล่าวว่า ความสำคัญของการสอนทักษะชีวิตแก่เยาวชน ว่าเยาวชนของเราอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ขณะเดียวกันก็มีปัญหาของสถาบันครอบครัวในการพัฒนาเยาวชน ดังนั้นจึงจำเป็นที่ระบบการศึกษาจะต้องช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนเพื่อที่จะไปเผชิญปัญหารอบตัวและภูมิคุ้มกันเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างครอบครัวในอนาคตของเยาวชนต่อไป

แหล่งที่มาของทักษะชีวิตในเยาวชน

ความสามารถที่เป็นทักษะชีวิต เป็นสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์และการฝึกฝนอบรม ซึ่งเกิดขึ้นในวงจรของชีวิตประจำวันในสังคมโดยการปะทะหรือมีปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่ พี่น้อง เพื่อน และผู้ใหญ่ในชุมชน ดังนั้น แหล่งที่มาของทักษะชีวิตของเยาวชน อาจจำแนกเป็น 3 แหล่งใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ (ประเสริฐ ตันสกุล และคนอื่น ๆ. 2538 : 7)

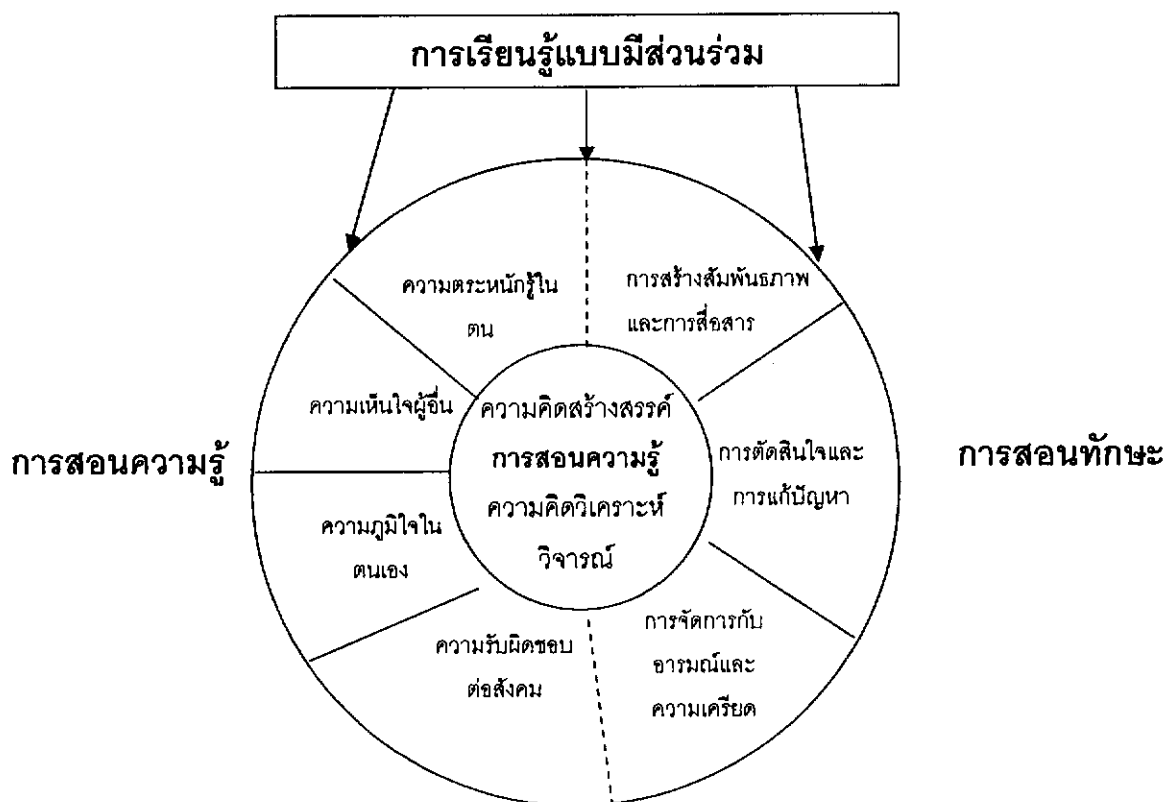
1. บ้านหรือครอบครัว ได้จากการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับกลุ่มบุคคลในครอบครัวและได้รับการถ่ายทอดหล่อหลอมมาจากการฟังนิทาน นิยายที่ผู้ใหญ่เล่าให้ฟัง ได้แบบอย่างจากการสนทนา และปฏิบัติงานอาชีพปกติของผู้ใหญ่ได้จากการช่วยทำงาน เช่น ทำงานบ้าน ดูแลสัตว์เลี้ยงและเลี้ยงน้อง เป็นต้น

2. ชุมชน ได้จากการร่วมกิจกรรมในชุมชน ความคิดและแบบอย่างจากการปฏิบัติของผู้ใหญ่ชุมชน และดูแบบอย่างจากการละเล่นพื้นเมือง เกม งานประเพณี การเล่นกับเพื่อน ๆ พบปะสนทนากับบุคคลต่างกลุ่มต่างวัย โดยไม่มีภาวะกดดัน เป็นต้น

3. โรงเรียน ได้จากการฝึกอบรม จากกระบวนการเรียนการสอนทั้งในและนอกหลักสูตร โดยเฉพาะที่มีการสอดแทรกในวรรณคดี นิทาน บทเรียนวิชาภาษา การแนะแนวกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการอบรมปมนิสัย โรงเรียนเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการเริ่มต้นการสอนทักษะชีวิต เนื่องจากเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่อยู่ในระบบโรงเรียน ซึ่งจะเข้าถึงได้ง่าย โรงเรียนมีโครงสร้างชัดเจน คุ่มค่าต่อการนำไปใช้ ผู้สอนมีประสบการณ์อยู่แล้ว ผู้ปกครองและชุมชนให้ความเชื่อถือไว้วางใจ สามารถที่จะติดตามประเมินผลได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

1.4 หลักการสอนทักษะชีวิต

การสอนทักษะชีวิตเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางหรือ "การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม" ซึ่งอาจจำแนกออกเป็น "การสอนเจตคติ" และ "การสอนทักษะ" ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเอง หากกระทำอย่างกว้างขวางในทุกวิชาก็จะช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้คือ ความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งทำให้เด็ก ทำเป็นแก้ปัญหาได้ และเมื่อนำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้สอนเจตคติและทักษะก็จะมีผลต่อการสร้างทักษะชีวิตทั้ง 12 องค์ประกอบดังแสดงในภาพประกอบ 5 (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 4)

ภาพประกอบ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทักษะชีวิตกับกระบวนการเรียนรู้

จากภาพประกอบ 5 องค์ประกอบของทักษะชีวิตที่เป็นการสอนเจตคติ ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม องค์ประกอบที่เป็นการสอนทักษะ ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และการจัดการอารมณ์และความเครียด ซึ่งทั้งการสอนเจตคติและทักษะยึดหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยในกระบวนการเรียนการสอนทุกชั้นตอนจะมีการสอนโดยเกิดทักษะชีวิตเป็นองค์ประกอบร่วม คือ ความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์

ในการสอนทักษะชีวิต นักเรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า "การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม" (Participatory Learning) มากกว่าการสอนตามคำบรรยาย การสอนทักษะชีวิตควรสอนทักษะทีละคู่แต่ไม่จำกัดว่าจะต้องสอนคู่ใดก่อนคู่ใดหลัง เพราะปกติการสอนทักษะหนึ่งจะคาบเกี่ยวทำให้เกิดทักษะตัวอื่นอีก นอกจากนี้ยังอาจเลือกสอนทักษะบางตัวเพื่อให้เหมาะสมกับเรื่องที่ต้องการศึกษาได้อีกด้วย (WHO, 1994 : 5) กระบวนการสร้างความรู้จะต้องอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยการแสดงออกทางภาษา ได้แก่ การพูด การเขียน เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ (กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงอื่นๆ . 2539 : 5)

องค์ประกอบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1. ประสบการณ์ (experience) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนเองมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้
2. การสะท้อนความคิดและถกเถียง (reflect and discussion) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
3. เข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (understanding and conceptualization) เป็นขั้นตอนสร้างความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มและผู้สอนเป็นฝ่ายช่วยเติมแต่งให้สมบูรณ์หรือในทางกลับกันผู้สอนอาจเป็นผู้นำทางและผู้เรียนเป็นผู้สอนต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด
4. การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด (experiment) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้เรียน

ทักษะชีวิตเป็นลักษณะภายในของบุคคล เป็นสภาวะทางสังคมจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำหนดแนวพฤติกรรมของมนุษย์ในสภาพการณ์ต่างๆ ในการสอนทักษะชีวิตจะใช้วิธีการผสมผสานกันหลายๆ วิธี ทักษะชีวิตสามารถพัฒนาได้ตั้งแต่เด็กและวัยรุ่นในโรงเรียน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ได้มีการนำโปรแกรมการสอนทักษะชีวิตไปใช้อย่างประสบความสำเร็จในช่วงอายุ

6-16 ปี ซึ่งช่วงชีวิตดังกล่าวเป็นช่วงที่สำคัญสำหรับเด็กและวัยรุ่นในการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ เป้าหมายที่สำคัญในการสอนทักษะชีวิต คือ เน้นการสร้างให้เด็กและเยาวชนเกิดทัศนคติหรือเปลี่ยนทัศนคติไปในทางที่ถูกต้อง สามารถผ่านเหตุการณ์ต่างๆ ไปได้โดยมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

แนวทางการฝึกทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนไทย

การฝึกทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนไทยมีแนวทางการฝึก ดังนี้ (ประเสริฐ ตันสกุล และคนอื่นๆ. 2538 : 22)

1. ให้แทรกอยู่ในชั่วโมงเรียนปกติ โดยให้ครูอาจารย์ผู้สอนวิชานั้น ๆ เป็นผู้ดำเนินการฝึก
2. การฝึกทักษะชีวิตจะใช้วิธีการสอนแบบมีส่วนร่วม (Participative approach) โดยเน้นการแสดงแบบอย่าง การระดมสมอง และการกระทำจริงๆ โดยบทบาทสมมติ
3. จะต้องสนับสนุนให้มีการจัดทำชุดฝึกอบรมทักษะชีวิตที่เป็นมาตรฐานขึ้น ให้มีบทเรียนและกิจกรรมหลายรูปแบบพอที่ครูจะนำไปสอดแทรกในวิชาต่างๆ ได้ทุกวิชา
4. บทเรียนมาตรฐานที่ใช้ในการฝึกอบรมทักษะชีวิต จะต้องพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสังคมท้องถิ่นและให้บุคลากรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา
5. จะต้องดำเนินการให้ครูอาจารย์สามารถใช้ชุดฝึกทักษะชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. กระทรวงศึกษาธิการควรทำหน้าที่รับผิดชอบและเป็นแกนกลางในการดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามยุทธศาสตร์ทักษะชีวิตดังกล่าวนี้

2. เอกสารด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต

การวิจัยครั้งนี้เป็นการหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relation) ของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ซึ่งมีปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน สัมพันธภาพภายในครอบครัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้มีผู้วิจัยได้ศึกษาไว้ทั้งในรูปแบบความสัมพันธ์และความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดของแต่ละปัจจัยในหัวข้อต่อไป

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

2.1.1 ความหมายของสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไว้หลากหลายแนวคิด ดังนี้

อุรุษญา รุกขมธุร์ (2526 : 6 - 7) สภาพของโรงเรียน หมายถึง สภาพการณ์ต่างๆ ในโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และพัฒนาการทุกด้านของนักเรียนและครู เช่น ระบบการศึกษา ระบบการปกครอง กิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สานิต รัตตัญญู (2533 : 9 - 10) ที่กล่าวว่า

สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเป็นสภาพการณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์หรือบุคลิกภาพของครูที่มีต่อนักเรียน การเรียนการสอน การให้บริการนักเรียน กิจกรรมนักเรียน อาคารสถานที่ สังคมกลุ่มเพื่อน การปกครอง ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และพัฒนาการทุกด้านของนักเรียน

จากความหมายของสภาพแวดล้อมในโรงเรียนข้างต้น พอสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง สภาพการณ์ต่างๆ ในโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และพัฒนาการด้านต่างๆ ของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย สภาพบรรยากาศภายในโรงเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

2.1.2 ความสำคัญของสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

ปัญญา สมบูรณ์ศิลป์ (2523 : 45 - 46) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีสภาพแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะในโรงเรียนไว้ สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมและโครงการต่าง ๆ ภายในโรงเรียนมีผลโดยตรงต่อชีวิตและสุขภาพของนักเรียนในแง่ต่างๆ กัน ในแง่บวกคือการทำให้นักเรียนมีความสะดวกสบาย ร่าเริง มีความสุข รักสวยรักงาม หรือในแง่การป้องกันมิให้เกิดโรคและป้องกันภัยอันตราย การบาดเจ็บต่าง ๆ และในแง่การช่วยให้นักเรียนเกิดพัฒนาทางการศึกษา กล่าวโดยสรุป สภาพแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะในโรงเรียนจะช่วยให้เกิดผลทั้ง 3 ด้าน คือ

1. ผลทางบวก สภาพแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะในโรงเรียน จะทำให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่น่าไปเรียน การระบายอากาศที่ดีและการจัดแสงสว่างให้เหมาะสมจะช่วยให้ห้องเรียนน่าอยู่และสบายยิ่งขึ้น อาคารเรียนที่สะอาดเรียบร้อยจะทำให้ทั้งครูและนักเรียนอยากเข้าไปอยู่มากกว่าอาคารที่สกปรก การมีน้ำดื่มอย่างเพียงพอ การจัดที่นั่งให้สบาย และโรงอาหารที่เรียบร้อย ก็เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการสัมพันธภาพอันดีระหว่างครูกับนักเรียนจะช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตของทั้งสองฝ่าย การใช้วิธีสอนที่ดีจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประสบความสำเร็จบ่อยครั้ง และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคิดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ จะช่วยให้นักเรียนมีความสนใจในงานของตนได้นาน ทำให้นักเรียนอยากตอบสนองด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนทำให้นักเรียนมีความสุขด้วย

2. การป้องกันโรคภัยหรืออันตราย โดยการร่วมมือกับแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จะช่วยป้องกันการแพร่ระบาดของโรคต่าง ๆ หรือการดำเนินการเพื่อค้นหาและกำจัดเหตุอันตรายต่างๆ ให้หมดสิ้นไป

3. พัฒนาการด้านการเรียน สภาพแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อความสามารถในการเรียน กระบวนการทางด้านจิตวิทยาอันสลับซับซ้อนของการเรียนรู้เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม และบุคคลได้รับอิทธิพลมาจากองค์ประกอบต่างๆ ทั้งทางกายและจิต

วิรัช วรรณรัตน์ (2523 : 21-23) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมกับการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนว่า โรงเรียนมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของนักเรียนเป็นอันดับสอง รองลงมาจากบ้าน วัตถุประสงค์ของการศึกษา ก็เพื่อจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นที่พึงปรารถนาของสังคมและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 235) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของสภาพแวดล้อมของโรงเรียนว่า โรงเรียนเป็นเสมือนบ้านแห่งที่สองของนักเรียน ซึ่งนักเรียนจะต้องใช้ชีวิตในโรงเรียนเป็นเวลาหลายชั่วโมงในแต่ละวัน โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งนักเรียนยังอยู่ในระหว่างปฐมวัย ควรได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ โรงเรียนจึงควรจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้คล้ายคลึงหรือดีกว่าที่บ้าน โดยสนองความต้องการของนักเรียน เพื่อช่วยพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนจึงมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อจัดและปรับสภาพแวดล้อม เสริมสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนและความเป็นอยู่ของนักเรียน ตลอดจนครูอาจารย์ในโรงเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนรักและภูมิใจในโรงเรียนของตน
3. เพื่อให้เด็กนักเรียนมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
4. เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความเป็นระเบียบ รักสวยรักงามและมีรสนิยม
5. เพื่อให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่เป็นตัวอย่างแก่ชุมชน

จากความสำคัญของสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนนั้นมีอิทธิพลต่อการหลอมรวมพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม สติปัญญาและสังคมของนักเรียนและครูเป็นอย่างมาก (สุปรีชา นิรัฐโต, 2531 : 175)

2.1.3 รูปแบบของสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้แบ่งรูปแบบของสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ที่มีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน และการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน ไว้หลายท่าน ดังนี้

ชีรวัดน์ นิจนตร (2526 : 28 - 29) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมในโรงเรียนออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และอาณาบริเวณที่มีอยู่ รวมไปถึงลักษณะการจัด การตกแต่ง และการใช้พื้นที่ หรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ
2. สภาพแวดล้อมทางด้านสังคม หมายถึง การปฏิสัมพันธ์หรือการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลต่างๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งหมายถึงบรรยากาศในโรงเรียน

3. สภาพแวดล้อมทางจิตใจ หมายถึง ลักษณะการรับรู้ของบุคคลที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าสอดคล้องกับความคิดและความต้องการของเขาหรือไม่เพียงไร เช่น การรับรู้เกี่ยวกับความสมเหตุสมผลระหว่างการทำของเขา กับผลที่ได้รับ

ฐิติรักษ์ วิเศษศิลปานนท์ (2537 : 26-28) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเป็น 3 ด้าน คือ

1. สภาพบรรยากาศด้านการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ กิจกรรมต่างๆ เนื้อหา ระเบียบวินัย หลักสูตร สภาพภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และอุปกรณ์การเรียน ฯลฯ

2. ความสัมพันธ์กับครู

3. ความสัมพันธ์กับเพื่อน

สมศรี บุญอรุณรักษา (2539 : 7) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมในโรงเรียนออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

1.1 การสอนของครู ได้แก่ ครูสอนไม่เข้าใจ ครูสอนเร็ว มุ่งแต่สอนโดยไม่ซักถามนักเรียน ครูให้จดงานมากเกินไป ครูสอนไม่ตรงกับเนื้อหาที่เรียน ครูไม่ทบทวนบทเรียนให้ ครูพูดเสียงเบา และครูบางคนเจ้าระเบียบ

1.2 การมอบหมายงานและการบ้าน ได้แก่ ครูให้การบ้านหรือแบบฝึกหัดมากเกินไป ครูอธิบายงานหรือการบ้านไม่ชัดเจน และครูไม่ตรวจการบ้าน

1.3 บรรยากาศการเรียนการสอน ได้แก่ เพื่อน ๆ ในห้องขบคุยและเล่นกัน ครูขาดสอนบ่อยๆ ครูสนใจแต่นักเรียนที่เรียนดี กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน ไม่น่าสนใจ ครูไม่ให้ความใกล้ชิดและเป็นกันเอง อากาศในห้องเรียนอบอ้าว สภาพห้องเรียนไม่มีความเป็นระเบียบ และครูไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม

2. สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน

2.1 ระเบียบวินัยของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเข้าเร็วเกินไป ฝ่ายปกครองเข้มงวดจนนักเรียนไม่สามารถปรับตัวได้ และพิจารณาการลงโทษนักเรียนโดยไม่มีหลักเกณฑ์

2.2 ด้านอาคารสถานที่ ได้แก่ ขาดห้องปฏิบัติการต่างๆ บริเวณโรงเรียนคับแคบ ไม่มีที่พักผ่อนหย่อนใจ ห้องน้ำไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน อาคารเรียนไม่แข็งแรง บริเวณโรงเรียนไม่สะอาดเท่าที่ควร สนามเล่นไม่เพียงพอ

2.3 ด้านจริยธรรม ได้แก่ ครูและนักเรียนขาดคุณธรรมต่างๆ โรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรม

จากแนวทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวทางในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ออกเป็น 3 ด้าน คือ สภาพบรรยากาศภายในโรงเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว

2.2.1 ความหมายของสัมพันธภาพภายในครอบครัว

สัมพันธภาพภายในครอบครัว หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูก พฤติกรรมที่ลูกปฏิบัติต่อพ่อแม่และพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อกันในด้านต่างๆ โดยที่กุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ (2526 : 5 - 7) ได้ จำแนกพฤติกรรมที่แสดงถึงสัมพันธภาพในครอบครัว ดังนี้

1. การพักผ่อนร่วมกันในครอบครัว หมายถึง การที่พ่อแม่และลูกได้มีกิจกรรมร่วมกันในการพักผ่อนหย่อนใจเมื่อมีเวลาว่าง
2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และรับรู้เรื่องราวต่างๆ หมายถึง การที่ลูกได้มีส่วนร่วมร่วมกับพ่อแม่ ในการแสดงความคิดเห็น และรับรู้เกี่ยวกับทุกซ่ซุข ความลับในเรื่องต่างๆ ของพ่อแม่ เช่น ปัญหาทางการเงิน ปัญหาทางการงาน
3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ลูกได้มีส่วนร่วมร่วมกับพ่อแม่ในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ภายในบ้าน เช่น การจัดระเบียบกฎเกณฑ์ภายในบ้าน
4. การเห็นชอบของพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมที่พ่อแม่แสดงต่อลูกในลักษณะของการเห็นด้วยกับการกระทำ ความคิดเห็นของลูก เช่น การไม่ปฏิเสธข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น หรือการกระทำต่างๆ ของลูก
5. ความรักความห่วงใยของพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ ที่ลูกรับรู้ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยที่มีต่อลูก เช่น การช่วยเหลือคลายปัญหาต่างๆ การให้ความเป็นกันเองกับลูก
6. ความไว้วางใจของพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ที่แสดงความไว้วางใจในตัวลูกว่าสามารถปฏิบัติตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง
7. การที่พ่อแม่เห็นด้วยกับกิจกรรมของเพื่อนๆ ของลูก หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ที่แสดงถึงความเห็นด้วยกับการที่ลูกไปมีกิจกรรมกับเพื่อนๆ โดยที่ไม่ขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคหรือแสดงถึงความไว้วางใจในการไปร่วมกิจกรรม

8. การที่ลูกยอมรับเกณฑ์มาตรฐานของพ่อแม่ หมายถึง การที่ลูกแสดงพฤติกรรมยอมรับมาตรฐานพฤติกรรมต่างๆ มาตรฐานการดำรงชีวิตของพ่อแม่ เช่น เห็นด้วยกับความคิดเห็นของพ่อแม่ ในด้านการเรียน การทำงาน ทัศนคติ และยินยอมกระทำตามกฎเกณฑ์ที่พ่อแม่กำหนดด้วยความยินดี

9. ความรักและความเคารพของลูกที่มีต่อพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมของลูกที่แสดงต่อพ่อแม่ซึ่งเป็นการแสดงถึงความรัก ความเคารพโดยการเชื่อฟังพ่อแม่ ไม่ขัดใจ ไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ

10. การไม่มีข้อกำหนดมากเกินไป หมายถึง การที่พ่อแม่ไม่แสดงพฤติกรรมที่เป็นการกำหนด หรือจำกัดความประพฤติของลูกมากเกินไป

11. การไม่เข้มงวดกวดขันเกี่ยวกับระเบียบวินัยมากเกินไป หมายถึง การที่พ่อแม่ไม่แสดงการกระทำใด ๆ ที่สื่อแสดงถึงความเข้มงวดในระเบียบวินัย เช่น การลงโทษอย่างรุนแรง การไม่ยืดหยุ่นในระเบียบวินัย การบังคับให้ลูกปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยไม่คำนึงถึงความพร้อม

12. การไม่ปกป้องคุ้มครองมากเกินไป หมายถึง พฤติกรรมที่พ่อแม่แสดงต่อลูกอย่างไม่ปกป้องคุ้มครองมากเกินไป หรือไม่แสดงพฤติกรรมต่างๆ เหมือนหนึ่งลูกไม่มีความสามารถดูแลตนเองได้หรือเหมือนลูกเป็นเด็กเล็กๆ

13. การที่พ่อแม่ไม่คอยย้ำเตือนถึงความสำเร็จมากเกินไป หมายถึง พ่อแม่ไม่คอยย้ำเตือนหรือบงการให้ลูกได้รับความสำเร็จในการทำงานมากเกินไป เช่น ไม่เคียดเข็ญให้ลูกกระทำสิ่งต่างๆ มากเกินไป

14. การยินดีให้กำลังใจเพื่อความสำเร็จ หมายถึง การที่พ่อแม่ให้กำลังใจส่งเสริมหรือกระตุ้นให้ลูกประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน ทั้งการกระทำ และด้วยคำพูด

15. ความกลมเกลียวของพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ที่กระทำต่อกันในลักษณะที่ไม่มีความขัดแย้งซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีความรักใคร่สามัคคีกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย

สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ลูกจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก การที่เด็กจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีอนาคต สามารถปรับตัวได้ จะต้องได้รับสิ่งสำคัญอันเป็นรากฐานอย่างเพียงพอ นั่นคือ ความรัก ความอบอุ่น และการเลี้ยงดูเป็นอย่างดี

จากแนวทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวทางในการวิจัยที่เกี่ยวกับสัมพันธภาพภายในครอบครัว ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1). การปฏิบัติตนของบิดามารดาหรือผู้ปกครองต่อนักเรียน หมายถึง การเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมทางการเรียนที่โรงเรียนจัดขึ้น ไว้วางใจในการทำกิจกรรมของนักเรียนกับเพื่อน การให้กำลังใจของบิดามารดา หรือผู้ปกครองเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนประสบความสำเร็จทางการเรียน ให้ความห่วงใยใกล้ชิดกับนักเรียน และ 2). การปฏิบัติตนของนักเรียนต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หมายถึง การขอคำแนะนำหรือซักถามเมื่อมีข้อสงสัยที่เกี่ยวกับการเรียน การขอให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีส่วนร่วม

ในการแสดงความคิดเห็นหรือรับรู้เรื่องราวต่างๆ ในการทำกิจกรรมที่นักเรียนจัดขึ้น การแสดงความรักและเคารพของนักเรียนที่มีต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง การเชื่อฟังไม่ทำให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเสียใจ

2.2.2 ปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างสัมพันธภาพภายในครอบครัว

ปัจจัยที่มีส่วนช่วยในการสร้างสัมพันธภาพภายในครอบครัว ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจ – สังคม ของครอบครัว กล่าวคือ ครอบครัวใดมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจไม่ขัดสน ย่อมนำมาซึ่งความสุขของครอบครัว เกิดความกลมเกลียวสมัครสมานกันภายในครอบครัว ดังเช่น การศึกษาของโคห์น (Kohn, 1963 : 12 - 20) ในเรื่องเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่และสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่กับลูก พบว่า พ่อแม่ที่มีฐานะในระดับปานกลาง (ครอบครัวชนชั้นกลาง) มีค่านิยมในการให้ความสุข และความเห็นอกเห็นใจลูกมากกว่าชนชั้นกรรมกรที่ใช้แรงงาน

2. การรู้จักบทบาท และหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนสามารถปฏิบัติกรให้สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่พ่อแม่และตัวเด็กเอง พ่อแม่มีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนลูกก็ควรกระทำโดยรากฐานจากเหตุและผล ไม่กระทำด้วยอารมณ์ จากการศึกษาของซิลเบอร์เบิร์ก (Silberberg, 1977 : 533 - B) ได้ศึกษาพฤติกรรมการพูด และคุณภาพของปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกวัยรุ่นที่มีปัญหาทางอารมณ์ ดิทยาเสพติด และครอบครัวปกติ ประเภทละ 10 ครอบครัว โดยทำการสัมภาษณ์ชนิดที่มีคำถามเป็นโครงสร้างกำหนดไว้ครอบครัวละ 1 ชั่วโมง และมีผู้ตัดสิน 3 คน นั่งอยู่หลังกระจกที่มองเห็นทางเดียว พบว่า ครอบครัวปกติแตกต่างจากครอบครัวผิดปกติทั้งสองประเภทในหลายด้าน ได้แก่ ปริมาณการปรักปรำบุตรว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาภายในครอบครัว ความแจ่มชัดในการติดต่อสื่อสารกัน ปริมาณปฏิสัมพันธ์กัน ความสามารถในการตัดสินใจร่วมกัน ความร่วมมือกัน และอิสระในการแสดงออก นอกจากนี้ยังพบว่า ครอบครัวที่มีปัญหาทางอารมณ์กับครอบครัวของเด็กที่ดิทยาเสพติด จะมีความคล้ายคลึงกันในด้านต่างๆ ที่ศึกษาดังรายละเอียดที่กล่าวข้างต้น

3. การรู้จักลักษณะธรรมชาติ และความต้องการมูลฐานของเด็ก พ่อแม่ที่พยายามเข้าใจลักษณะธรรมชาติของการเจริญเติบโต และมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือเด็กเมื่อมีปัญหาย่อมมีส่วนช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดี

4. ความคงเส้นคงวาของพ่อแม่ในการวางระเบียบวินัย ปัจจัยนี้นับว่ามีอิทธิพลต่อบรรยากาศในครอบครัวโดยเฉพาะวัยรุ่น ซึ่งมีความอดทนน้อยต่อภาวะไม่คงเส้นคงวาของพ่อแม่ ซึ่งเป็นต้นเหตุให้เกิดความคลอนแคลนในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่กับลูก

นอกจากปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่กล่าวมาแล้ว
 นवलละออ สุภาผล (2527 : 15 – 16) ได้กล่าวถึง สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวมักจะขึ้นอยู่กับสิ่ง
 ต่อไปนี้

1. ระเบียบกฎเกณฑ์ และความคาดหวังต่าง ๆ พ่อแม่ควรมีอย่างแจ่มชัด ถึงเวลากลับบ้าน
 การทำการบ้าน ช่วยเหลืองานในครอบครัว และความรับผิดชอบอื่น ๆ
2. การยืดหยุ่น เด็กวัยรุ่นมองทุกอย่างด้วยความสดชื่น แต่พ่อแม่อาจต้องการให้เขาคิด
 ทบทวนพฤติกรรมของเขาใหม่ ควรเป็นในลักษณะผ่อนปรน
3. สนับสนุนให้กำลังใจ พ่อแม่ต้องแสดงความไว้วางใจ และเชื่อมั่นว่าเขาเป็นคนดี
4. ตระหนักถึงความต้องการเป็นอิสระ และความเป็นเอกัตบุคคล การตัดสินใจในเรื่อง
 ต่าง ๆ และความผิดพลาดบางอย่าง
5. หลีกเลี่ยงวิพากษ์วิจารณ์ และติเตียน เด็กวัยรุ่นยังไม่มี ความแน่ใจเกี่ยวกับตนเอง
 การติเตียนหรือวิจารณ์ อาจทำให้เขารู้สึกผิดหวัง
6. ความรักและเอาใจใส่ เด็กวัยรุ่นจะไม่แสดงว่าตนต้องการ 2 สิ่งนี้ แต่แท้จริงเขายังคง
 ต้องการให้พ่อแม่รักใคร่และยอมรับเขา

จากการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นไม่ว่าจะเป็น สภาพทางเศรษฐกิจ การควบคุมอารมณ์ของ
 พ่อแม่ และการไม่เข้าใจธรรมชาติของเด็ก ล้วนมีผลต่อการสร้างสัมพันธภาพภายในครอบครัว และ
 สัมพันธภาพภายในครอบครัวที่คลอนแคลนก็จะส่งผลต่อเด็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ อีกมากมาย
 ด้วยเหตุนี้พ่อแม่จึงต้องพยายามให้ความรัก ความเข้าใจและสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นภายใน
 ครอบครัว ซึ่งจะส่งผลให้ลูกสามารถปรับตัวมีบุคลิกภาพที่ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถใช้ชีวิต
 อยู่ร่วมกับบุคคลในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

2.3.1 ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นักจิตวิทยาและนักการศึกษา ได้ให้ความหมายของคำว่า “แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์” ดังนี้

แม็คเคลแลนด์ (McClelland, et al. 1953 : 110 – 111) ได้ให้คำจำกัดความ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีแข่งขันกับ
 มาตรฐานอันดีเยี่ยม (Standard of Excellence) หรือ ทำดีกว่าบุคคลอื่น พยายามเอาชนะอุปสรรค
 ต่าง ๆ เกิดความรู้สึกลบยาใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อทำไม่สำเร็จหรือเมื่อ
 ประสบความล้มเหลว

แอทคินสัน (Atkinson, 1964 : 240 – 241) ได้อธิบายว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้ตัวว่าการกระทำของตนจะต้องได้รับการประเมินผลจากตนเองหรือบุคคลอื่นโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานอื่นที่ดีเยี่ยม ผลจากการประเมินอาจเป็นสิ่งที่พอใจ เมื่อกระทำจนสำเร็จหรือไม่พอใจเมื่อกระทำไม่สำเร็จ

ลินด์เกรน (Lindgren, 1987 : 31 – 34) อธิบายความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในรูปของความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) เปรียบได้กับความต้องการขั้นสูงของมาสโลว์ (Maslow) ที่เรียกว่า Self – Actualization เป็นความเข้าใจตนเองทั้งในด้านความสามารถ ความถนัด รวมทั้งศักยภาพอื่น ๆ และจะต้องมีความปรารถนาที่จะใช้ความสามารถและศักยภาพนั้นอย่างเต็มที่

สุชาติ สุธรรมารักษ์ (2531 : 87 – 189) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ ความมุ่งหวังที่จะประสบความสำเร็จ ความพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเอาชนะคนอื่นหรือเพื่อความต้องการที่จะเพิ่มศักดิ์ศรีของตนเอง ซึ่งความต้องการเหล่านี้เป็นแรงจูงใจให้เกิดการกระทำและนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผล

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น พบสรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) หมายถึง ความมุ่งมั่นของบุคคลที่จะกระทำสิ่งใด ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย โดยที่บุคคลมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความพยายามอย่างเต็มที่ และเมื่อมีอุปสรรคก็คิดหาวิธีการและแนวทางแก้ไขให้สำเร็จอย่างไม่ย่อท้อ รู้สึกสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและรู้สึกไม่สบายใจเมื่อล้มเหลว

2.3.2 ลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แม็คเคลแลนด์ (McClelland, et al. 1953 : 104) ให้ความเห็นว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สามารถใช้เป็นดัชนีบ่งถึงคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์และได้กำหนดลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงดังนี้

1. มุ่งกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จ มากกว่าการทำให้เสียความล้มเหลว
2. เลือกทำสิ่งที่เป็นไปได้และเหมาะสมกับความสามารถของตน
3. มีความตั้งใจในการทำงานเพื่อให้สำเร็จอย่างแท้จริง ไม่ใช่เกิดจากความบังเอิญหรือ

เหตุฉฉจจจจจ

กิลฟอร์ด (Guilford, 1959 : 437 – 439) กล่าวถึง ลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้

1. ความทะเยอทะยานทั่ว ๆ ไป คือ ความปรารถนาที่จะทำกิจกรรมนั้นให้สำเร็จ
2. มีความเพียรพยายามในการทำงานให้เป็นผลสำเร็จ
3. มีความอดทนเต็มใจแม้จะประสบความสำเร็จยากลำบากก็ตาม

ไวเนอร์ (Weiner, 1972 : 203 – 215) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมี 2 ประการ ได้แก่

1. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงตั้งใจทำงานดีกว่า อดทนต่อความล้มเหลวได้ดีกว่า ชอบเลือกงานที่ยากและซับซ้อนมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ
2. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงชอบริเริ่มกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความคิดของตนเองมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

จากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงที่นำมาเสนอข้างต้นพอสรุปได้ว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ควรเป็นผู้มีความพยายาม มานะ อดทนต่อกิจกรรมที่ยากทั้งปวงเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูง เป็นผู้ยอมรับความผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และยอมรับฟังความคิดของคนอื่น มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน มีการวางแผนในการทำงานอย่างมีระบบ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่องานและมีความทะเยอทะยานที่เหมาะสม

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.4.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สเปนซ์และเฮลมิริช (สุขุม มูลเมือง, 2539 : 21 ; อ้างอิงจาก Spence & Helmrith, 1983 : 12) ได้ให้นิยามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการกระทำกิจกรรมของแต่ละบุคคล ซึ่งจะสามารถประเมินได้จากผลการปฏิบัติของเขา โดยอาศัยเกณฑ์จากภายนอกหรือภายในเพื่อใช้ในการแข่งขันกับคนอื่น หรือใช้เป็นมาตรฐานในการประเมินความเป็นเลิศ

กูด (จิรพร โพธิ์สุวรรณ, 2519 : 15 ; อ้างอิงจาก Good, 1959) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การเข้าถึงความรู้ (Knowledge attained) หรือ การพัฒนาทักษะในทางการเรียน ซึ่งโดยปกติก็พิจารณาจากคะแนนสอบที่กำหนดให้หรือคะแนนที่ได้จากงานที่ครูมอบให้หรือทั้งสองอย่าง

ไพศาล หวังพานิช (2526 : 89) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic achievement) หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกฝนอบรมหรือจากการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2529 : 29) ที่กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะรวมทั้งความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลจากการเรียนการสอน หรือคือมวลประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอนทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ของสมรรถภาพสมอง

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลสำเร็จในการเรียนอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน ซึ่งโดยปกติจะพิจารณาจากคะแนนสอบที่กำหนดให้หรือคะแนนที่ได้จากงานที่ครูมอบให้หรือทั้งสองอย่าง

2.4.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเรื่องที่นักการศึกษาและนักจิตวิทยาให้ความสนใจมาโดยตลอด ทั้งนี้โดยพยายามศึกษาว่าองค์ประกอบใดบ้างที่มีส่วนสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และยอมรับว่าการที่บุคคลจะประสบความสำเร็จทางการเรียนได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้านสติปัญญา และองค์ประกอบที่ไม่ใช่สติปัญญา ดังที่ แมดคอกซ์ (ชมนุช บุญสิทธิ์, 2541 : 30 ; อ้างอิงจาก Maddox, 1965 : 9) ได้ทำการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแต่ละบุคคลมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางด้านสติปัญญาและความสามารถทางสมอง คิดเป็นร้อยละ 50 – 60 ขึ้นอยู่กับความพยายามและวิธีการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ร้อยละ 30 – 40 และขึ้นอยู่กับโอกาสและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อีกร้อยละ 10 – 15

เพรสคอตท์ (ชมนุช บุญสิทธิ์, 2541 : 31 ; อ้างอิงจาก Prescott, 1961 : 14 - 16) ผู้อำนวยการสถาบันค้นคว้าเรื่องเด็กแห่งมหาวิทยาลัยแมริแลนด์ ได้ทำการศึกษาวิจัยและสรุปองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย (Physical Factors) ได้แก่ อัตราการเติบโตของร่างกาย สุขภาพของร่างกาย ข้อบกพร่องทางด้านร่างกายและลักษณะท่าทางของร่างกาย
2. องค์ประกอบทางความรัก (Love Factors) ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว
3. องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (Culture and Socialization Factors) ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมทางบ้าน และฐานะทางเศรษฐกิจ
4. องค์ประกอบด้านพัฒนาการแห่งตน (Self – Development Factors) ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ เจตคติ แรงจูงใจและความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนต่อการเรียน
5. องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนวัยเดียวกัน (Peer Group Factors) ได้แก่ ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนวัยเดียวกัน
6. องค์ประกอบด้านการปรับตัว (Self – Adjustment Factors) ได้แก่ การปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์

บลูม (Bloom, 1981 : 166 - 175) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลมาจาก องค์ประกอบด้านสติปัญญา (Cognitive Variable) และสิ่งที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ ตรงตามจุดมุ่งหมายของสถาบันนั้น ๆ

โดยแบ่งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. พื้นฐานทางความรู้ความคิดหรือพฤติกรรม (Cognitive entry behavior) มีอิทธิพลต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 50% จึงต้องนำมาพิจารณาในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพ คือ

1.1 ผลการเรียนรู้ที่สะสมมา

1.2 ความรู้พื้นฐานที่จะต้องนำไปใช้ในการเรียนต่อ

1.3 ความฉลาดหรือสติปัญญาซึ่งเกิดจากกรรมพันธุ์และการเรียนรู้

2. พื้นฐานด้านจิตพิสัย (Affective entry behavior) มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 25% ซึ่งพื้นฐานด้านจิตพิสัยนี้ บลูม กล่าวว่า หมายถึง ผลของความสนใจ ความมานะตั้งใจ ความขยัน รวมทั้งเจตคติต่อรายวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชานั้น ตลอดจน มโนภาพแห่งตน (Self – concept) และบุคลิกภาพ (Personality characteristic)

3. คุณภาพการเรียนการสอน (Quality of instruction) มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 25% บลูม กล่าวว่า จากการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูที่สอนนักเรียน 30 คน พบว่า ผู้สอนได้ใช้ ความพยายามหรือความตั้งใจในการจัดชั้นเรียนมากกว่าจะใช้กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนแบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบใหญ่ๆ คือ องค์ประกอบด้านสติปัญญาและองค์ประกอบที่ไม่ใช่ สติปัญญา ซึ่งองค์ประกอบด้านสติปัญญา ได้แก่ ความฉลาดหรือสติปัญญาซึ่งเกิดจากกรรมพันธุ์และ การเรียนรู้ ส่วนองค์ประกอบที่ไม่ใช่สติปัญญา ได้แก่ ความมานะตั้งใจ ความขยัน สภาพแวดล้อม ทางบ้าน ฐานะทางเศรษฐกิจ สุขภาพร่างกาย ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว

2.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องด้านการปรับตัว

2.5.1 ความหมายของการปรับตัว

พจนานุกรมพฤติกรรมศาสตร์ ได้กำหนดความหมายของการปรับตัวเป็น 2 แนว คือ เป็น ความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันกับสภาพแวดล้อมในเรื่องของความสามารถที่จะตอบสนองความต้องการ ทั้งทางกายภาพและสังคมที่เกิดขึ้นกับบุคคล ส่วนอีกแนวคือ ความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลง ของพฤติกรรมที่จำเป็นเพื่อตอบสนองความจำเป็นและความต้องการ ซึ่งจะทำให้บุคคลสร้างความสัมพันธ์อันสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมได้ ซึ่งสอดคล้องกับโคลแมนและแฮมเมน

(อรพินทร์ ชูชม; และอัจฉรา สุขารมณ, 2532 : 6 ; อ้างอิงจาก Colman; & Hammen. 1981) ที่กล่าวว่า การปรับตัวหมายถึง ผลของความพยายามของบุคคลที่พยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง ไม่ว่าปัญหานั้นจะเป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ ด้านความต้องการหรือด้านอารมณ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมจนเป็นสภาพการณ์ที่บุคคลนั้นสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ

กู๊ด (ประภาวดี เหล่าพูลสุข. 2539 : 19 ; อ้างอิงจาก Good. 1978) มองว่าการปรับตัวเป็นกระบวนการค้นหา และปรับปรุงพฤติกรรมให้เหมาะสมต่อสิ่งแวดล้อมหรือต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม การปรับตัวจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการไม่ได้รับการตอบสนอง หากบุคคลใดสามารถบรรลุนิยามความต้องการของตนโดยไม่มี ความขัดแย้ง ถือได้ว่าเป็นการปรับตัวที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเหมือนกับ สุขา จันทรธอม (2536 : 135-136) ให้ความหมายว่า การปรับตัว เป็นกระบวนการที่บุคคลแสดงพฤติกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในสิ่งแวดล้อมของเขา

อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ (2532 : 7) ที่สรุปไว้ว่า การปรับตัว หมายถึง การปรับ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลให้เกิดความสอดคล้องกลมกลืนเข้ากับสภาพแวดล้อมและความต้องการของตนเองกิจกรรมทุก ๆ วัน ที่บุคคลต้องจัดการกับตัวเอง กับสังคม และผู้คนที่ตนต้องพบปะ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องมีการปรับตัวกับพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการภายในตนเองและสภาพแวดล้อมทางสังคม (Lazarus. 1969 : 161)

จากความหมายที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า การปรับตัวเป็นกระบวนการทางกายและทางจิตที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับความขัดแย้ง ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงของตนเอง และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสอดคล้องระหว่างความต้องการของบุคคลกับสภาพแวดล้อม

2.5.2 สาเหตุของการปรับตัว

ความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวของบุคคลนั้น อิริคสัน เห็นว่าส่วนใหญ่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางความรู้ความสามารถและความเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉนิก. 2524 : 10) ดังนั้น การปรับตัวของบุคคลจะเป็นไปตามแรงผลักดัน 2 อย่างคือ

1. แรงผลักดันจากภายนอก (External Demands) เกิดจากการที่เราอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม ต้องอยู่ร่วมกันและมีความผูกพันกัน ทำให้เราต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคม เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะทำให้บุคคลเกิดปัญหาในการปรับตัวได้
2. แรงผลักดันจากภายใน (Internal Demands) ประกอบด้วยความต้องการทางร่างกาย เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ ต้องการความอบอุ่น เพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างสุขสบายและความต้องการ

อันเกิดจากภาวะทางจิต ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ เช่น ความต้องการความสำเร็จ ต้องการการยอมรับ ในสังคม ความต้องการทั้งทางกายและทางจิตทำให้เกิดแรงขับให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อคลาย ความกระวนกระวายอันเนื่องมาจากความต้องการข้างต้น พฤติกรรมที่แสดงออกมาก็คือ การปรับตัว

ในระยะวัยรุ่น บุคคลต้องพบกับปัญหาความขัดแย้งที่สำคัญ 3 ด้าน คือ

1. ความขัดแย้งที่เกี่ยวกับสภาพสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

บุคคลที่วัยรุ่นเกิดความขัดแย้งค่อนข้างมาก คือ พ่อแม่ ซึ่งมักเกิดขึ้นด้วยเรื่องความต้องการ เป็นอิสระของวัยรุ่น สิ่งที่ได้ยินยอมทำตามพ่อแม่โดยไม่ได้แย้งจะเปลี่ยนไปเมื่อเขาเข้าสู่วัยรุ่น เขา ต้องการเหตุผลในการจะปฏิบัติตาม พ่อแม่ จึงเป็นเวลาแห่งการต่อต้าน ขัดขืน อำนาจของผู้ใหญ่ เพื่อ ต้องการความเป็นอิสระ ในการคิดและการตัดสินใจด้วยตนเอง แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการความรัก และการยอมรับจากพ่อแม่ ส่วนในกลุ่มเพื่อนกับครอบครัว ซึ่งทำให้วัยรุ่นเกิดความยากลำบากในการ ตัดสินใจเรื่องต่างๆ ประกอบกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลถึงระบบค่านิยม ขนบธรรมเนียม และสภาพการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ความเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ส่งผลให้วัยรุ่นเกิด ความขัดแย้งระหว่าง ความต้องการทำสิ่งต่างๆ ตามแรงผลักดันกับมาตรฐานของสังคม ที่ต้องการให้ วัยรุ่นควบคุมพฤติกรรมให้เหมาะสม

2. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์เฉพาะ

สถานการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทันทีทันใด และส่งผลต่อชีวิตวัยรุ่นอย่างรุนแรง เช่น การเสียชีวิตของบุคคลใกล้ชิด การได้รับบาดเจ็บหรือความเจ็บปวดทางกาย การหย่าขาดจากกัน ของพ่อแม่ ทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกเศร้า ตกใจ และรู้สึกสูญเสีย วัยรุ่นต้องเรียนรู้ที่จะยอมรับว่า สิ่งต่างๆ ไม่อาจเป็นไปตามความต้องการของเขาได้เสมอไป หากวัยรุ่นไม่อาจใช้กลวิธีในการจัดการกับ สถานการณ์ร้ายแรงเหล่านี้ได้ ก็จะส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง

3. ความขัดแย้งที่เกิดภายในตน

เป็นความขัดแย้งอันเกิดจากความคิด แรงจูงใจ ค่านิยมและเป้าหมายที่ขัดแย้งกันของบุคคล การพัฒนาในช่วงต้นของชีวิตเป็นไปในทางที่ไม่สมบูรณ์ มาตรฐานพฤติกรรมภายในตนเองที่เป็นผลมา จากการอบรมเลี้ยงดูขัดแย้งกับมาตรฐานสังคมภายนอก รวมถึงความไม่สอดคล้องระหว่างความ คาดหวังกับความเป็นจริง จะทำให้วัยรุ่นไม่พอใจตนเอง

2.5.3 องค์ประกอบของการปรับตัว

ลาซารัส (Lazarus, 1969) ได้จัดองค์ประกอบที่แสดงถึงการปรับตัวไว้ 6 ประการ คือ

1. มีความคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) คือ เป็นบุคคลที่มีการวางแผนในการ แก้ปัญหาอย่างระมัดระวัง และทำงานละเอียด จริงจัง

2. มีทักษะทางสังคม (Sociability) เป็นบุคคลที่เข้ากับคนอื่นได้ มีชีวิตชีวา มีความพอใจในการเข้าสังคม

3. มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability) เป็นบุคคลที่ไม่ปล่อยอารมณ์ไปกับความกลัวหรือวิตกกังวลมากเกินไป สามารถผ่อนคลาย และหลีกเลี่ยงความตึงเครียด มองชีวิตตามสภาพความเป็นจริง

4. มีความเชื่อมั่น (Confidence) เป็นบุคคลที่เห็นคุณค่าในการตัดสินใจด้วยตนเอง ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย พร้อมทั้งจะเผชิญปัญหาทั้งปัจจุบันและอนาคตโดยไม่มีความรู้สึกต่ำต้อยในเรื่องรูปร่าง ท่าทางของตนเอง

5. ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล (Personal Relations) เป็นบุคคลที่มีความอดทนไม่วิพากวิจารณ์ผู้อื่นเกินควร มองโลกในแง่ดี

6. ความพึงพอใจในบ้าน (Home Satisfaction) เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี พึงพอใจกับสภาพในบ้าน ได้รับการยอมรับและเข้าใจจากทางบ้าน

ธอร์ป (Thorpe, 1955 : 319-320) เสนอไว้ว่า การศึกษาเรื่องการปรับตัวของบุคคล ควรแบ่งเป็น 2 ด้านคือ

1. การปรับตัวทางด้านส่วนตัว ประกอบด้วย

1.1 ความเป็นตัวของตัวเอง (Self-reliance) หมายถึง ความสามารถที่จะทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นอิสระ พึ่งตนเองและรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเอง

1.2 ความรู้สึกว่าคุณค่า (Sense of Personal Worth) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น มีความศรัทธาในความสำเร็จของตนเอง เชื่อว่าตนเองมีความสามารถในระดับเกณฑ์เฉลี่ยสูงหรือสูงกว่า

1.3 ความรู้สึกเป็นอิสระ (Sense of Personal Freedom) เป็นความสามารถในการกำหนด และวางแผนวาทในการปฏิบัติของตนเอง มีความเป็นอิสระในการเลือกคบเพื่อนและการควบคุมการเงินด้วยตนเอง

1.4 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Sense of Belonging) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับความรักจากครอบครัว ความปรารถนาดีจากเพื่อนและมีความสัมพันธ์ที่ราบรื่นกับคนทั่วไป

1.5 แนวโน้มการเกิดพฤติกรรมถอยหนี (Withdrawing tendencies) คือ การที่บุคคลชอบคิดเพื่อฝัน เป็นผู้ที่มีความรู้สึกไว เหนงา และหมกมุ่นในเรื่องของตนเอง

1.6 อากาทางประสาท (Nervous systems) คือ บุคคลที่มีความทุกข์จากอาการทางกายหนึ่งอย่างหรือหลายอย่าง ซึ่งเป็นอาการทางกายอันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางอารมณ์ เช่น เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ

2. การปรับตัวทางสังคม ได้แก่

2.1 มาตรฐานสังคม (Social standards) คือ การที่บุคคลเข้าใจในสิทธิของผู้อื่น เห็นความจำเป็นของการทำตามข้อตกลงของกลุ่มและเข้าใจว่าสิ่งใดถูกหรือผิด

2.2 ทักษะทางสังคม (Social skills) เป็นการแสดงออกถึงความสามารถในการจัดการกับความต้องการของคนใกล้ชิด คนแปลกหน้า ให้ความสนใจกับปัญหา และกิจกรรมของบุคคลในสังคม

2.3 แนวโน้มการต่อต้านสังคม (Anti-social tendencies) หมายถึง บุคคลที่ตื้อตึง ชอบก่อเรื่องทะเลาะรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า ทำอะไรตามความพอใจของตนโดยไม่สนใจความเดือดร้อนของคนอื่น

2.4 ความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family relations) บุคคลที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี คือ ผู้ที่รู้สึกว่าตนเป็นที่รักและได้รับการปฏิบัติที่ดีจากทางบ้าน รู้สึกมั่นคงและไม่รู้สึกว่าถูกควบคุม กวดขันมากหรือน้อยเกินไป

2.5 ความสัมพันธ์กับโรงเรียน (School relations) คือ ลักษณะที่บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับครูและเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ ได้ การเรียนเหมาะกับระดับความสนใจและวุฒิภาวะของตนเห็นความสำคัญของชีวิตในโรงเรียน

2.6 ความสัมพันธ์กับชุมชน (Community relations) เป็นการติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านอย่างมีความสุข ภาคภูมิใจในความเจริญก้าวหน้าของชุมชน มีความอดทนในการติดต่อกับบุคคลในชุมชน โดยไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา รวมทั้งเคารพกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพในชุมชน

2.5.4 กระบวนการในการปรับตัว

การแสวงหาจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้นจะต้องพบกับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ บุคคลที่มีความมานะพยายามมากสามารถหาวิธีการได้อย่างเหมาะสมและสามารถผ่านอุปสรรคไปได้ ในขณะที่บางคนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จึงเกิดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม เช่น หลีกเลี่ยงปัญหาหรือตั้งเป้าหมายใหม่และปฏิเสธว่าตนไม่อาจเอาชนะอุปสรรคได้

(ประภาวดี เหล่าพูลสุข, 2539 : 22 ; อ้างอิงจาก Shaffer, 1956) ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530 : 72) ได้แยกแยะกระบวนการในการปรับตัวเป็น 4 ขั้นตอน คือ การเกิดแรงขับ เกิดพฤติกรรมที่จะค้นหาวิธีแก้ไขปัญหาย่างมีประสิทธิภาพบรรลุถึงเป้าหมายและสุดท้ายความตึงเครียดลดลง ดังนั้นกระบวนการในการปรับตัวที่เกิดขึ้นในชีวิตของเราอาจแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. การปรับตัวที่เรารู้ตัว (Conscious Attempt of Adjustment) สามารถกระทำได้ 2 ทาง

- บุคคลเพิ่มความพยายามมากขึ้น เพื่อเอาชนะอุปสรรค ความยุ่งยากที่เกิดขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

- เปลี่ยนเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในกรณีที่ประเมินว่าเป้าหมายนั้นสูงเกินไปจนไม่สามารถผ่านพ้นไปได้

2. การปรับตัวที่กระทำไปโดยไม่รู้ตัว (Unconscious Attempt of Adjustment) ในขณะที่บุคคลเผชิญปัญหาแล้วไม่สามารถแก้ไขได้จนเกิดเป็นความขัดแย้งในใจ ทางออกที่บุคคลนำมาใช้ คือ กลวิธีการปรับตัวที่เรียกว่ากลไกทางจิต (Mental Mechanisms)

2.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องด้านการสนับสนุนทางสังคม

2.6.1 ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม

การสนับสนุนทางสังคม เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงถึงความต้องการพื้นฐานของบุคคลทางสังคมที่ต้องการติดต่อหรือได้รับการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม มีผู้ให้แนวคิดไว้หลากหลายแนวคิด ดังนี้

คอบบ์ (Cobb, 1976 : 300) ให้ความหมายว่า เป็นข่าวสารหรือข้อมูล (Information) ที่ทำให้คนเราเชื่อว่ามีคนรักและสนใจ มีการยกย่องและมองเห็นคุณค่า รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีความผูกพันซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ลิน และ ฮันเตอร์ (Lin; & Hunter, 1979 : 109) ที่แสดงความคิดเห็นว่า การสนับสนุนทางสังคม คือการสนับสนุนที่บุคคลหาได้จากการติดต่อสัมพันธ์กับคนในสังคม ทั้งที่เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มคนหรือชุมชนขนาดใหญ่

ฮับบาร์ดและคนอื่น ๆ (Hubbard; et al. 1984 : 266) เสนอว่าการสนับสนุนทางสังคมที่มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม มีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก อาจมีการพึ่งพาอาศัยกัน ให้ความช่วยเหลือ ให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับของสังคม ชีวิตมีความหมายมากขึ้นและมีความสุข

คาเพลน (Kaplan, 1977 : 50-51) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคม มี 2 ลักษณะ คือ บุคคลนั้นมีความสามารถต่อบุคคลอื่นในการติดต่อสัมพันธ์กับคนในสังคม ทำให้บุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการ เกิดความพอใจ

สรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม คือ การมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางกาย อารมณ์ และสังคม ในลักษณะของการได้รับความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ ความรัก การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจ ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว

2.6.2 ชนิดของการสนับสนุนทางสังคม

มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมไว้ ดังนี้

ไวส์ (Weiss, 1974 : 17-26) แบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมไว้ 5 ชนิด ได้แก่

1. ความใกล้ชิด ส่งผลต่ออารมณ์โดยส่วนรวม ทำให้รู้สึกปลอดภัยและอบอุ่น ความสัมพันธ์นี้พบได้ในคนใกล้ชิด ได้แก่ คู่สมรส เพื่อน หรือคนในครอบครัวเดียวกัน
2. การมีส่วนร่วมในสังคม ทำให้บุคคลรู้สึกมีเป้าหมาย มีความเป็นเจ้าของ และได้รับการยอมรับว่าตนมีคุณค่าต่อกลุ่ม ความสัมพันธ์นี้พบได้ในกลุ่มเพื่อน
3. พฤติกรรมการดูแลรับผิดชอบ การที่ผู้ใหญ่มีความรับผิดชอบต่อการเจริญเติบโตและสุขภาพของผู้เยาว์ ทำให้ตนเองรู้สึกว่าเป็นที่ต้องการของคนอื่น และผู้อื่นพึ่งพาได้
4. การได้รับการยอมรับ เมื่อบุคคลมีพฤติกรรมที่สามารถแสดงบทบาททางสังคมและทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง
5. การได้รับความช่วยเหลือ ด้านคำแนะนำ ชี้แนะ หรือได้กำลังใจ เพื่อสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหา

คอบบ์ (Cobb, 1979 : 93) แบ่งชนิดของแรงสนับสนุนทางสังคมเป็น 3 ชนิด คือ

1. แรงสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional support) เป็นข้อมูลที่ทำให้บุคคลเชื่อว่า เขาได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งมักจะได้รับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และมีความผูกพันลึกซึ้งต่อกัน
2. แรงสนับสนุนทางการยอมรับ และเห็นคุณค่า (Esteem support) เป็นความรู้สึกที่บอกให้ทราบว่า บุคคลนั้นมีคุณค่า บุคคลอื่นยอมรับและเห็นคุณค่า
3. แรงสนับสนุนด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Socially support or Network) เป็นการแสดงที่บอกให้ทราบว่า บุคคลนั้นเป็นสมาชิก หรือส่วนหนึ่งของเครือข่ายทางสังคมและมีความผูกพันซึ่งกันและกัน

คาน์ (Kahn, 1979 : 85) แบ่งแรงสนับสนุนทางสังคมเป็น 3 ชนิด คือ

1. ความผูกพันทางด้านอารมณ์และความคิด (Affective) แสดงออกถึงอารมณ์ในทางบวกของบุคคลหนึ่งที่มีบุคคลหนึ่งในรูปของความผูกพัน การยอมรับ เคารพรัก
2. การยืนยันและรับรองพฤติกรรมของกันและกัน (Affirmation) เป็นการแสดงออกถึงการเห็นด้วย ยอมรับในความถูกต้อง เหมาะสมทั้งในการกระทำและความคิดของบุคคล
3. การได้รับความช่วยเหลือ (Aid) อาจเป็นวัตถุ เงินทอง ข้อมูล ข่าวสาร หรือเวลา

เฮาส์ (House, 1981 : 15-26) แบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมเป็น 4 ชนิด ได้แก่

1. การได้รับการตอบสนองของความต้องการด้านอารมณ์ (Emotional support) เป็นการได้รับความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ การดูแลเอาใจใส่ ความรัก ความจริงใจ และความสนใจ
2. การได้รับความช่วยเหลือ ด้านสิ่งของ การเงิน หรือแรงงาน (Instrumental support)
3. การได้รับความช่วยเหลือด้านการประเมินผลและเปรียบเทียบพฤติกรรม (Appraisal support) เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำไปประเมินตนเองก่อให้เกิดความมั่นใจ ความรู้สึกเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นในสังคม รับความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ การดูแลเอาใจใส่ ความรัก ความจริงใจ และความสนใจ
4. การได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร (Informational support) เป็นข้อมูลหรือข้อแนะนำที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต

จากแนวคิดด้านการสนับสนุนทางสังคมที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีลักษณะที่หลากหลายแต่การวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นที่การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัว ซึ่งสรุปได้ว่าการสนับสนุนทางสังคม คือ การรับรู้ถึงความช่วยเหลือทางสังคมของครอบครัวทั้งทางด้านอารมณ์ คือ การให้ความรักเอาใจใส่ และทางวัตถุคือ การให้สิ่งของเงินทอง คำแนะนำ ข้อมูลข่าวสารและความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจต่อความต้องการที่เกิดจากสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในสังคม

2.6.3 ความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม

ครอฟอร์ด (Crawford, 1987 : 41) เสนอทฤษฎีการดูดซับความเครียดของการสนับสนุนทางสังคมไว้ว่าการสนับสนุนทางสังคม ทำให้บุคคลเผชิญกับภาวะวิกฤตได้ง่ายขึ้นและทำให้ภาวะวิกฤตนั้นลดความรุนแรงลงโดยการได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ทำให้บุคคลรู้สึกว่ามีความคุณค่าในตนเองทำให้บุคคลเกิดความพยายามในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การได้รับการสนับสนุนทางด้านอารมณ์ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมช่วยให้บุคคลมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง การสนับสนุนทางสังคมจึงมีส่วนช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโต เป็นการเพิ่มคุณค่าในตนเองทำให้มีอารมณ์มั่นคงและมีความสุขในชีวิต ลดความเครียดที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตเป็นการดำรงไว้ซึ่งสุขภาพ การได้รับการยืนยันรับรองทำให้เกิดความมั่นใจและคาดการณ์การกระทำของบุคคลว่าเป็นที่ต้องการของสังคมและยังเป็นตัวรองรับเหตุการณ์ที่เป็นภาวะวิกฤตในชีวิต โดยมีอิทธิพลต่อการตีความเหตุการณ์และการตอบรับทางอารมณ์ของบุคคลทำให้เกิดการปรับตัวที่ดีขึ้น (ดวงเดือน มุลประดับ, 2541 : 49 ; อ้างอิงจาก Pender, 1987)

นอกจากนี้โคเฮน และวิลลิส (Cohen; & Willis. 1985 : 310-335) ได้เสนอสมมติฐานเกี่ยวกับบทบาทของการสนับสนุนทางสังคมไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบผลกระทบทางตรงของการสนับสนุนทางสังคม (The Main effect model) การเพิ่มแรงช่วยเหลือโดยตรงจะทำให้บุคคลเกิดอารมณ์ที่มั่นคงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และตระหนักถึงการมีคุณค่าในตนเองซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมในทางที่ดี

2. รูปแบบการเป็นกันชนของการสนับสนุนทางสังคม (Buffering Effect Model) การสนับสนุนทางสังคมจะเป็นตัวบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะเครียด เนื่องจากการไม่สามารถเผชิญกับปัญหาได้โดย

2.1 เป็นตัวเปลี่ยนแปลงแก้ไขความคิดของบุคคล (Modifying people's response) โดยทำให้บุคคลประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าไม่รุนแรงมาก การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้หากต้องเผชิญปัญหา

2.2 เป็นกระบวนการประเมินทางปัญญา (Cognitive appraisal) เป็นการช่วยลดหรือจำกัดปฏิกิริยาที่เกิดจากความเครียดหรือผลของความเครียด โดยทำการประเมินเหตุการณ์นั้นซ้ำเพื่อช่วยให้บุคคลควบคุมสถานการณ์ได้และเพิ่มแรงจูงใจในการปรับตัว และสนับสนุนให้เกิดความพยายามในการแก้ไขปัญห

โดยสรุป การสนับสนุนทางสังคมมีความสำคัญในการช่วยให้บุคคลเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีผลต่อการลดความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตทำให้บุคคลมีอารมณ์มั่นคงกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการปรับตัวที่ดีและพร้อมที่จะเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เส้นทางแบบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นหรือโมเดลลิสเรล

แนวความคิดการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ได้รับการพัฒนาขึ้นโดย ซีวอล ไรท์ (Sewall Wright) ซึ่งเป็นนักชีววิทยา เมื่อ ค.ศ.1934 ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญสามส่วน ส่วนแรกคือ โมเดลแสดงเส้นทาง (path diagram) ส่วนที่สองคือการสร้างสมการโครงสร้างแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความแปรปรวนร่วมกับพารามิเตอร์ในโมเดลแสดงเส้นทาง ส่วนที่สามเป็นการวิเคราะห์แยกผลกระทบระหว่างตัวแปรออกเป็นผลกระทบรวมระหว่างตัวแปรออกเป็นผลกระทบทางตรงและทางอ้อม ในช่วงปี ค.ศ.1957 นักสังคมวิทยาชื่อ Herbert Simon ได้เสนอวิธีการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยสหสัมพันธ์พาร์เชียลตามวิธีของ Simon จะต้องสร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรที่เกิดจากตัวแปรคั่นกลางแล้วคำนวณหาค่าสหสัมพันธ์ ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรที่

ห่างกันมากจะมีค่าน้อยกว่าตัวแปรที่อยู่ใกล้กันและค่าสหสัมพันธ์พาร์เซียระหว่างตัวแปรสองตัวเมื่อควบคุมตัวแปรคั่นกลางจะมีค่าเป็นศูนย์

ต่อมาในปี ค.ศ.1961 นักสังคมวิทยาชื่อ Hubert M. Blalock ได้นำวิธีของ Simon มาปรับปรุงโดยพิจารณาค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปร การขจัดอิทธิพลจากตัวแปรแทรกซ้อนในการคำนวณค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และได้เสนอแนะให้ใช้สหสัมพันธ์เซมิพาร์เชียลหรือสัมประสิทธิ์การถดถอยจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพิ่มเติมด้วย นอกจากนี้ Blalock ยังเป็นคนแรกในกลุ่มนักสังคมวิทยาที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของวิธีการของ Wright เปรียบเทียบกับวิธีการของตน

ต่อมาในช่วงทศวรรษ 1960 P.M.Blau, O.D. Duncan, A. Haller, D.R. Heise ได้เริ่มสร้างโมเดลแสดงเส้นทางที่มีตัวแปรในโมเดลเป็นตัวแปรแฝงและเริ่มประยุกต์การวิเคราะห์เส้นทางเพื่อแยกผลกระทบของตัวแปรแฝงจากความคลาดเคลื่อนในการวัด การวิเคราะห์เส้นทางเริ่มมีวิธีวิทยาการวิเคราะห์ให้เห็นชัดเจนมากขึ้นแต่วิธีการวิเคราะห์ยังยุ่งยากและไม่สะดวกเพราะยังไม่มีโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ได้โดยตรง

การวิเคราะห์เส้นทางได้รับการพัฒนาทางวิธีวิทยาสูงสุดเมื่อ K.G. Joreskog, J.W. Keesling และ D.E. Wiley ได้พัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างขึ้นในช่วงปี ค.ศ.1972-1973 โมเดลนี้รู้จักกันในชื่อ JKW Model และต่อมาเมื่อ Joreskog เริ่มใช้ศัพท์คำว่าลิสเรล โมเดล JKW ก็เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในชื่อโมเดลลิสเรล

3.1 ความหมายของการวิเคราะห์เส้นทาง

ไรท์ (Pedhazur. 1997 : 770 ; citing Write. 1934 : 193) ได้ให้ความหมายของเทคนิควิธี Path Analysis ว่าเป็นวิธีการผสมผสานข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งสามารถวัดได้จากค่าสหสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งได้จากความรู้ตามทฤษฎีเชิงสาเหตุและผลเพื่อการอธิบายในเชิงสถิติ

คิมและโคเฮท์ (Kim; & Kohout. 1975 : 6) ให้ความหมายว่าเป็นวิธีการแยกส่วนและตีความความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยกำหนดว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจะต้องเป็นความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล และเป็นความสัมพันธ์แบบปิด (Closed System)

เพดเฮาเซอร์ (Pedhazur. 1982 : 580) กล่าวว่า เป็นวิธีการศึกษาผลทางตรงและผลทางอ้อมของตัวแปรต่าง ๆ ที่ตั้งสมมติฐานไว้ว่าเป็นสาเหตุของผลนั้น แต่วิธีการนี้มิใช่วิธีการในการค้นหาสาเหตุหากเป็นวิธีการหนึ่งของการสร้างแบบจำลองเชิงสาเหตุและผลโดยที่นักวิจัยอาศัยพื้นความรู้และข้อกำหนดตามทฤษฎีที่มีอยู่ในการดำเนินการ

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2533 : 40) กล่าวว่า การวิเคราะห์เส้นทางเป็นวิธีการประยุกต์การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรเชิงปริมาณตามพื้นฐานความรู้ทางทฤษฎีให้ทราบว่าตัวแปรซึ่งเป็นเหตุมีอิทธิพลต่อตัวแปรที่เป็นผลในลักษณะใด อิทธิพลแต่ละประเภทมีปริมาณและทิศทางอย่างไร และเพื่อวิเคราะห์ตรวจสอบทฤษฎีว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลจากปรากฏการณ์จริงสอดคล้องหรือขัดแย้งกับความสัมพันธ์ตามทฤษฎี

สำราญ มีแจ้ง (2544 : 65) กล่าวว่า การวิเคราะห์เส้นทางมีลักษณะใหญ่ๆ 3 ประการ คือ

1. เป็นเทคนิคทางสถิติที่อาศัยการประยุกต์การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ
2. เป็นการศึกษาขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหตุที่มีต่อตัวแปรผลทั้งทางตรงและทางอ้อม

3. ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลนี้ สามารถนำมาเขียนอธิบายได้ด้วยรูปแบบจำลองโมเดลและสมการโครงสร้างตามรูปแบบจำลองที่สร้างขึ้น

จากแนวคิดของนักวิชาการที่ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์เส้นทางดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การวิเคราะห์เส้นทาง เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรในเชิงเหตุและผล โดยมีพื้นฐานทางสถิติมาจากการวิเคราะห์การถดถอย โดยอาศัยแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลและสมการโครงสร้างตามแบบจำลองที่สร้างขึ้นโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ในปรากฏการณ์และตามทฤษฎีที่อธิบายเชิงเหตุและผลเป็นสำคัญ ในการนำมาวิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรเหตุที่มีต่อตัวแปรผลทั้งในด้านขนาดและทิศทาง นอกจากนี้ยังสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ทั้งความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อม

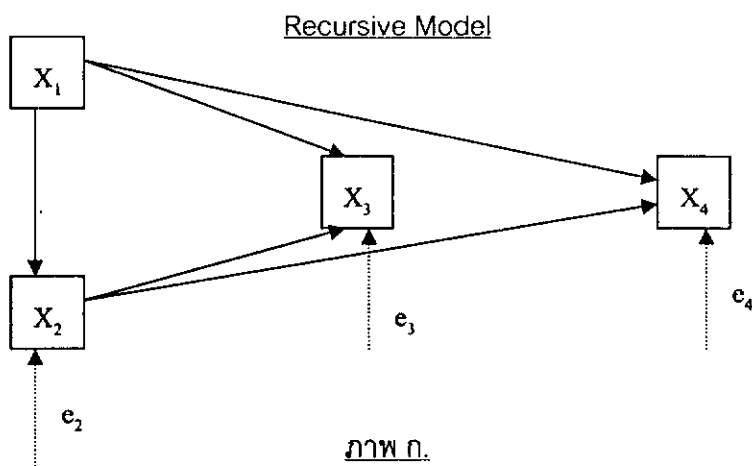
3.2 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล

แบบจำลอง (Path Diagram or Theoretical Path Model) เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปร นักวิจัยที่จะใช้เทคนิค Path Analysis ต้องเริ่มต้นจากการสร้างแบบจำลองตามทฤษฎี แนวคิด หรือผลการวิจัยต่าง ๆ ซึ่งมีเหตุผลน่าเชื่อถือว่าตัวแปรอิสระนั้นๆ เป็นสาเหตุต่อตัวแปรตาม นั่นคือ นักวิจัยจะต้องถ้อยกรอบความคิดทางทฤษฎีออกมาเป็นกรอบแนวคิดในระดับปฏิบัติการให้เห็นว่ามีตัวแปรใดบ้างที่อยู่ในความสนใจ และมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรเป็นอย่างไรแบบจำลองนี้จะต้องมีการจัดลำดับเวลาและความสำคัญของตัวแปรแล้วประมวลออกมาเป็นแบบจำลองหรือรูปแบบที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดเข้าด้วยกันแบบจำลองนี้มีได้ 2 แบบ คือ (จินตนา ธนวิบูลย์ชัย. 2536 : 4-8)

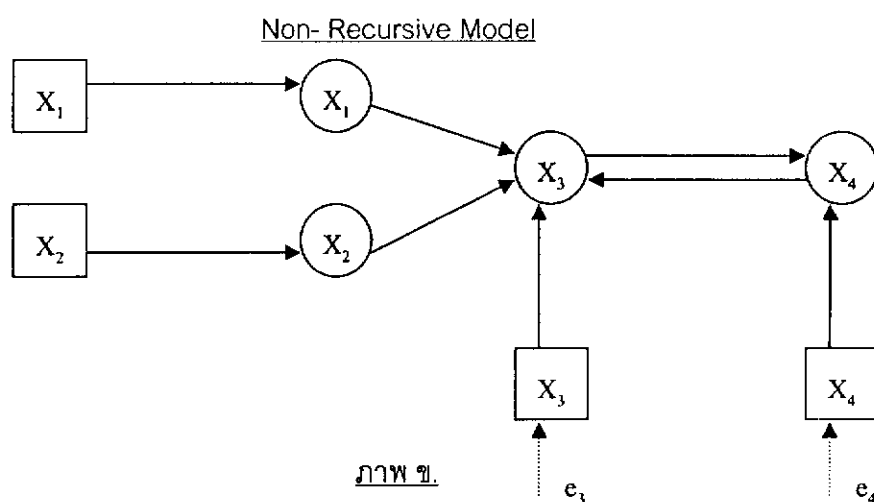
1. แบบจำลองที่ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ มีผลไปในทิศทางเดียวกัน ไม่มีผลย้อนกลับ (Recursive Model) หรือตัวแปรตัวหนึ่งเป็นสาเหตุของอีกตัวหนึ่งได้ แต่ตัวแปรหลังจะเป็นสาเหตุของตัวแปรแรกไม่ได้

2. แบบจำลองที่ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ มีผลย้อนกลับ (Non- Recursive Model) นั่นคือ ตัวแปรแต่ละตัวอาจเป็นสาเหตุของกันและกันได้

การวิเคราะห์กรณี Non- Recursive Model มีความซับซ้อนมากขึ้นต้องอาศัยความรู้ทางเศรษฐมิติและสมการโครงสร้างที่ยุ่งยาก ส่วนการวิเคราะห์ในกรณี Recursive Model ไม่ค่อยยุ่งยากมากนัก จึงเป็นเทคนิควิธีที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปในการทำกรวิเคราะห์ด้วยเทคนิค Path Analysis แบบจำลองทั้ง 2 แบบ มีลักษณะดังนี้

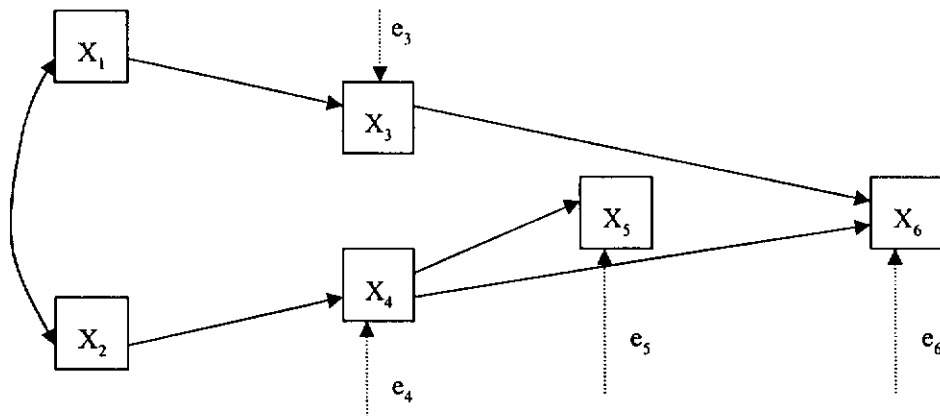

จากภาพ ก. ตัวแปร 1 (X_1) เป็นสาเหตุผ่าน (Mediat Causes) กล่าวคือ ตัวแปรที่ 1 (X_1) ซึ่งเป็นตัวแปรภายนอก (Exogeneous Variables) มีผลโดยตรงต่อตัวแปร 3 (X_3) และ 4 (X_4) นอกจากนี้ ตัวแปรที่ 1 (X_1) ยังมีผลโดยตรงต่อตัวแปร 2 (X_2) ซึ่งมีผลต่อตัวแปร 3 (X_3) ด้วยการที่ตัวแปร 2 (X_2) มีผลต่อตัวแปร 3 (X_3) นั้น เป็นผลทางอ้อมของตัวแปร 1 (X_1) ที่กระทำผ่านตัวแปร 2 (X_2)

จากภาพ ข. ตัวแปร 1 (X_1) และ 2 (X_2) เป็นตัวแปรภายนอก (Exogeneous Variables) ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน (Independent Cause) แต่ก็มีผลโดยตรงต่อตัวแปร 3 (X_3)

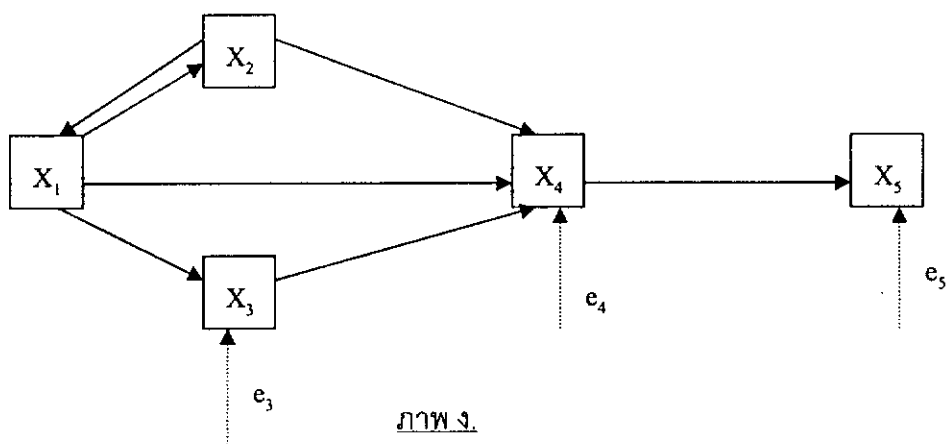
Recursive Model

ภาพ ค.

จากภาพ ค. ตัวแปร 1 (X_1) และ 2 (X_2) เป็นตัวแปรภายนอก (Exogeneous Variables) ที่สัมพันธ์กัน (Correlated Cause) โดยผลของตัวแปร 1 (X_1) ที่มีต่อตัวแปร 3 (X_3) จะประกอบด้วยผลทางตรงและผลทางอ้อม กล่าวคือ ผลทางตรงเกิดจากตัวแปร 1 (X_1) ส่งผลโดยตรงต่อตัวแปร 3 (X_3) และผลทางอ้อมเกิดจากสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 1 (X_1) กับตัวแปร 2 (X_2) ซึ่งเป็นต้นเหตุของตัวแปร 3 (X_3) และตัวแปร 1 (X_1) และ 3 (X_3) ที่สัมพันธ์กันนี้มีผลทางตรงและผลทางอ้อมกับตัวแปร 4 (X_4) อธิบายได้ในทำนองเดียวกัน

Non- Recursive Model

ภาพ ง.

จากภาพ ง. ตัวแปร 1 และ 2 เป็นตัวแปรภายนอก (Exogeneous Variables) ที่สัมพันธ์เชิงเหตุผลกัน

ภาพประกอบ 6 แบบจำลอง Recursive Model และ Non- Recursive Model

แบบจำลองข้างต้นนี้มีตัวแปรที่สำคัญอยู่ 2 ประเภท คือ

1. ตัวแปรภายนอก (Exogeneous Variables) เป็นตัวแปรที่อยู่ริมสุดของแบบจำลองซึ่งเป็นตัวแปรที่เป็นผลมาจากตัวแปรภายนอกแบบจำลองและผู้วิจัยไม่สนใจอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรดังกล่าว จากภาพ ตัวแปรที่ 1 และ 2 เป็นตัวแปรภายนอก

2. ตัวแปรภายใน (Endogeneous Variables) เป็นตัวแปรที่เป็นผลของตัวแปรในแบบจำลองและผู้วิจัยสนใจที่จะอธิบายว่าความแปรปรวนในตัวแปรเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอื่น ๆ อย่างไร ตัวแปรภายในนี้ยังสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ตัวแปรตามท้ายสุด (Ultimate Dependent Variable)

จากภาพ ก, ข, ค และ ง นั้น ตัวแปรที่ 4, 4, 6 และ 5 เป็นตัวแปรตามท้ายสุดเรียงตามลำดับ

2.2 ตัวแปรคั่นกลาง (Intervening Variable)

จากภาพ ก และ ข ตัวแปรที่ 3 เป็นตัวแปรคั่นกลาง ส่วนภาพ ค ตัวแปรที่ 3, 4 และ 5 เป็นตัวแปรคั่นกลาง และภาพ ง ตัวแปรที่ 3 และ 4 เป็นตัวแปรคั่นกลาง

สำหรับในภาพ ข มีตัวแปรที่มีชื่อเรียกพิเศษว่าตัวแปรแฝงเร้น (Latent Variables) ซึ่งเป็นตัวแปรที่นักวิจัยไม่สามารถวัดได้โดยทันทีต้องอาศัยการวัดจากดัชนีที่ใช้เป็นตัวแทนของตัวแปรนั้น กรอบสี่เหลี่ยมที่ล้อมรอบตัวแปรจะหมายถึงตัวแปรที่สามารถวัดได้โดยทันที ส่วนตัวแปรที่ไม่สามารถวัดได้โดยทันที หรือตัวแปรแฝงเร้นนั้นจะใช้กรอบวงกลมล้อมรอบตัวแปร

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในภาพข้างต้นจะแสดงด้วยลูกศร ดังนี้

↔ แทน ความสัมพันธ์แบบธรรมชาติระหว่างตัวแปรซึ่งไม่ใช่ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลและนักวิจัยไม่ต้องการศึกษา

→ แทน ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรโดยตัวแปรที่อยู่ต้นลูกศรเป็นสาเหตุตัวแปรที่อยู่ปลายลูกศรเป็นผล

นอกจากนี้ ยังมีลูกศรทิศทางเดียวที่แสดงความสัมพันธ์จากตัวแปรอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือแบบจำลอง ซึ่งอาจมีผลต่อตัวแปรนั้น ๆ ในแบบจำลอง ได้แก่ ตัวแปรแทรกซ้อนที่นักวิจัยไม่ต้องการศึกษาและหรือความคลาดเคลื่อนอื่น ๆ ใช้สัญลักษณ์ e เรียกว่า ตัวแปรส่วนที่เหลือ (Residual Variables) แบบจำลองที่แสดงในภาพข้างต้นนี้ถ้ามีเส้นเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรครบทุกตัวจะเรียกว่าแบบจำลอง เต็มรูป (Full Model)

ส่วนโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (linear structural relationship model) หรือโมเดลลิสเรล เป็นแบบจำลองที่นักวิจัยสร้างขึ้นตามสมมติฐานทางทฤษฎีแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร แบบจำลองนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ แบบจำลองการวัดและแบบจำลองสมการโครงสร้างแบบจำลองการวัด (measurement model) มี 2 แบบจำลอง คือ แบบจำลองการวัดสำหรับ

ตัวแปรภายนอกและแบบจำลองการวัดสำหรับตัวแปรภายใน แบบจำลองการวัดทั้งสองแบบจำลอง เป็นแบบจำลองแสดงความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้ ส่วนแบบจำลองสมการโครงสร้าง (structural equation model) เป็นแบบจำลองแสดงความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงเส้นระหว่างตัวแปรแฝงด้วยกันในแบบจำลองการวิจัย

3.3 ข้อตกลงเบื้องต้น

สำหรับกระบวนการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นหรือโมเดลลิสเรลนั้นต้องมีโมเดลลิสเรลเป็นสมมติฐานการวิจัยก่อน แล้วจึงดำเนินงานเพื่อวิเคราะห์โมเดลลิสเรล ซึ่งหลักการวิเคราะห์โมเดลลิสเรลได้แก่การประมาณค่าพารามิเตอร์ในโมเดลโดยวิเคราะห์เป็นภาพรวมตาม หลักการวิเคราะห์องค์ประกอบและการวิเคราะห์เส้นทางไปพร้อม ๆ กันและมีการวิเคราะห์ตรวจสอบ ความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์พร้อมทั้งรายงานดัชนีความสอดคล้องด้วย และใน การวิเคราะห์โมเดลลิสเรลนั้นมีข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้ (Jöreskog; & Sörbom. 1989 : 2)

1. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดในโมเดลเป็นความสัมพันธ์แบบเส้นตรง (linear) เชิงบวก (additive) และเป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationships)
2. ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรทั้งตัวแปรภายนอก (exogenous variables) และตัวแปร ภายใน (endogenous variables) และความคลาดเคลื่อน (error) ต้องเป็นการแจกแจงแบบปกติความ คลาดเคลื่อนมีค่าเฉลี่ยเป็นศูนย์
3. ลักษณะความเป็นอิสระต่อกัน (independence) ระหว่างตัวแปรกับความคลาดเคลื่อน สามารถแยกได้ คือ ความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน ตัวแปรและความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน แต่ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแต่ละกลุ่มอาจสัมพันธ์กันได้
4. สำหรับกรณีการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา (time series data) ที่มีการวัดข้อมูลมากกว่า 2 ครั้ง การวัดตัวแปรต้องไม่ได้รับผลกระทบจากช่วงเวลาเหลือมระหว่างการวัด
5. ข้อมูลอยู่ในมาตราวัดระดับอันตรภาค (Interval) หรืออัตราส่วน (Ratio) หรือมาตรา การวัดอื่นที่สามารถนำมาเทียบเคียงกับมาตราการวัดทั้งสองระดับได้

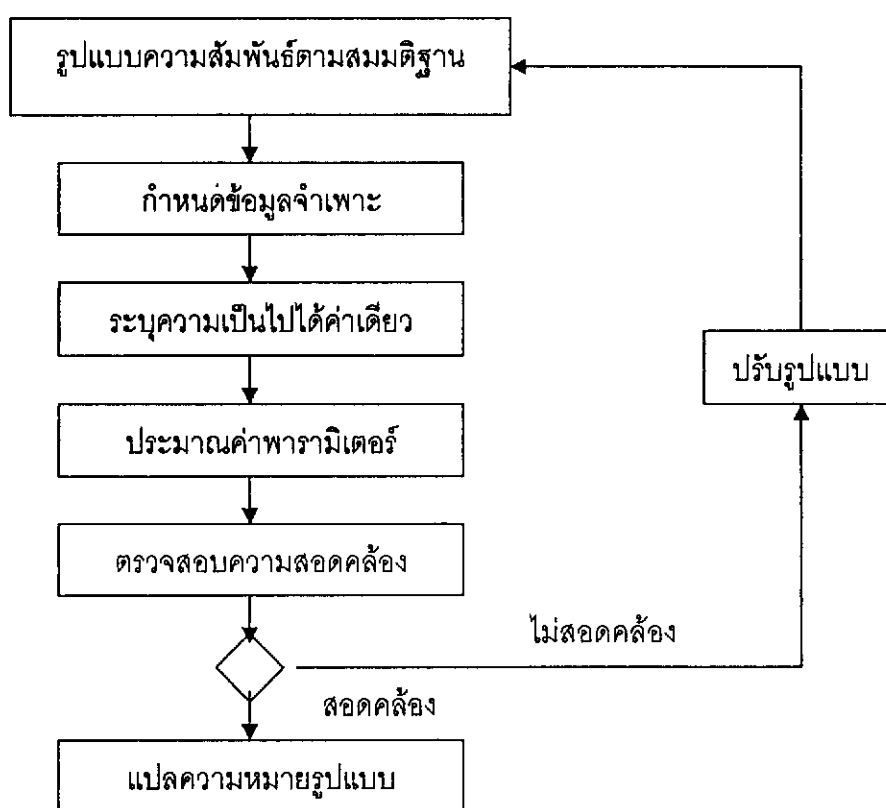
จากข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์โมเดลลิสเรลทำให้เห็นข้อดีของโมเดลลิสเรลที่เด่นชัด คือ ความสามารถในการประมาณค่าพารามิเตอร์เทอมความคลาดเคลื่อน (error term) ยอมรับให้ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนมีค่าไม่เท่ากับศูนย์ได้ ทำให้ผลการวิเคราะห์ดีขึ้นและ การวิเคราะห์ด้วยโมเดลลิสเรลสามารถวิเคราะห์โมเดลลิสเรลที่มีตัวแปรแฝงได้ด้วยขั้นตอนในการ วิเคราะห์เส้นทางด้วยโปรแกรมลิสเรล

3.4 ขั้นตอนในการวิเคราะห์เส้นทางด้วยโปรแกรมลิสเรล

การวิเคราะห์เส้นทางโดยใช้โปรแกรมลิสเรลมีขั้นตอนการวิเคราะห์ใหญ่ ๆ ได้ 6 ขั้นตอน คือ (สำราญ มีแจ้ง. 2544 : 85)

1. การกำหนดข้อมูลจำเพาะของรูปแบบ
2. การระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของรูปแบบ
3. การประมาณค่าพารามิเตอร์จากรูปแบบ
4. การทดสอบความสอดคล้องหรือความตรงของรูปแบบ
5. การปรับรูปแบบ
6. การแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการวิเคราะห์เส้นทางด้วยโปรแกรมลิสเรล สามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 ขั้นตอนการวิเคราะห์เส้นทางด้วยโปรแกรมลิสเรล

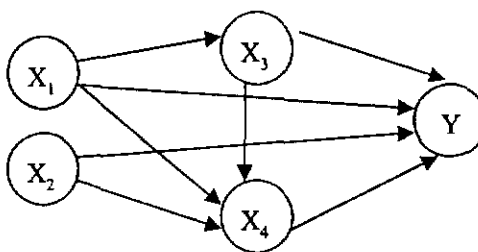
การกำหนดข้อมูลจำเพาะของรูปแบบ

ในการวิเคราะห์เส้นทางด้วยโปรแกรมลิสเรลนั้น สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งรูปแบบที่มีตัวแปรแฝงหรือตัวแปรที่สังเกตได้ วิเคราะห์ได้ทั้งที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางเดียวและความสัมพันธ์ย้อนกลับ ดังนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูลจึงต้องกำหนดข้อมูลจำเพาะของรูปแบบ

ความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อแสดงลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปร ซึ่งสามารถกำหนดข้อมูลจำเพาะได้ 3 รูปแบบ คือ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2537 : 22)

1. พารามิเตอร์กำหนด (Fixed Parameters : FI) หมายถึง รูปแบบการวิจัยไม่มีเส้นแสดงอิทธิพลระหว่างตัวแปร ซึ่งสามารถกำหนดค่าความสัมพันธ์ในเมตริกซ์ด้วยสัญลักษณ์ "0"
2. พารามิเตอร์บังคับ (Constrained Parameters) หมายถึง รูปแบบการวิจัยมีเส้นแสดงอิทธิพลระหว่างตัวแปรและพารามิเตอร์ขนาดอิทธิพลนั้นเป็นค่าที่จะต้องมีการประมาณแต่มีเงื่อนไขกำหนดให้พารามิเตอร์บางตัวมีค่าเฉพาะคงที่ ซึ่งถ้าบังคับให้มีค่าเป็น 1 ก็สามารถกำหนดค่าความสัมพันธ์ในเมตริกซ์ด้วยสัญลักษณ์ "1"
3. พารามิเตอร์อิสระ (Free Parameters : FR) หมายถึง พารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าและไม่ได้บังคับให้มีค่าอย่างใดอย่างหนึ่ง ใช้สัญลักษณ์ "*" "

การกำหนดข้อมูลจำเพาะสามารถแสดงได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 8 รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปร

จากรูปแบบในภาพประกอบ 8 สามารถกำหนดข้อมูลจำเพาะของรูปแบบในเมตริกซ์ เพื่อนำไปคำนวณหาค่าขนาดอิทธิพล ได้ดังนี้

$$\begin{bmatrix} X_3X_1 & X_3X_2 \\ X_4X_1 & X_4X_2 \\ YX_1 & YX_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} * & 0 \\ * & * \\ * & * \end{bmatrix}$$

จากเมตริกซ์ที่ได้จากการกำหนดข้อมูลจำเพาะของรูปแบบข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่า ตัวแปร X_3 กับตัวแปร X_1 ตัวแปร X_4 กับตัวแปร X_1 ตัวแปร Y กับตัวแปร X_1 ตัวแปร Y กับตัวแปร X_2 และตัวแปร X_4 กับ ตัวแปร X_2 มีความสัมพันธ์กัน จึงสามารถกำหนดค่าพารามิเตอร์เป็นแบบอิสระโดย

แทนค่าในเมตริกซ์เป็น "*" และตัวแปร X_3 กับตัวแปร X_2 ไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันจึงกำหนดค่าพารามิเตอร์เป็นแบบกำหนด โดยแทนค่าในเมตริกซ์เป็น "0"

การกำหนดข้อมูลจำเพาะมีประโยชน์มากต่อการคำนวณด้วยโปรแกรมลิสเรล เนื่องจากการกำหนดค่าจำเพาะจะมีผลต่อการกำหนดเส้นทางหรือลูกศรตามรูปแบบที่สร้างขึ้น

การระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของรูปแบบ (Identification of the Model)

สมการโครงสร้างที่ได้จากรูปแบบ เมื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อประมาณค่าพารามิเตอร์จะต้องมีการระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของพารามิเตอร์ก่อนที่จะมีการประมาณค่า

การระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของสมการคือ การระบุว่าสมการโครงสร้างนั้นสามารถนำมาประมาณค่าพารามิเตอร์ได้เป็นค่าเดียวหรือไม่ ถ้าจำนวนสมการโครงสร้างเท่ากับจำนวนพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าในรูปแบบ พารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าตัวหนึ่งจะประมาณค่าพารามิเตอร์ตัวนั้นได้เพียงค่าเดียวเท่านั้น เรียกรูปแบบนั้นว่ารูปแบบระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวได้พอดีหรือรูปแบบระบุพอดี (Just Identified Model) ถ้าจำนวนสมการมากกว่าจำนวนพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าในรูปแบบ เรียกรูปแบบนั้นว่า รูปแบบระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวเกินพอดี หรือรูปแบบระบุเกินพอดี (Over Identified Model) และถ้าจำนวนสมการน้อยกว่าจำนวนพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่า เรียกรูปแบบนั้นว่า รูปแบบระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวไม่พอดี (Under Identified Model) ซึ่งรูปแบบที่ระบุเกินพอดีและรูปแบบระบุความเป็นไปได้ไม่พอดีนี้ไม่สามารถประมาณค่าพารามิเตอร์ได้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2537 : 37 - 38)

การระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวช่วยให้ทราบล่วงหน้าว่ารูปแบบนั้นจะประมาณค่าพารามิเตอร์ได้หรือไม่ การที่จะทราบว่ารูปแบบที่กำหนดขึ้นมานั้นเป็นรูปแบบระบุพอดีหรือไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยกฎที่ (t-rule) ที่ว่า

$$t < \frac{(NI)(NI + 1)}{2}$$

เมื่อ t คือ จำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า
 NI คือ จำนวนตัวแปรที่สังเกตได้

การประมาณค่าพารามิเตอร์จากรูปแบบ (Parameter Estimation from the Model)

การประมาณค่าพารามิเตอร์ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยการแก้สมการโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อหาค่าพารามิเตอร์ ซึ่งเป็นตัวที่ไม่ทราบค่าในสมการ ซึ่งการวิเคราะห์เส้นทางด้วยโปรแกรมลิสเรลสามารถประมาณค่าพารามิเตอร์ได้ 6 วิธี คือ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2537 : 40 - 44)

1. วิธีกำลังสองน้อยที่สุดไม่ถ่วงน้ำหนัก (Unweighted Least Squares : ULS) เป็นการประมาณค่าพารามิเตอร์โดยให้ผลรวมกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมีค่าน้อยที่สุด ซึ่งค่าความ

คลาดเคลื่อนก็คือ ผลต่างระหว่างความแปรปรวนที่คำนวณได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์กับค่าความแปรปรวนที่พยากรณ์จากค่าประมาณของพารามิเตอร์

ข้อดีของการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี ULS คือ ค่าประมาณที่ได้มีความคงเส้นคงวา (Consistency) ง่าย สะดวกในการประมาณค่าและเป็นวิธีที่เหมาะสมกับข้อมูลที่มีลักษณะการแจกแจงแตกต่างไปจากการแจกแจงแบบปกติพหุนาม (Multivariate Normal Distribution)

ข้อเสียของการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี ULS คือ ไม่มีประสิทธิภาพ (Non Efficiency) เนื่องจากค่าที่ประมาณได้ไม่ใช่ค่าความคลาดเคลื่อนที่น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับการใช้วิธีอื่น นอกจากนี้วิธีนี้ยังขาดความเป็นอิสระจากมาตรวัด (Scale Free) คือ หากรูปแบบของตัวแปรมีหน่วยในการวัดที่ต่างกันก็จะมีผลต่อการประมาณค่าด้วยวิธีนี้

2. วิธีกำลังสองน้อยที่สุดวางนัยสำคัญ (Generalized Least Squares : GLS) เป็นการประมาณค่าพารามิเตอร์เมื่อข้อมูลมีความแปรปรวนของตัวแปรผลไม่เท่ากันทุกค่าของตัวแปรเหตุหรือมีความสัมพันธ์กันระหว่างความคลาดเคลื่อน จึงต้องใช้วิธี GLS เพื่อปรับแก้ความแปรปรวนที่ไม่เท่ากันนั้น

ข้อดีของการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี GLS คือ ค่าประมาณที่ได้มีความคงเส้นคงวามีประสิทธิภาพ และเป็นอิสระจากมาตรวัด

ข้อเสียของการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี GLS คือ ถ้าตัวแปรที่สังเกตได้มีการแจกแจงที่สูงหรือเตี้ยกว่าโค้งปกติและกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก ค่าที่ประมาณได้ก็จะไม่ถูกต้อง

3. วิธีความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood : ML) เป็นการประมาณค่าพารามิเตอร์ที่แพร่หลายมากที่สุด วิธีประมาณค่าทำได้โดยการสมมติค่าพารามิเตอร์ขึ้นมาชุดหนึ่งแล้วหาค่าความเป็นไปได้ที่จะได้ค่าสังเกตของตัวแปรจากประชากรกลุ่มที่สมมติค่าพารามิเตอร์ไว้ นั่นจึงจะต้องใช้การคำนวณทวนซ้ำ (Iteration) หลายครั้งจนกว่าค่าพารามิเตอร์ที่ได้จะมีค่าเข้าใกล้ (Converge) ค่าพารามิเตอร์ที่เป็นจริง ดังนั้นการวิเคราะห์ค่าประมาณพารามิเตอร์ ส่วนใหญ่จึงมักใช้วิธีนี้

ข้อดีของการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี ML คือ ค่าประมาณที่ได้มีความคงเส้นคงวามีประสิทธิภาพ และเป็นอิสระจากมาตรวัด

4. วิธีกำลังสองน้อยที่สุดถ่วงน้ำหนักทั่วไป (Generally Weighted Least Squares : WLS) เป็นการประมาณค่าพารามิเตอร์ที่มีการวางนัยทั่วไปโดยมีการถ่วงน้ำหนักกับสมการโครงสร้างที่นำมาคำนวณ

5. วิธีกำลังสองน้อยที่สุดถ่วงน้ำหนักแนวทแยง (Diagonally Weighted Least Squares : DWLS) เป็นวิธีที่พัฒนามาจากวิธี WLS คือ คำนวณค่าเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในแนวทแยงของเมตริกซ์ จึง

ทำให้ได้ค่าประมาณพารามิเตอร์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ แต่ค่าที่คำนวณได้เป็นค่าที่อยู่ระหว่างที่ได้จากวิธี ULS และ WLS

6. วิธีใช้ตัวแปรเป็นเครื่องมือ (Instrumental Variable : IV) และวิธีกำลังสองน้อยที่สุดสองขั้น (Two-Stage Least Squares : TSLS) การประมาณค่าพารามิเตอร์ทั้งสองวิธีนี้ให้เป็นค่าประมาณตั้งต้นสำหรับการประมาณค่าพารามิเตอร์วิธีอื่น ๆ ที่กล่าวมา เพราะหลักการของสองวิธีนี้คือ การกำหนดตัวแปรอ้างอิง (Reference Variable) สำหรับตัวแปรแฝงในรูปแบบซึ่งโปรแกรมลิสมัลจะนำตัวแปรอ้างอิงและตัวแปรสังเกตได้มาคำนวณค่าประมาณพารามิเตอร์

จากวิธีการประมาณค่าดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าวิธีที่นิยมและให้ค่าที่มีประสิทธิภาพ คือ การประมาณค่าด้วยวิธีความเป็นไปได้สูงสุด (ML)

การตรวจสอบความสอดคล้องหรือความตรงของรูปแบบ (Validation of the Model)

เมื่อได้ค่าพารามิเตอร์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลทั้งทางตรงและทางอ้อมแล้ว ขั้นตอนต่อไปซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของการวิเคราะห์เส้นทาง คือ การตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบที่เป็นสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบความสอดคล้องด้วยโปรแกรมลิสมัล สามารถตรวจสอบได้ 5 วิธี ได้แก่ (สำราญ มีแจ้ง, 2544 : 89-91)

1. ใช้ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานและสหสัมพันธ์ของค่าประมาณพารามิเตอร์ (Standard Errors and Correlations of Estimates) ถ้าค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานและสหสัมพันธ์ของค่าประมาณพารามิเตอร์ที่คำนวณได้ไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานมีขนาดใหญ่และรูปแบบการวิจัยไม่ดีพอ

2. ใช้ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณและสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Multiple Correlations and Coefficients of Determination) ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณและสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่ได้ควรมีค่าเข้าใกล้หนึ่ง จึงจะแสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ใช้ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Measures) ค่าสถิติในกลุ่มนี้ใช้ตรวจสอบความตรงของรูปแบบเป็นภาพรวมทั้งรูปแบบ ไม่ใช่เป็นการตรวจสอบเฉพาะค่าพารามิเตอร์แต่ละตัวเหมือนสองวิธีแรก นอกจากนี้ยังใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบรูปแบบที่แตกต่างกันสองรูปแบบได้ด้วยว่า รูปแบบใดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากกว่ากัน การใช้ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืนนี้มี 4 ประเภทด้วยกัน คือ

3.1 ค่าสถิติไค-กำลังสอง (Chi-Square Statistic) ถ้าค่าสถิติไค-กำลังสองมีค่าสูงสุด แสดงว่ารูปแบบไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นรูปแบบที่มีความสอดคล้อง คือ รูปแบบที่มีค่าสถิติไค-กำลังสอง ต่ำหรือใกล้ศูนย์มากที่สุด

3.2 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index : GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) มีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 มีค่าดัชนี GFI เข้าใกล้ 1.00 แสดงว่ารูปแบบการวิจัยนั้นมีความสอดคล้องหรือกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.3 ดัชนีความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index : AGFI) เมื่อนำค่าดัชนี GFI มาปรับแก้ อันเนื่องมาจากการปรับรูปแบบตามจำนวนตัวแปร ก็จะได้ค่า AGFI ดังนั้นค่าดัชนี AGFI จึงมีคุณสมบัติเหมือนดัชนี GFI

3.4 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Root Mean Squared Residual : RMR) ค่าดัชนี RMR เป็นดัชนีที่ใช้เปรียบเทียบระดับความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบสองรูปแบบเฉพาะกรณีที่เป็นกรณียเปรียบเทียบโดยใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน ในขณะที่ดัชนี GFI และ AGFI สามารถใช้เปรียบเทียบได้ทั้งกรณีข้อมูลชุดเดียวกันและข้อมูลต่างชุดกัน ดัชนี RMR บอกขนาดของเศษที่เหลือโดยเฉลี่ยจากการเปรียบเทียบระดับความกลมกลืนของรูปแบบสองรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าของดัชนี RMR ยิ่งเข้าใกล้ศูนย์แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4. การวิเคราะห์เศษหรือความคลาดเคลื่อน (Analysis of Residuals) เป็นการวิเคราะห์ความสอดคล้องที่ควรวิเคราะห์ควบคู่กับดัชนีตัวอื่น ๆ ซึ่งวิธีการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับความคลาดเคลื่อนมีหลายแบบด้วยกัน คือ

4.1 เมตริกซ์ความคลาดเคลื่อนในการเทียบความกลมกลืน (Fitted Residuals Matrix) หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนทั้งในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน โดยค่าความคลาดเคลื่อนในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ ผลหารระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนกับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของความคลาดเคลื่อนนั้น ถ้ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูล ค่าความคลาดเคลื่อนในรูปคะแนนมาตรฐานไม่ควรมีค่าเกิน 2.00 ถ้ายังมีค่าเกิน 2.00 ต้องปรับรูปแบบการวิจัย

4.2 คิวพล็อต (Q-Plot) เป็นกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนกับค่าควอไทล์ปกติ (Normal Quantiles) ถ้าได้กราฟมีความชันมากกว่าเส้นทแยงมุม แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5. ดัชนีดัดแปรรูปแบบ (Model Modification Index) ดัชนีตัวนี้มีประโยชน์ในการตัดสินใจปรับรูปแบบการวิจัยให้ดีขึ้นได้ ดัชนีดัดแปรรูปแบบเป็นค่าสถิติเฉพาะสำหรับพารามิเตอร์ แต่ละดัชนีมีค่าเท่ากับค่าไคสแควร์ที่จะลดลงเมื่อกำหนดให้พารามิเตอร์ตัวนั้นเป็นพารามิเตอร์อิสระหรือมีการผ่อนคลายข้อกำหนดเงื่อนไขบังคับของพารามิเตอร์นั้น ดังนั้นเมื่อผลกรวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่าค่าดัชนีดัดแปรรูปแบบมีค่าที่ไม่เข้าใกล้ศูนย์แสดงว่ารูปแบบนั้นยังสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบได้อีก

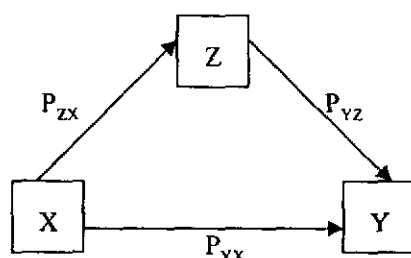
การปรับรูปแบบ (Model Adjustment)

ในการวิเคราะห์เส้นทางด้วยโปรแกรมลิสมเรลนั้น เมื่อได้ค่าประมาณพารามิเตอร์ของอิทธิพล ซึ่งเป็นค่าที่แสดงถึงขนาดอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรเหตุที่มีต่อตัวแปรผล แต่การได้ค่าขนาดอิทธิพลอย่างเดียวยังไม่สามารถนำค่านั้นมาอธิบายรูปแบบได้จะต้องพิจารณา ค่าดัชนีความสอดคล้องเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการวิจัยตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาค่าดัชนีดัดแปรรูปแบบ (Model Modification Index) อีกด้วย

ค่าดัชนีดัดแปรรูปแบบนี้เป็นค่าที่บ่งบอกว่ารูปแบบที่กำหนดหรือตั้งตามทฤษฎีนั้นสามารถทำการเปลี่ยนแปลงรูปแบบให้สอดคล้องกับความเป็นจริงอีกได้หรือไม่ โดยค่าดัชนีดัดแปรรูปแบบนี้จะต้องมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ แต่ถ้าค่าที่ได้มากกว่าหรือน้อยกว่าศูนย์ก็อาจจะต้องทำการดัดแปรรูปแบบของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยการพิจารณาเส้นทางอิทธิพลของตัวแปรเหตุที่มีต่อตัวแปรผลซึ่งอาจจะเพิ่มหรือลดเส้นทางอิทธิพลก็ได้ แล้วทำการวิเคราะห์เส้นทางตั้งแต่แรกอีกครั้งหนึ่ง ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนกว่าค่าดัชนีดัดแปรรูปแบบมีค่าเป็นศูนย์หรือเข้าใกล้ศูนย์ จึงจะสามารถนำค่าประมาณขนาดอิทธิพลไปใช้ในการอธิบายรูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้

การแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล (Translation of Results Analysis) และการจำแนกค่าอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม

ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางหรือขนาดอิทธิพลที่ได้จากการคำนวณ มีทั้งค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าที่นำมาใช้การอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้ คือ ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (β หรือ P_{ij}) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติเท่านั้น เมื่อนำค่าประมาณสัมประสิทธิ์เส้นทางมาแทนค่าในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลแล้ว จึงแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากรูปแบบซึ่งบอกทั้งขนาดและทิศทางของตัวแปรเหตุต่อตัวแปรผล โดยทิศทางของความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลนั้นมี 2 ประเภท คือ อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม แต่เนื่องจากอิทธิพลทางอ้อมนั้นไม่ได้บอกว่าจะส่งผ่านมาจากตัวแปรใด ดังนั้นจึงต้องจำแนกขนาดอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลอ้อมของตัวแปรเหตุแต่ละตัวที่มีต่อตัวแปรผล ซึ่งสามารถแสดงได้ด้วยภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 ขนาดสัมประสิทธิ์เส้นทางของตัวแปรเหตุที่มีต่อตัวแปรผล

จากภาพประกอบ 9 สามารถนำมาแยกหาค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางทั้งทางตรงและทางอ้อมได้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 การแยกส่วนความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลทั้งทางตรงและทางอ้อม

ประเภทของความสัมพันธ์	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร		
	$X \rightarrow Z$	$X \rightarrow Y$	$Y \rightarrow Z$
ความสัมพันธ์รวมทั้งหมด	r_{xz}	r_{xy}	r_{zy}
ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล			
ข.1 สาเหตุทางตรง	P_{zx}	P_{yx}	P_{yz}
ข.2 สาเหตุทางอ้อม	-	$(P_{zx})(P_{yz})$	-
ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุรวมทั้งหมด (ข.1+ ข.2)	P_{zx}	$(P_{yx})+(P_{zx})(P_{yz})$	P_{yz}
ความสัมพันธ์ไม่ใช่เชิงสาเหตุ (ก-ข)	$(r_{xz})-(P_{zx})$	$r_{xy}-[(P_{yx})+(P_{zx})(P_{yz})]$	$(r_{zy})-(P_{yz})$

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่าตัวแปร X มีอิทธิพลเฉพาะทางตรงต่อตัวแปร Z ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ P_{zx} ตัวแปร X มีอิทธิพลทั้งหมดต่อตัวแปร Y เท่ากับ $(P_{yx}) + (P_{zx})(P_{yz})$ แบ่งเป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ P_{yx} และทางอ้อมผ่านตัวแปร Z เท่ากับ $(P_{zx})(P_{yz})$ และมีความสัมพันธ์เทียมหรือความสัมพันธ์ที่ไม่ใช่เชิงเหตุและผลเท่ากับ $r_{xy} - [(P_{yx}) + (P_{zx})(P_{yz})]$ ส่วนตัวแปร Z มีอิทธิพลทั้งหมดต่อตัวแปร Y เท่ากับ P_{yz} ซึ่งเป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ P_{yz} ไม่มีอิทธิพลทางอ้อม นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์เทียมหรือความสัมพันธ์ที่ไม่ใช่เชิงเหตุและผลเท่ากับ $(r_{zy}) - (P_{yz})$

3.5 โปรแกรมลิสเรล

โปรแกรมลิสเรล เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปที่ Karl Jöreskog และ Dag Sörbom ได้พัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (Linear Structural Relation Model) หรือ โมเดลลิสเรล (LISREL model)

ลักษณะเด่นของโปรแกรมลิสเรล

โปรแกรมลิสเรลมีลักษณะเด่นที่สรุปได้ดังนี้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542 : 10 -12 ; อ้างอิงจาก Jöreskog; & Sörbom, 1989)

1. โปรแกรมลิสเรล เป็นโปรแกรมที่ถูกพัฒนาขึ้นใช้วิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างหลายกลุ่มได้ คุณสมบัติเด่นในการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างหลายกลุ่ม คือ
 - 1.1 เป็นประโยชน์ในการตรวจสอบว่าผลการทดสอบความสอดคล้องและค่าประมาณพารามิเตอร์มีความคงที่ตลอดทุกกลุ่มตัวอย่างหรือไม่
 - 1.2 สามารถเปรียบเทียบเมทริกซ์สหสัมพันธ์ เมทริกซ์ความแปรปรวนความแปรปรวนร่วมระหว่างกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มได้ด้วย
 - 1.3 การยอมให้ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยไม่เป็นศูนย์ เป็นการผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ข้อมูลอีกข้อหนึ่ง
2. โปรแกรมลิสเรล สามารถประมาณค่าพารามิเตอร์ได้หลายวิธี คือ วิธี maximum likelihood-ML, วิธี instrumented variables-IV, วิธี two-stage least squares-TALS, วิธี unweighted least squares-ULS, วิธี generalized least squares-GLS, วิธี generalized weighted least squares-WLS, และวิธี diagonal weighted least squares-DLS
3. ลักษณะของโมเดลลิสเรล โมเดลใหญ่ในโปรแกรมลิสเรลประกอบด้วยโมเดลที่สำคัญ 2 โมเดลคือ โมเดลการวัด (measurement model) และโมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation model)

โมเดลการวัดทำให้โปรแกรมลิสเรล สามารถแก้ปัญหาความคลาดเคลื่อนในการวัด (measurement model) ได้ โดยใช้หลักการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อยืนยันหรือการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ (confirmatory factor analysis) ในการประมาณค่าตัวแปรแฝงตามโมเดลแสดงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างแบบเส้นระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้กับตัวแปรแฝงแล้วใช้ตัวแปรแฝงไปวิเคราะห์ข้อมูล

โมเดลสมการโครงสร้างในโปรแกรมลิสเรล ครอบคลุมลักษณะความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างแบบเส้นทุกรูปแบบ ทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

เชิงสาเหตุ (causal relationships) โมเดลแบบผลกระทบทางเดียวหรือผลกระทบย้อนกลับ (recursive or non- recursive model) รวมทั้งโมเดลที่มีปัญหาการร่วมเส้นตรงพหุ (multicollinearity)

4. นักวิจัยสามารถใช้ตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างแบบเส้นระหว่างตัวแปร ตามทฤษฎีที่ว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเพียงใดได้หลายวิธี คือ ใช้ไคสแควร์ (chi-square) ดัชนีวัดความพอเหมาะพอดีหรือดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (goodness of fit index-GFI) และรากของกำลังสองของเศษเหลือเฉลี่ย (root of mean square residuals-RMR) เมื่อตรวจสอบแล้ว พบว่าโมเดลและข้อมูลสอดคล้องกัน ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี ML จะมีความถูกต้องตามค่าพารามิเตอร์ ถ้าพบว่าโมเดลและข้อมูลไม่สอดคล้อง โปรแกรมลิสเรลจะมีแนวทางแนะนำให้ นักวิจัยปรับเปลี่ยนเส้นทาง (path diagram) หรือตรวจสอบความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรจนกว่าจะได้ผลการวิเคราะห์ที่ต้องการ

5. โปรแกรมลิสเรลผ่อนคลายเป็นขั้นตอนเบื้องต้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและผ่อนคลายเป็นขั้นตอนเบื้องต้นเกี่ยวกับความคลาดเคลื่อน ให้มีความสัมพันธ์กันได้

6. สามารถวิเคราะห์ประมาณค่าพารามิเตอร์ เมื่อมีเงื่อนไขกำหนดเกี่ยวกับพารามิเตอร์ได้ ทั้งแบบพารามิเตอร์เท่าและไม่เท่า พารามิเตอร์เป็นความสัมพันธ์ทั้งแบบเส้นตรงและเส้นโค้ง รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วย

7. มีโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น –PRELIS (preprocess for lisrel) เพื่อช่วยในการเตรียมเมทริกซ์สหสัมพันธ์สำหรับตัวแปรต่อเนื่องและไม่ต่อเนื่องได้ และเมื่อนักวิจัยไม่กำหนดตัวแปรอ้างอิง (reference variable) ให้ การวิเคราะห์ข้อมูลโปรแกรมลิสเรลจะมีการกำหนดมาตรฐานของการวัดตัวแปรแฝงให้ แต่ถ้าไม่ต้องการให้โปรแกรมทำให้นักวิจัยสามารถกำหนดได้เองเช่นเดียวกัน นอกจากนี้โปรแกรมลิสเรลยังให้ผลการวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์ของผลกระทบทางอ้อมและผลกระทบรวมในรูปคะแนนดิบและรูปคะแนนมาตรฐานด้วย

ข้อจำกัดของโปรแกรมลิสเรล

โปรแกรมลิสเรลยังมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2537 : 10)

1. ผู้ที่จะใช้โปรแกรมลิสเรลต้องเรียนรู้การใช้คำสั่งซึ่งมีสัญลักษณ์และรูปแบบค่อนข้างซับซ้อน

2. เมื่อใช้ข้อมูลสอดแทรกเป็นระดับลดหลั่น (hierachical nested) โปรแกรมลิสเรลมิได้นำเอาเรื่องความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง (sampling error) มาวิเคราะห์ด้วย

3. เมื่อโปรแกรมลิสเรลให้ผลการทดสอบว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มิได้หมายความว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุนั้นเป็นโมเดลที่ถูกต้องเพียงแต่หมายความว่าไม่มี

หลักฐานเพียงพอที่จะยืนยันว่าโมเดลไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อำนาจของการวิเคราะห์โมเดลลิสเรลจำกัดอยู่เพียงการพิสูจน์ว่าโมเดลการวิจัยไม่ถูกต้องแต่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าโมเดลการวิจัยถูกต้อง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

บุช (วิลลาส บุญทองขาว. 2527 : 6 ; อ้างอิงจาก Buth. 1942) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พบว่า ครูที่พยายามทำความรู้จักกับเด็ก ให้ความเห็นอกเห็นใจเด็ก รู้จักส่งเสริมการเรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เด็กจะเรียนได้ดีมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน และมีความสามารถปรับตัวได้สูง ซึ่งกับครูที่มุ่งสอนโดยวิธีกดดันให้เด็กยอมรับความต้องการของตนผลที่สุดเด็กจะไม่พอใจในตัวครูและเรียนไม่ได้ดีเท่าที่ควร

เดอคอสเตอร์ (ชมนุช บุญสิทธิ์. 2541 : 28 ; อ้างอิงจาก Deccoster. 1981) ได้ศึกษาสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนของนักเรียนในโรงเรียนมัธยม พบว่า นักเรียนที่มีความพอใจในการมีสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนในชั้นเรียนมีแนวโน้มของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีความพอใจในสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนในชั้นเรียนต่ำ

เลวิส, โลเวลและเจสซี (จิตรฐิกานต์ สบายจิตร. 2542 : 17 ; อ้างอิงจาก Lewis Lovell and Jessee. 1965 : 394-401) ศึกษาสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยศึกษากับนักเรียนเกรด 6 จำนวน 644 คน พบว่านักเรียนที่มีการรับรู้ถึงสัมพันธภาพที่ดีกับครูประจำชั้นจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

สุมาลี วงศ์ปลุกแก้ว (2526 : 46) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนกับความเชื่อมั่นในตนเองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบประชาธิปไตย และแบบปล่อยปละละเลยมีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตย

นุชธินีย์ เกษมวงษ์ (2534 : 50-52) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในด้านการเรียนการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปรับตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในด้านการเรียนการสอนแบบอัตตาธิปไตยและแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบปล่อยปละละเลยไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในด้านการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัว

ของนักเรียน นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน โดยที่นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตยจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าแบบประชาธิปไตยและแบบปล่อยปละละเลย นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตยแต่มีเพศแตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปรับตัวไม่แตกต่างกัน โดยที่นักเรียนหญิงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนชาย นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบปล่อยปละละเลยแต่มีเพศแตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปรับตัวไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึงถึง สภาพบรรยากาศภายในโรงเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู พบว่า บุคคลที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขจะต้องมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น มีการปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อน สังคม และสิ่งแวดล้อมได้ดี ส่งผลให้มีแนวโน้มในการเรียนรู้สูงขึ้น ส่วนบุคคลที่มีปัญหาด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ครู ทำให้เกิดความขัดแย้งเป็นเหตุให้การเรียนไม่มีประสิทธิผล มีความตึงเครียดทางอารมณ์และไม่มีความสุข

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

เฟรนช์และโทมัส (French & Thomas, 1958 : 45-48) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กับความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกับกลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ เพื่อดูความแตกต่างของความสามารถในการแก้ปัญหา พบว่า กลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีกว่ากลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ กล่าวคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครินสกี (Krinsky, 1996 : Abstract) ศึกษาถึงการควบคุมอารมณ์ สิ่งกระตุ้นความสำเร็จในชีวิตและความก้าวร้าวของเด็กที่มีบิดา มารดาติดยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 6-12 ปี เชื้อสายแอฟริกันอเมริกัน ที่บิดามารดาใช้สารเสพติดจำนวน 50 คน พบว่า การรู้จักระงับควบคุมอารมณ์ มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับแรงกระตุ้นความสำเร็จในชีวิต บิดามารดาที่มีนิสัยก้าวร้าวจะส่งผลให้บุตรมีความก้าวร้าว โดยแสดงบุคลิกลักษณะถึงความสามารถในการระงับควบคุมอารมณ์ได้น้อยกว่าเด็กปกติทั่ว ๆ ไป รวมทั้งจะควบคุมอารมณ์ก้าวร้าวได้ยากกว่าด้วย

สุขุม มูลเมือง (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนแม่ริมวิทยา ปีการศึกษา 2535 – 2537 พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวแปรที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งในทางตรงและทางอ้อม ซึ่งแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์ภายในครอบครัว จากการ

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ดีจะส่งผลให้นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์สูงด้วย

มาริสลา รัฐปิตย (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ได้ทำการศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ในทางบวก แต่การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน แบบรักและตามใจ และแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์ทางลบกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลพยายามฟันฝ่าอุปสรรค พยายามกระทำในสิ่งที่เขามุ่งหวังให้สำเร็จไม่ว่าจะในเรื่องการเรียน การทำงาน ฯลฯ บุคคลที่มีครอบครัวที่อบอุ่น ได้รับความรักความเข้าใจ และการสนับสนุนจากครอบครัวไม่ว่าจะเป็นทางด้านอารมณ์ หรือด้านวัตถุจะส่งผลให้บุคคลนั้นมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง

4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คาเรย์ (Carey. 1965 : 2095-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการเขียน ความสามารถด้านสติปัญญาของเด็กเกรด 6 โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของมินานโซดา พบว่า ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่มมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ริงเนสส์ (Ringness. 1968 : 140) ได้ทำการศึกษาพบว่า คนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีการปรับตัวทางด้านอารมณ์ให้เข้ากับสิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าคนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าคนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงได้รับรางวัลในสังคม มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและคนอื่นในโรงเรียน

เบอร์รี่ (Purkey. 1970 : 25) ได้ทำการศึกษา พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หรือนักเรียนที่ประสบความล้มเหลวในการเรียนจะมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับมอริสสัน และคนอื่น ๆ (Morrison; et al. 1973 : 412-415) ที่พบว่า กลุ่มที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่านักเรียนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง

เนเบอส์ (Nabors. 1975 : 3241-A) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับเกรด 5 และเกรด 6 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

เกนคาร์โล (Gaincarlo. 1997 : 5963) ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยม จำนวน 393 คน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสามารถทำนายความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ดีที่สุดมากกว่าลักษณะบทบาททางเพศ การศึกษาของบิดามารดา และอาชีพของบิดามารดา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2520 : 38-72) ได้วิจัยองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากทั่วประเทศจำนวน 23,555 คน พบว่าองค์ประกอบที่ศึกษาทั้งสิ้น 4 ประการ คือ องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียน คุณลักษณะของครู สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนและคุณลักษณะของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ขนาดของโรงเรียน ประเภทของโรงเรียน ความเห็นของครูต่อความสามารถของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

พิไลพร แสนชมพู (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษารูปแบบของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของพาร์เคอร์สันและคนอื่น ๆ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรด้านครอบครัวและความสามารถทางเหตุผลส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ส่วน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เวลา กลุ่มเพื่อน คุณภาพการสอน บรรยากาศในชั้นเรียน และสื่อส่งผลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

จันทร์เพ็ญ ธนาศุกรกุล (2526 : 149) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า บรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ดี แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีส่วนช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความภาคภูมิใจในตนเอง และการปรับตัวที่ดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพภายในครอบครัว

มุสเสน และคองเกอร์ (Musses & Conger. 1956 : 250) ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลที่มีต่อการพัฒนาการของเด็ก พบว่า พื้นฐานพฤติกรรมของเด็ก ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เกิดขึ้นเนื่องมาจากบรรยากาศของบ้าน ถ้าทุกคนในบ้านมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันก็จะแสดงพฤติกรรมที่ดี เป็นมิตรสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นด้วย

ออร์ (กุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ. 2526 : 19 ; อ้างอิงจาก Orr. 1978) ได้ศึกษาเด็กที่เรียนชั้น 8 - 10 จำนวน 110 คน พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวเด็กวัยรุ่น และการปรับตัวในด้านมโนภาพแห่งตนและความมั่นคงทางอารมณ์ ในขณะที่ แซเฟอร์ และเบย์เรย์ (กุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ. 2526 : 19 ; อ้างอิงจาก Scheafer & Baylal. 1978) ก็ได้พบข้อมูลที่น่าสนใจของ อิทธิพลของมารดาที่สนับสนุนพัฒนาการของเด็ก จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และเด็ก พบว่า พฤติกรรมของพ่อแม่มีผลต่อการปรับตัวทางสังคมและอารมณ์ของเด็ก

ยูโซฟ (เกศศิริ บุญญะอดิชาติ. 2540 : 34 ; อ้างอิงจาก Yusof. 1984) ทำการศึกษาเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัว คือ การสื่อสารของบิดามารดากับบุตรวัยรุ่น มโนภาพแห่งตนของบุตรวัยรุ่น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองของนักเรียนระดับ 8 จากโรงเรียนมัธยมในประเทศมาเลเซีย จำนวนทั้งสิ้น 341 คู่ ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารของบิดามารดากับบุตรวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับมโนภาพแห่งตนของบุตรวัยรุ่น และการสื่อสารของบิดามารดากับบุตรวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย

กุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ (2526 : 101) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการศึกษาพบว่า เด็กวัยรุ่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีสัมพันธภาพในครอบครัว และการปรับตัวดีกว่าเด็กวัยรุ่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

จิตรา เมฆะ (2529 : 27) ศึกษาพบว่า ความรักใคร่ปรองดองกันระหว่างบิดามารดาเป็นสิ่งสำคัญมากต่อชีวิตครอบครัว เด็กจะเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นเด็กที่ร่าเริงแจ่มใส มองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กจะมีสุขภาพดีและกล้าเผชิญปัญหา ไม่หลบหนีปัญหา มีความกล้าที่จะแสดงออกและมั่นใจในความสามารถของตน

นุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541 : 99) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลาวิตรี ทยานศิลป์ (2541 : 70) พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว คือ ความสัมพันธ์กับพ่อและแม่ ความใกล้ชิดผูกพันกับครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพภายในครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตนของบิดามารดาต่อนักเรียน และการปฏิบัติตนของนักเรียนต่อบิดามารดา พบว่า หากเด็กเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน พ่อแม่หรือผู้ปกครองมีเจตคติที่ดีต่อบุตร ให้ความรักความอบอุ่นจะทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

มีความมั่นคงทางอารมณ์ เป็นคนร่าเริง ปรับตัวได้ดี แต่ถ้าเด็กมาจากครอบครัวที่มี สัมพันธภาพที่ไม่ดี ก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เด็กจะมีความขัดแย้งทางอารมณ์ การปรับตัวก็ไม่ได้

4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว

กิลล์ (Gill. 1962 : 144-149) ได้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน พบว่า นักเรียนที่เรียนดีมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และนักเรียนที่เรียนดี สามารถแก้ปัญหาด้านการปรับตัวได้ดีกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ

อรพินทร์ ชูชมและอัจฉรา สุขารมณ (2532 : 58) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า มโนภาพแห่งตนและสภาพแวดล้อมทางบ้านต่างมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น โดยมโนภาพแห่งตนเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสำคัญเป็นอันดับ 1 ในการพยากรณ์ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น

สมศรี บุญอรุณรักษา (2539 : 106) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ เพศ ระดับชั้น ประเภทของโรงเรียน ศาสนา สภาพแวดล้อมในโรงเรียน อัตมโนทัศน์ ภูมิหลังของครอบครัวและสถานที่ตั้งของโรงเรียน กับการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเครือคาทอลิก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเครือคาทอลิก ปีการศึกษา 2538 จำนวน 1,808 คน พบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัว

อัญชลี ทองจันทร์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Model) ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 385 คน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน คือ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน มโนภาพแห่งตน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีอิทธิพลทางตรงต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน มโนภาพแห่งตน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนโดยผ่านทางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนโดยผ่าน มโนภาพแห่งตน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว พบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน มโนภาพแห่งตน สัมพันธภาพในครอบครัว และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนในช่วงวัยรุ่น

4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคม

คาเวน (Cavan. Et al. 1959 : 136 – 146) ได้ทำการศึกษา พบว่า ครอบครัวเป็นแหล่งที่มาของแรงสนับสนุนทางสังคมที่สำคัญ ในช่วงที่สมาชิกในครอบครัวพบกับเหตุการณ์วิกฤตโดยครอบครัว จะให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน ให้กำลังใจ ให้การสนับสนุนทางอารมณ์ ทำให้บุคคลสามารถจัดการกับเหตุการณ์วิกฤต และความเครียดก็จะน้อยลง

เดวิด และคนอื่น ๆ (David; et al. 1992 : 542-557) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การสนับสนุนทางสังคมและการจัดการกับความเครียดในวัยรุ่นตอนต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นตอนต้น จำนวน 166 คน (อายุเฉลี่ย 13.5 ปี) ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนรัฐบาลในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 แห่ง ทางชนบทในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการจัดการกับความเครียด

สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม (2529 : 156 – 157) ได้ทำการศึกษา พบว่า เด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่ขาดความสมบูรณ์ ขาดแรงสนับสนุนอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นผลมาจากการตาย การหย่าร้าง พ่อแม่แยกทางกัน และสภาพปัญหาต่างๆ ภายในครอบครัว จะทำให้เด็กขาดความรักและความอบอุ่นที่ควรจะได้รับ เป็นคนมีปมด้อยในตนเอง เมื่อโตขึ้นอาจจะประสบปัญหาด้านการปรับตัว และการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

ดวงเดือน มูลประดับ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแรงสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น พบว่า วัยรุ่นที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมสูงมีการปรับตัวได้ดีกว่าวัยรุ่นที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมต่ำซึ่งสอดคล้องกับ อรอนงค์ ทรงสกุล (2544 : 81) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มโนภาพแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้นจำนวน 900 คน พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่า วัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำมีการปรับตัวที่ไม่ดีในเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวและการควบคุมการแสดงออกที่รุนแรง

อุไร ชมมะลิ (2542 : 74) ได้ศึกษาระดับสุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อสุขภาพจิต ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บรรยากาศในชั้นเรียน และแรงสนับสนุนทางสังคม โดยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลางมีสุขภาพจิตดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศชั้นเรียนแบบประชาธิปไตยมีสุขภาพจิตดีกว่านักเรียนที่อยู่ในชั้นเรียนแบบเผด็จการ และนักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก มีสุขภาพจิตดีกว่านักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคม พบว่า บุคคลที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากจะมีสุขภาพจิตที่ดีมากกว่าบุคคลที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย นอกจากนี้ การสนับสนุนทางสังคมยังมีส่วนช่วยให้บุคคลสามารถจัดการกับปัญหาและความเครียดได้ เกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและส่งผลต่อการปรับตัวของบุคคล

4.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต

งานวิจัยในต่างประเทศ

ฮาโรลด์ และคนอื่น ๆ (Harold; et al. 1985 : 359-367) ได้ทำการฝึกทักษะชีวิตให้กับคนไข้ชาย จากศูนย์บริการทางการแพทย์รัฐเวอร์จิเนีย แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 28 คน กลุ่มควบคุม 26 คน กลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกทักษะชีวิต (การสื่อสารระหว่างบุคคล, การแก้ปัญหาในชีวิต) จำนวน 28 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกทักษะชีวิต ผลการทดลองพบว่าทั้งสองกลุ่มมีการสื่อสารระหว่างบุคคลและมีการแก้ปัญหาชีวิตแตกต่างกัน

โทมัสสัน และแจคสัน (Thomason and Jackson. 1993 : 302-305) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการเอาชนะปัญหา และการพัฒนาทักษะชีวิตในเชิงจิตวิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มาจากชนบทและในเมืองจำนวน 365 คน พบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความสามารถในการเอาชนะปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตในเชิงจิตวิทยาแตกต่างกัน

บอทวิน และอิงค์ (World Health Organization. 1997 : 7 ; อ้างอิงจาก Botvin; & Eng. 1980) ทำการศึกษาโปรแกรมการป้องกันการสูบบุหรี่แบบเบ็ดเสร็จ ในปี ค.ศ. 1980 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลของกลวิธีการป้องกันการสูบบุหรี่ เฉพาะปัจจัยทางสังคมและทางจิตวิทยาที่มีผลต่อการพัฒนาลักษณะนิสัยการสูบบุหรี่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับเกรด 8-10 จำนวน 281 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองจะได้รับโปรแกรมการป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งจะเน้นการประยุกต์ใช้ทักษะชีวิตพื้นฐานมาเป็นแนวทางปฏิบัติในการเผชิญสถานการณ์และการแก้ไขปัญหาของวัยรุ่น รวมทั้งปัญหาการสูบบุหรี่ ผลการศึกษาพบว่า จำนวนนักเรียนที่สูบบุหรี่รายใหม่มีน้อยกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมและยังพบว่าโปรแกรมนี้นอกจากจะได้รับความสนใจจากนักเรียนในแต่ละเนื้อหาแล้ว ยังมีผลต่อสุขภาพด้านอื่นด้วย เช่น การใช้สารเสพติดอื่นๆ ตลอดจนการพัฒนาสุขภาพจิตได้อีกด้วย

งานวิจัยในประเทศ

รัตนา ดอกแก้ว (2539 : 134 - 147) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลของการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันเอดส์ของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดแพร่ โดยทำการศึกษาทักษะชีวิต ศึกษาตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลกและเน้นศึกษาเฉพาะทักษะการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ทักษะการ

ปฏิเสธร่อง ทักษะการปรับเปลี่ยนเจตคติและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง โดยนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมาประยุกต์ในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง 1 สัปดาห์และ 4 สัปดาห์กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ทักษะการปฏิเสธร่อง ทักษะการปรับเปลี่ยนเจตคติและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ชลชัย ทศนกุลณี (2542 : 134 - 138) ได้ศึกษาการประยุกต์ทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคชาย เขตการศึกษา 6 โดยกลุ่มทดลองจะได้รับโปรแกรมทักษะชีวิตตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก ร่วมกันทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีประสบการณ์จริงของคอลลี และทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา มาประยุกต์ใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย แผนการสอนจำนวน 8 แผน การเรียนการสอนเป็นแบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม วิธีสอน ได้แก่ การเล่นเกม ใช้ตัวแบบจากสื่อวีดิทัศน์ และใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่ม ได้แก่ การระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ รวมทั้งได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากผู้ปกครอง ผลการวิจัย พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีทักษะการตัดสินใจดีกว่าก่อนการทดลอง และดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความแตกต่างทางสถิติของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความตระหนักในตนเอง ทักษะการปฏิเสธ และพฤติกรรมป้องกันการเสพยาบ้า และไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตระหนักในตนเอง ทักษะการตัดสินใจ ทักษะปฏิเสธ กับพฤติกรรมการเสพยาบ้า

รุ่งแสง อรุณไพโรจน์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมในประสบการณ์สังคม ทักษะชีวิต และพฤติกรรมสร้างเสริมสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 124 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ระดับการมีส่วนร่วมในประสบการณ์สังคมต่างก็มีพฤติกรรมสร้างเสริมสังคมต่างกัน 2) นักเรียนที่ระดับการมีส่วนร่วมในประสบการณ์สังคมต่างก็มีระดับทักษะชีวิตต่างกัน 3) ไม่มีความแตกต่างในพฤติกรรมสร้างเสริมสังคมระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีระดับการมีส่วนร่วมในประสบการณ์สังคมระดับเดียวกัน 4) ไม่มีความแตกต่างกันในทักษะชีวิตระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีระดับการมีส่วนร่วมในสังคมระดับเดียวกัน 5) นักเรียนชายที่มีระดับการมีส่วนร่วมในประสบการณ์สังคมต่างกันมีพฤติกรรมสร้างเสริมสังคมไม่ต่างกัน 6) นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีระดับการมีส่วนร่วมในประสบการณ์สังคมต่างกันมีทักษะชีวิตต่างกัน 7) นักเรียนหญิงที่มีระดับการมีส่วนร่วมในประสบการณ์สังคมต่างกันมีทักษะชีวิตต่างกัน

ยุพยงศ์ โคตรพัฒนานนท์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติพัฒนกิจของครอบครัวกับทักษะชีวิตพื้นฐานของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นวัยรุ่นที่กำลังศึกษาใน

ชั้นปีที่ 1 ถึง ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 พบว่า การปฏิบัติพัฒนกิจของครอบครัวระยะมีบุตรวัยรุ่น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะชีวิตขั้นพื้นฐานของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิญญา อรรถยุติ (2543 : 113 -116) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะชีวิตของวัยรุ่นชายที่ติดยาเสพติดและไม่ติดยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นชายที่เข้ารับการรักษากการติดยาเสพติด จำนวน 112 คน และนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-6 ที่ไม่เคยติดยาเสพติดจำนวน 103 คน ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นชายติดยาเสพติดและที่ไม่ติดยาเสพติดมีทักษะชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า วัยรุ่นชายที่ไม่ติดยาเสพติดมีทักษะชีวิตด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการจัดการกับอารมณ์ และความเครียดสูงกว่าวัยรุ่นชายที่ติดยาเสพติด วัยรุ่นชายติดยาเสพติดและไม่ติดยาเสพติดที่ระดับอายุต่างกัน ระยะเวลาการใช้ยาเสพติด ระดับสัมพันธภาพในครอบครัว ต่างกัน ระดับอิทธิพลของเพื่อนต่างกันมีทักษะชีวิตโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนวัยรุ่นชายติดยาเสพติดและไม่ติดยาเสพติดที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทักษะชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า วัยรุ่นชายที่ไม่ติดยาเสพติดที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียดสูงกว่าวัยรุ่นชายที่ไม่ติดยาเสพติดที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ณัญญา ผาดจันทิก (2545 : 77-83) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสิ่งแวดล้อมทางการเรียนกับทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดลพบุรี พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ เพศหญิง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง บรรยากาศทางการเรียนการสอน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับทักษะชีวิต คือ เพศชาย ส่วนตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับทักษะชีวิต คือ สถานภาพบิดามารดาเป็นคู่ สถานภาพบิดามารดาเป็นฝ่าย ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และอาชีพของผู้ปกครอง ตัวพยากรณ์เรียงลำดับจากส่งผลมากที่สุดไปยังน้อยที่สุด คือ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู เพศชาย และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ตัวนี้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะชีวิตได้ร้อยละ 26.60

สรนันท์ สุพรรณรัตนรัฐ (2546 : 74 - 75) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับทักษะชีวิตของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ จำนวน 290 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) นิสิตชั้นปีที่ 1 มีทักษะชีวิตอยู่ในระดับสูง ยกเว้นทักษะชีวิตด้านการแก้ปัญหา และด้านความคิดสร้างสรรค์ที่อยู่ในระดับปานกลาง 2) นิสิตที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวมากมีทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธภาพ ความตระหนักในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการจัดการกับความเครียดสูงกว่า

นิสิตที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวน้อย ส่วนทักษะชีวิตด้านอื่นไม่แตกต่างกัน 3) นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีทักษะชีวิตด้านการคิดวิจารณ์ญาณและการจัดการกับความเครียดสูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ส่วนทักษะชีวิตในด้านอื่นไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตและตัวแปรปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สัมพันธภาพภายในครอบครัว การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคม

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก จำนวน 33 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 38 ห้อง นักเรียนทั้งหมดจำนวน 976 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก นักเรียนทั้งหมดจำนวน 411 คน ซึ่งคำนวณโดยใช้สูตร (สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม. 2529 : 84)

$$n = \frac{Nk^2\sigma_x^2}{NE^2 + k\sigma_x^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม
N แทน ขนาดของประชากร ในที่นี้ คือ 976 คน
k แทน ค่าคงที่ตามระดับความเชื่อมั่น ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระดับ

ความเชื่อมั่นที่ 95 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งตรงกับค่า k เท่ากับ 1.96

σ_x แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร ในที่นี้คือ 4.291 (จากการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการหาคุณภาพเครื่องมือ)

E แทน ค่าความคลาดเคลื่อนสูงสุดที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งเป็นความคลาดเคลื่อนระหว่างค่าสถิติที่ใช้เป็นตัวประมาณค่า ($\hat{\theta}$) กับค่าที่แท้จริง (θ) หรือ $E = |\theta - \hat{\theta}|$ ในการวิจัยนี้กำหนดให้เท่ากับ 10 เปอร์เซ็นต์ ของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร ($E = 0.3791$)

$$\text{แทนค่า} \quad n = \frac{976(1.96)^2(4.291)^2}{976(0.3791)^2 + (1.96)(4.291)^2} \\ \approx 392$$

จากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) มีลำดับชั้นในการสุ่ม ดังนี้

ชั้นที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการแบ่งขนาดของโรงเรียน ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 182) ออกเป็นโรงเรียนขนาดที่ 1 จำนวน 1 โรงเรียน 10 คน ขนาดที่ 2 จำนวน 22 โรงเรียน 505 คน ขนาดที่ 3 จำนวน 9 โรงเรียน 365 คน และโรงเรียนขนาดที่ 4 จำนวน 1 โรงเรียน 96 คน

ชั้นที่ 2 คำนวณโรงเรียนที่จะนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าตามสัดส่วนของแต่ละระดับชั้น (Proportional Stratified Random Sampling) ตามชั้นที่แบ่งไว้ในชั้นที่ 1 จำนวน 40 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมดในแต่ละขนาดได้จำนวน 15 โรงเรียน และนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 411 คน ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาด โรงเรียน	โรงเรียน	อำเภอ	จำนวน ห้องเรียน	จำนวนนักเรียน ชั้น ม.2
1	บ้านบุงเข้	ปากพลี	1	10
2	วัดศิริวัน	เมืองนครนายก	1	34
2	วัดดอนยอ	เมืองนครนายก	1	23
2	บ้านเขาไม้ไฟ	บ้านนา	1	17
2	วัดโพธิ์แก้วเบญจธาราม	บ้านนา	1	24
2	บ้านโคกสว่าง	ปากพลี	1	27
2	วัดพรหมเพชร	ปากพลี	1	17
2	วัดเข้มทอง	องครักษ์	1	13
2	บ้านคลอง 14	องครักษ์	1	29
2	บ้านดอนกลาง (กิตาริศึกษาคาร)	องครักษ์	1	11
3	วัดท่าด่าน	เมืองนครนายก	1	24
3	วัดบ้านพริก	บ้านนา	2	56
3	อนุบาลอำเภอปากพลี (ชุมชนบ้านเกาะหวาย)	ปากพลี	1	19
3	วัดโพธิ์แทน	องครักษ์	1	43
4	วัดสันตยาราม	เมืองนครนายก	2	64
รวมทั้งสิ้น			17	411

หมายเหตุ โรงเรียนขนาดที่ 1 จำนวนนักเรียน 1 - 120 คน
 โรงเรียนขนาดที่ 2 จำนวนนักเรียน 121 - 300 คน
 โรงเรียนขนาดที่ 3 จำนวนนักเรียน 301 - 600 คน
 โรงเรียนขนาดที่ 4 จำนวนนักเรียน 601 - 900 คน

ที่มา : ข้อมูลสารสนเทศสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2544 : 182

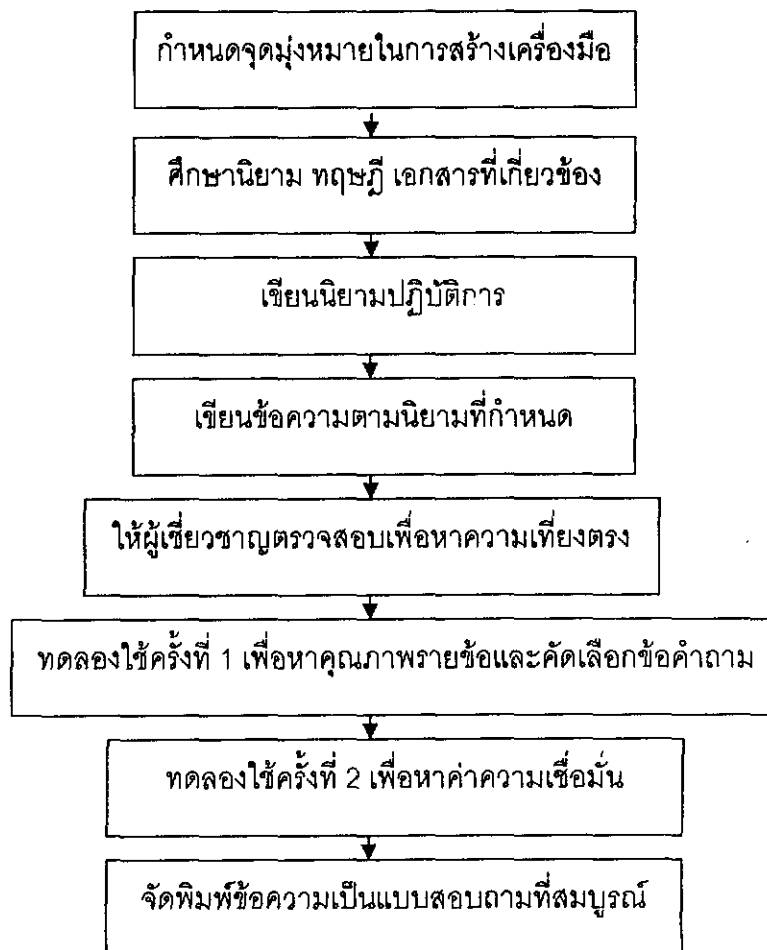
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 6 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1	แบบประเมินทักษะชีวิต มี 2 ตอน คือ	
	ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน	
	ตอนที่ 2 แบบประเมินทักษะชีวิต	จำนวน 80 ข้อ
ฉบับที่ 2	แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในโรงเรียน	จำนวน 20 ข้อ
ฉบับที่ 3	แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว	จำนวน 20 ข้อ
ฉบับที่ 4	แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	จำนวน 15 ข้อ
ฉบับที่ 5	แบบสอบถามการปรับตัว	จำนวน 20 ข้อ
ฉบับที่ 6	แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม	จำนวน 20 ข้อ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว และฉบับที่ 6 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม โดยมีวิธีการสร้างตามขั้นตอนมีรายละเอียดดังภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 ลำดับขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม

จากภาพประกอบ 10 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

2. ศึกษานิยาม ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียน โดยทำการศึกษาและค้นคว้าจากตำรา วารสาร งานวิจัยและปริญญาานิพนธ์

3. เขียนนิยามปฏิบัติการการศึกษาในข้อ 2 โดยเขียนนิยามตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด

4. เขียนข้อความในแบบสอบถาม โดยเขียนให้สอดคล้องตามทีนิยามไว้ ดังนี้

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว เป็นมาตราประเมินค่า 4 ระดับ

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม เป็นมาตราประเมินค่า 4 ระดับ

5. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นด้านความเที่ยงตรงเชิงพินิจโดยพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC) กับนิยาม โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ให้ 1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นวัดได้ตรงตามนิยาม

ให้ 0 คะแนน เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นวัดได้ตรงตามนิยาม

ให้ -1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นวัดได้ไม่ตรงตามนิยาม

คัดเลือกข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.50 ขึ้นไป พบว่า แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว จำนวน 34 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง .60 ถึง 1.00 และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม จำนวน 23 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง .80 ถึง 1.00

6. นำแบบสอบถามที่ได้คัดเลือกข้อความที่อยู่ในเกณฑ์และผ่านการปรับปรุงแก้ไขมาแล้วไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมข้ออื่นๆ (Item - total Correlation) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า r ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว จำนวน 20 ข้อ

มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง .367 ถึง .616

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก

อยู่ระหว่าง .218 ถึง .665

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการคัดเลือกมาแล้วในข้อ 6 ไปทดลองใช้ครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (α - Coefficient)

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่น .804

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม มีค่าความเชื่อมั่น .912

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นรูปเล่ม แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับแบบสอบถามที่ผู้วิจัยนำมาทำการพัฒนา มีจำนวน 4 ฉบับ โดยมีวิธีการพัฒนาแบบสอบถาม ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบประเมินทักษะชีวิต ของ ประวิต เอราวรรณ์ และนุชชานา เหลืองอังกูร (2544) เป็นมาตรประเมินค่า 3 ระดับ ผู้วิจัยทำการปรับข้อคำถามให้เหมาะสมกับนิยามและลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมข้ออื่นๆ (Item - total correlation) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า r ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป จำนวน 80 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .201 ถึง .575 และทดลองครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (α - Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .918

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ของ อัญชลี ทองจันทร์ (2546) เป็นมาตรประเมินค่า 4 ระดับ ผู้วิจัยทำการปรับข้อคำถามให้เหมาะสมกับนิยามและลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมข้ออื่นๆ (Item - total correlation) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า r ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .347 ถึง .563 และทดลองครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (α - Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .813

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของ พิไลพร แสนชมภู (2546) เป็นมาตรประเมินค่า 4 ระดับ ผู้วิจัยทำการปรับข้อคำถามให้เหมาะสมกับนิยามและลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำไปทดลองครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมข้ออื่นๆ (Item - total correlation) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า r ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป จำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .236 ถึง .647 และทดลองครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (α - Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .869

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดการปรับตัว ของ รัตนา ยัญทิพย์ (2522) ผู้วิจัยทำการปรับมาตรฐานประเมินค่าจาก 5 ระดับเป็น 4 ระดับ และปรับข้อคำถามให้เหมาะสมกับนิยามและลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำไปทดลองครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมข้ออื่นๆ (Item - total correlation) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า r ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .369 ถึง .586 และทดลองครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (α - Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .838

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ฉบับที่ 1 แบบประเมินทักษะชีวิต

แบบประเมินทักษะชีวิต

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน

1. เพศ ชาย หญิง
2. คะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA)

ตอนที่ 2 แบบประเมินทักษะชีวิต

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อคำถาม แล้วพิจารณาข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา แล้วทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียง 1 แห่ง

ข้อ	ข้อความ	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
0.	ด้านการคิดวิเคราะห์			
0.	ข้าพเจ้ามักจะมองอะไรหลาย ๆแง่มุม
00	ข้าพเจ้าบอกได้ว่าการกระทำของข้าพเจ้าดีหรือไม่ดี

ข้อ	ข้อความ	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
0	<u>ด้านความคิดสร้างสรรค์</u> ข้าพเจ้าชอบเรียนรู้สิ่งใหม่
00	ข้าพเจ้าชอบทำตามสิ่งที่ผู้อื่นทำมาก่อน
0	<u>ด้านการตระหนักรู้ในตน</u> ข้าพเจ้าบอกความรู้สึกที่แท้จริงได้ว่าชอบหรือไม่ชอบอะไร
00	หากมีคนโต้แย้งข้าพเจ้ามักแสดงอาการไม่พอใจ
0	<u>ด้านความเห็นใจผู้อื่น</u> ข้าพเจ้ายอมรับว่าคนเรามีความแตกต่างกัน
00	ข้าพเจ้าไม่ถ้อยปากยุ่งกับเรื่องของคนอื่น
0	<u>ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง</u> เมื่อข้าพเจ้าทำผิดพลาด ข้าพเจ้าจะขาดความมั่นใจ
00	ข้าพเจ้ากล้าแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ
0	<u>ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม</u> ข้าพเจ้าเป็นคนมีวินัยในตนเอง
00	ข้าพเจ้ายินดีรับผิดชอบหากการกระทำของข้าพเจ้ามีผลกระทบต่อส่วนรวม
0	<u>ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร</u> คนอื่นมักเห็นคล้อยตามในสิ่งที่ข้าพเจ้าพูด
00	ข้าพเจ้าไม่ค่อยอยากรู้จักคนอื่นมากนัก
0	<u>ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา</u> ข้าพเจ้าชอบตัดสินใจตามเพื่อนๆ หรือตามคนส่วนใหญ่
00	เมื่อทำสิ่งใดแล้วเกิดปัญหา ข้าพเจ้าจะค้นหาสาเหตุให้พบ
0	<u>ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด</u> ข้าพเจ้ายอมรับผลที่จะเกิดจากการตัดสินใจของข้าพเจ้า
00	เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจข้าพเจ้ามักอยู่คนเดียว

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ	คะแนน	
	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
จริง	3	1
ค่อนข้างจริง	2	2
ไม่จริง	1	3

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

แบบสอบถามวัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียน แล้วพิจารณาข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	จริง มากที่สุด	จริง มาก	จริง น้อย	จริง น้อยที่สุด
0.	โรงเรียนมีสถานที่กว้างเพียงพอสำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ
00.	เมื่อข้าพเจ้าทำงานผิดพลาด ครูจะแนะนำสิ่งที่ถูกต้อง
000.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นคนไม่ค่อยมีความสำคัญ เวลาอยู่ในกลุ่มเพื่อนในโรงเรียน

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว

แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วพิจารณาข้อคำถามที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน เพียง 1 แห่งเท่านั้น

ข้อ	ข้อความ	จริง มากที่สุด	จริง มาก	จริง น้อย	จริง น้อยที่สุด
0.	บิดามารดาหรือผู้ปกครองมักจะตำหนิถ้าข้าพเจ้าเรียนไม่ดี
00.	บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้กำลังใจข้าพเจ้าเมื่อข้าพเจ้าห่อแท้ ผิดหวัง หรือต้องทำสิ่งที่ยากลำบาก
000.	ข้าพเจ้าเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนให้ บิดามารดาหรือผู้ปกครองฟัง

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วพิจารณาข้อคำถามที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด เพียง 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	จริง มากที่สุด	จริง มาก	จริง น้อย	จริง น้อยที่สุด
0.	ข้าพเจ้าพยายามอย่างยิ่งที่จะเรียนให้ได้ดีกว่าที่ตั้งไว้
00.	ข้าพเจ้าต้องการให้พ่อแม่ภูมิใจจึงพยายามตั้งใจเรียน
000.	ข้าพเจ้าจะมีความพยายามมากขึ้นเมื่อรู้ว่าตนเองด้อยกว่าผู้อื่น

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดการปรับตัว

แบบสอบถามวัดการปรับตัว

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วพิจารณาข้อคำถามที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด เพียง 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	จริง มากที่สุด	จริง มาก	จริง น้อย	จริง น้อยที่สุด
0.	ข้าพเจ้าชอบแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน ๆ
00.	ถึงแม้จะมีคนคัดค้านความคิดเห็นของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะไม่รู้สึกโกรธเขาเลย
000.	ข้าพเจ้าพอใจในรูปร่างของตนเอง

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามวัดการสนับสนุนทางสังคม

แบบสอบถามวัดการสนับสนุนทางสังคม

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วพิจารณาข้อคำถามที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด เพียง 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	จริง มากที่สุด	จริง มาก	จริง น้อย	จริง น้อยที่สุด
0.	ข้าพเจ้ามีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นหรือ ตัดสินใจร่วมกับคนในครอบครัว
00.	คนในครอบครัวสนับสนุนให้ข้าพเจ้าได้ พบปะ พูดคุย สังสรรค์ กับเพื่อน
000.	คนในครอบครัวพร้อมที่จะไปไหนมาไหนกับ ข้าพเจ้า เมื่อข้าพเจ้าต้องการ

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ	คะแนน	
	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
จริงมากที่สุด	4	1
จริงมาก	3	2
จริงน้อย	2	3
จริงน้อยที่สุด	1	4

เกณฑ์ในการแปลความหมาย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 4.00	หมายถึง	ปัจจัยที่วัดอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 – 3.49	หมายถึง	ปัจจัยที่วัดอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 – 2.49	หมายถึง	ปัจจัยที่วัดอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 1.50	หมายถึง	ปัจจัยที่วัดอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. นำหนังสืออนุญาตให้เก็บข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนัดวัน เวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ช่วงเดือนมิถุนายน - เดือนสิงหาคม
4. หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยตรวจแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา คัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่ตอบถูกต้องสมบูรณ์ ได้จำนวน 411 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรวจให้คะแนนและแยกคะแนนแต่ละด้าน
5. นำคะแนนที่ได้แต่ละด้านไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระเบียบวิธีการทางสถิติ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะการแจกแจงของตัวแปรต่าง ๆ โดยการหาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยต่อข้อ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อข้อ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิต โดยโปรแกรม LISREL ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ วิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยต่าง ๆ ต่อทักษะชีวิต ที่พิจารณาจาก สภาพแวดล้อมในโรงเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สัมพันธภาพภายในครอบครัว การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคม ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดถ่วงน้ำหนักทั่วไป (generally weighted least squares หรือ WLS) กับวิธีความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimates ; ML) เพื่อวิเคราะห์โมเดลตามสมมติฐานที่กำหนด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำเสนอการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ค่าสถิติสำคัญที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2537 : 53-55)

2.1.1 ค่าสถิติไค-กำลังสอง (Chi-Square) เป็นค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่าไค-กำลังสอง มีค่าสูงมากและมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า โมเดลตามสมมติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องดำเนินการปรับโมเดลต่อไป จนเมื่อค่าไค-กำลังสองมีค่าต่ำ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงแสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.1.2 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of fit Index : GFI) และดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of fit Index : AGFI) เป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชันความกลมกลืนจากโมเดลก่อนปรับและหลังปรับโมเดลกับฟังก์ชันความกลมกลืนก่อนปรับโมเดล ค่าดัชนี GFI กับ AGFI ควรมีค่าสูงกว่า .90

2.1.3 ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Standardized root mean squared residual : SRMR) แสดงขนาดของส่วนที่เหลือโดยเฉลี่ยจากการเปรียบเทียบระดับความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนี SRMR ควรมีค่าต่ำกว่า .05

2.1.4 ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (Root mean squared error of approximation : RMSEA) เป็นค่าสถิติจากข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับ

2.1.4 ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (Root mean squared error of approximation : RMSEA) เป็นค่าสถิติจากข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับค่าใด-กำลังสอง โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความเที่ยงตรงนั้นไม่สอดคล้องกับความจริงและเมื่อเพิ่มจำนวนพารามิเตอร์อิสระแล้ว ค่าสถิติมีค่าลดลงเนื่องจากค่าสถิติขึ้นอยู่กับประชากรและชั้นอิสระ RMSEA ควรมีค่าต่ำกว่า .05 หรือไม่เกิน .08 (Jöreskog & Sörbom, 1993 : 131 ; citing Brown & Cudeck, 1993) ซึ่งแสดงว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด (SE_{μ}) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.)

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 หากค่าความเที่ยงตรงเชิงพิ้นิจ (Face Validity) โดยใช้สูตรของโรวินลลีและแฮมเบลตัน (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์, 2545 : 69)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ค่าดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หากค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามจากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมข้ออื่น ๆ (Item - total Correlation) คำนวณโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์, 2545 : 84)

$$r = \frac{N \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่ม
	X	แทน	คะแนนของข้อคำถาม
	Y	แทน	คะแนนผลรวมของข้ออื่น ๆ ที่เหลือทุกข้อ

2.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่เป็นมาตรประเมินค่าโดยใช้
สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545 : 220)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	K	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	S_i^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับของเครื่องมือวัด

2.4 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด (Standard error of measurement)
(บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545 : 242)

$$SE_{\mu} = S_x \sqrt{1 - r_{xx}}$$

SE_{μ}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด
S_x	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของเครื่องมือวัด
r_{xx}	แทน	ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 คำนำวนค่าสถิติที่ใช้ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยใช้วิธีความน่าจะเป็น
สูงสุด (Maximum Likelihood Estimates ; ML) ตามโมเดลที่เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย
(Jöreskog & Sörbom. 1989 : 21)

$$F = \text{Log}|\Sigma| + \text{tr}(s\Sigma^{-1}) - \text{Log}|S| + k$$

เมื่อ	F	แทน	ฟังก์ชันความกลมกลืน
	S	แทน	เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง
	Σ	แทน	เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมที่ได้จาก ค่าพารามิเตอร์
	k	แทน	จำนวนตัวแปรที่สังเกตได้ทั้งหมดในโมเดล LISREL
	tr	แทน	ผลรวมสมาชิกในแนวทแยงของเมทริกซ์

3.2 คำนวณค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องในโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขั้นที่ 1 ค่าสถิติไค-กำลังสอง (Chi-Square) ควรจะมีค่าที่ต่ำและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงจะบ่งชี้ได้ว่า โมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกัน ซึ่งมีสูตรดังนี้ (Jöreskog & Sörbom, 1989 : 43)

$$\chi^2 = (n-1)F[S, \Sigma(\theta)] \quad ; \quad d = \{(k)(k+1)/2\} - t$$

เมื่อ	χ^2	แทน	ค่าสถิติไค-กำลังสอง (Chi-Square)
	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรสังเกตได้
	d	แทน	ชั้นความอิสระ (Degrees of freedom)
	$F[S, \Sigma(\theta)]$	แทน	ค่าต่ำสุดของฟังก์ชันความเหมาะสมพอดีของโมเดลจากพารามิเตอร์

ขั้นที่ 2 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of fit Index : GFI) ใช้ทดสอบว่า โมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกัน ควรจะมีค่าตั้งแต่ .90 ขึ้นไป ดังนี้ (Jöreskog & Sörbom, 1993 : 123)

$$GFI = 1 - \{F[S, \Sigma(\theta)] / F[S, \Sigma(0)]\}$$

เมื่อ	GFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน
	$F[S, \Sigma(\theta)]$	แทน	ค่าต่ำสุดของฟังก์ชันความกลมกลืนของโมเดลพารามิเตอร์
	$F[S, (0)]$	แทน	ค่าต่ำสุดของฟังก์ชันความกลมกลืนของโมเดลที่ไม่มีพารามิเตอร์

ขั้นที่ 3 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of fit Index : AGFI) ใช้ทดสอบว่า โมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกัน ควรจะมีค่าตั้งแต่ .90 ขึ้นไปเช่นเดียวกับค่าดัชนี GFI ซึ่งมีสูตรดังนี้ (Jöreskog & Sörbom, 1993 : 123)

$$AGFI = 1 - \frac{(k)(k-1)}{2d}(1 - GFI)$$

เมื่อ	AGFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว
	GFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน
	k	แทน	จำนวนตัวแปรสังเกตได้
	d	แทน	ชั้นความอิสระ (Degrees of freedom)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ERS	แทน	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน
FAM	แทน	สัมพันธภาพภายในครอบครัว
ACH	แทน	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
GPA	แทน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ADJ	แทน	การปรับตัว
SUP	แทน	การสนับสนุนทางสังคม
LIS	แทน	ทักษะชีวิต
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
C.V.	แทน	สัมประสิทธิ์การกระจาย
SE_{μ}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	ค่าความแปรผันร่วมกันระหว่างกลุ่มของตัวแปรอิสระกับทักษะชีวิต
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta Weight)
t	แทน	ค่าสถิติทดสอบ t - test
χ^2	แทน	ค่าไค-กำลังสอง (Chi-Square)
GFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)
AGFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)
SRMR	แทน	ค่ามาตรฐานดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Standardized Root Mean Square Residual)

RMSEA	แทน	ดัชนีรากที่สองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation)
DE	แทน	อิทธิพลทางตรง (Direct Effect)
IE	แทน	อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect)
TE	แทน	อิทธิพลรวม (Total Effect)
k	แทน	จำนวนข้อคำถาม
l	แทน	คะแนนเต็มรายข้อของตัวแปรแต่ละข้อ
df	แทน	ชั้นความเป็นอิสระ
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็นในการปฏิเสธสมมติฐาน
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิต

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

การวิเคราะห์ตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินทักษะชีวิต แบบสอบถาม สภาพแวดล้อมในโรงเรียน สัมพันธภาพภายในครอบครัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคม มาหาค่าเฉลี่ยต่อข้อ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อข้อ ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ส่วนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหาค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสมของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 411 คน ปรากฏผลดังแสดงใน ตาราง 3

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิต โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย และระหว่างตัวแปรปัจจัยกับทักษะชีวิต โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ F – test ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิต

ตัวแปร	ERS	FAM	ACH	GPA	ADJ	SUP	LIS
ERS	1.000	0.438**	0.123*	0.224**	0.264**	0.168**	0.589**
FAM		1.000	0.192**	0.305**	0.374**	0.290**	0.523**
ACH			1.000	0.406**	0.312**	0.220**	0.399**
GPA				1.000	0.228**	0.197**	0.385**
ADJ					1.000	0.405**	0.519**
SUP						1.000	0.349**
LIS							1.000
	R = .763	R ² = .582	R ² _{adj} = .576	F = 93.791***	SE = 5.681		

** p < .01 * p < .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้วยกัน พบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ($r = .123$) มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรปัจจัยที่เหลือมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มากที่สุด คือ สัมพันธภาพภายในครอบครัวกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ($r = .438$) รองลงมา คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($r = .406$) การปรับตัวกับการสนับสนุนทางสังคม ($r = .405$) น้อยที่สุด คือ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนกับการสนับสนุนทางสังคม ($r = .168$)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับทักษะชีวิต มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัวแปร เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย สภาพแวดล้อมในโรงเรียน สัมพันธภาพภายในครอบครัว การปรับตัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการสนับสนุนทางสังคม

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยและทักษะชีวิต พบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ มีค่าเท่ากับ .763 ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สัมพันธภาพภายในครอบครัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัวและการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันอธิบายทักษะชีวิตได้ถูกต้องร้อยละ 58.20 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนาย เท่ากับ 5.681

2.2 คำนำนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่มีต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 การวิเคราะห์ตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรปัจจัยที่มีต่อตัวแปรตามที่กำหนดในภาพประกอบ 1 ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) โดยวิธี enter ตัวแปรปัจจัยเข้าไปในแต่ละขั้นตอนจากโมเดลตามสมมติฐาน แล้วหาคำนำนักความสำคัญ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ t - test ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 คำนำนักความสำคัญของตัวแปรที่มีต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในแต่ละขั้นตอน จากโมเดลตามสมมติฐานจากการศึกษาค้นคว้า (อิทธิพลทางตรง)

ขั้นตอน	ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	β	t
1	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ACH)	สัมพันธภาพภายในครอบครัว (FAM)	.192	3.966**
2	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA)	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน (ERS)	.095	1.967*
		สัมพันธภาพภายในครอบครัว (FAM)	.194	3.957**
		แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ACH)	.357	8.021**
3	การปรับตัว (ADJ)	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน (ERS)	.092	1.941
		สัมพันธภาพภายในครอบครัว (FAM)	.201	4.036**
		ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA)	.146	3.237**
		การสนับสนุนทางสังคม (SUP)	.302	6.735**
4	การสนับสนุนทางสังคม (SUP)	สัมพันธภาพภายในครอบครัว (FAM)	.290	6.138**
5	ทักษะชีวิต (LIS)	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน (ERS)	.394	10.885**
		สัมพันธภาพภายในครอบครัว (FAM)	.179	4.657**
		แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ACH)	.194	5.347**
		ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA)	.081	2.193*
		การปรับตัว (ADJ)	.233	6.116**
		การสนับสนุนทางสังคม (SUP)	.079	2.193*

** p < .01 * p < .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่า

ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวแปรตามในแต่ละขั้นตอนของภาพประกอบ 1 มีดังนี้

1. สัมพันธภาพภายในครอบครัว มีค่าน้ำหนักความสำคัญ .192 ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. สภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีค่าน้ำหนักความสำคัญ .095 ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และสัมพันธภาพภายในครอบครัว มีค่าน้ำหนักความสำคัญ .357 และ .194 ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. การสนับสนุนทางสังคม สัมพันธภาพภายในครอบครัว และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าน้ำหนักความสำคัญ .302 , .201 และ .146 ส่งผลต่อการปรับตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. สัมพันธภาพภายในครอบครัว มีค่าน้ำหนักความสำคัญ .290 ส่งผลต่อการสนับสนุนทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการสนับสนุนทางสังคม มีค่าน้ำหนักความสำคัญ .081 และ .079 ส่งผลต่อทักษะชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การปรับตัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และสัมพันธภาพภายในครอบครัว มีค่าน้ำหนักความสำคัญ .394 , .233 , .194 และ .179 ส่งผลต่อทักษะชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิต

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิต ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การวิเคราะห์ตอนนี้ เป็นการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้ โปรแกรม LISREL ในการวิเคราะห์ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติไค-กำลังสอง (χ^2), ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI), ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (AGFI), ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) ในการทดสอบ ปรากฏผลดังแสดงใน ตาราง 6

ตาราง 6 ค่าสถิติต่าง ๆ ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าสถิติที่ตรวจสอบ	ค่าสถิติและตัวชี้วัด	เกณฑ์พิจารณาความกลมกลืน
ค่าสถิติไค-กำลังสอง (χ^2) ที่ $df = 5$	27.770	
ระดับความน่าจะเป็น (probability level)	0.000	$p > .05$
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI)	0.980	$GFI \geq .90$
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (AGFI)	0.890	$AGFI \geq .90$
ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR)	0.058	$SRMR \leq .05$
ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA)	0.106	$RMSEA \leq .05$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่า

ค่าสถิติไค-กำลังสอง (χ^2) เท่ากับ 27.770 ชั้นความอิสระ (df) 5 มีความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.000 ซึ่งค่า p มีค่าไม่เป็นไปตามเกณฑ์พิจารณาความกลมกลืน ($p > .05$) และเมื่อพิจารณาค่า AGFI และ RMSEA พบว่ามีค่า 0.890 และ 0.106 ตามลำดับ ซึ่งค่า AGFI และ RMSEA มีค่าไม่เป็นไปตามเกณฑ์พิจารณาความกลมกลืน ($AGFI \geq .90$, $RMSEA \leq .05$) และเมื่อพิจารณาค่า GFI และ SRMR พบว่ามีค่า .980 และ .058 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์พิจารณาความกลมกลืน ($GFI \geq .90$) ($SRMR \leq .05$) โดยสรุปจากค่าสถิติและตัวชี้วัดทั้งหมดผู้วิจัยยังไม่แน่ใจว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดลใหม่ โดยพิจารณาค่าดัชนีปรับแต่งโมเดล (Model modification indices) ประกอบเหตุผลเชิงทฤษฎีและผลการศึกษาของดวงเดือน มูลประดับ (2541 : บทคัดย่อ) และอรอนงค์ ทรงสกุล (2544 : 81) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การสนับสนุนทางสังคม กับการปรับตัว พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และวิรัชาม์ กุลเพิ่มทวีรัชต์ (2547 : 70) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าการสนับสนุนทางการเรียนของผู้ปกครองส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยการเพิ่มเส้นอิทธิพลเดิม 2 เส้น คือ เส้นทางอิทธิพลจากตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ACH) ไปยังตัวแปรการปรับตัว (ADJ) และเส้นทางอิทธิพลการสนับสนุนทางสังคม (SUP) ไปยังตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ACH) เมื่อพิจารณาค่าดัชนีปรับแต่งโมเดล พบว่า ถ้าเพิ่มเส้นทางอิทธิพลทั้ง 2 เส้น จะทำให้ค่า

ไค-กำลังสองลดลงค่อนข้างมากจึงเป็นเรื่องที่สมเหตุสมผลในการเพิ่มเส้นอิทธิพลทั้ง 2 เส้น ดังกล่าว การวิเคราะห์ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 7

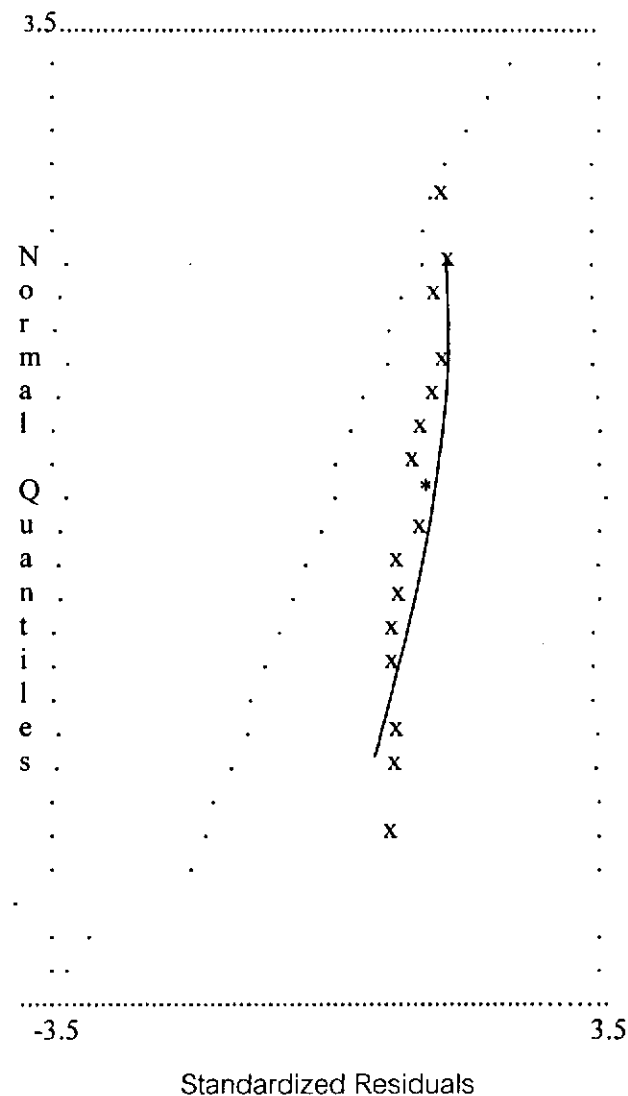
ตาราง 7 ค่าสถิติต่าง ๆ ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่ปรับปรุงกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าสถิติที่ตรวจสอบ	ค่าสถิติและตัวชี้วัด	เกณฑ์พิจารณาความกลมกลืน
ค่าสถิติไค-กำลังสอง (χ^2) ที่ $df = 3$	2.700	
ระดับความน่าจะเป็น (probability level)	0.440	$P > .05$
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI)	1.000	$GFI \geq .90$
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (AGFI)	0.980	$AGFI \geq .90$
ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR)	0.017	$SRMR \leq .05$
ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA)	0.000	$RMSEA \leq .05$
ค่าความคลาดเคลื่อนในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Residuals)	1.600	$SR \leq .05$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7

พบว่า ค่าสถิติไค-กำลังสอง (χ^2) เท่ากับ 2.700 ชั้นความอิสระ (df) 3 มีความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.440 ซึ่งมีค่าเป็นไปตามเกณฑ์พิจารณาความกลมกลืน ($P > .05$) เมื่อพิจารณาดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index : GFI) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index : AGFI) เท่ากับ 1.000 และ .980 ตามลำดับ ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Standardized Root Mean Square Residual : SRMR) และดัชนีรากที่สองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation : RMSEA) เท่ากับ 0.017 และ 0.000 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าเป็นไปตามเกณฑ์พิจารณาความกลมกลืน แสดงว่า โมเดลการวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากการวิเคราะห์เศษเหลือหรือความคลาดเคลื่อน (Analysis of residuals) ได้ค่าความคลาดเคลื่อนในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Residuals) ได้ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.00 ค่าสูงสุดเท่ากับ 1.60 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานไม่ควรเกิน 2.00 แสดงว่า โมเดลมีความเที่ยงตรง (ดังแสดงในภาคผนวก จ) และได้เส้นกราฟคิวพล็อต (Q-Plot) ที่มีความชันกว่าเส้นทแยงมุม ดังแสดงในภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 เส้นกราฟควิล็อต (Q-Plot)

จากภาพประกอบ 11 เส้นกราฟ (Q – Plot) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าเศษเหลือหรือความคลาดเคลื่อนมาตรฐานกับค่าควอนไทล์ปกติ (Normal quantiles) จะเห็นได้ว่าเส้นกราฟมีความชันมากกว่าเส้นทแยงมุม แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.2 การวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลรวม (TE) ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เมื่อผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลและได้ผลว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้ โปรแกรม LISREL แล้ว จึงดำเนินการอ่านค่าสหสัมพันธ์ตามโมเดลในรูปของ

อิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลรวม (TE) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 ค่าสถิติการวิเคราะห์ อิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลรวม (TE) ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตัวแปร	ACH			GPA			ADJ			SUP			LIS		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ERS	-	-	-	.013*	-	.013*	.091*	.008	.099*	-	-	-	.628***	.050*	.677***
FAM	.123**	.046**	.169***	.026***	.009***	.035***	.193***	.135***	.328***	.353***	-	.353***	.288***	.255***	.543***
ACH	-	-	-	.054***	-	.054***	.188***	.034	.223***	-	-	-	.354***	.137***	.491***
GPA	-	-	-	-	-	-	.635*	-	.635*	-	-	-	.970*	.239	1.209**
ADJ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.377***	-	.377***
SUP	.130***	-	.130***	-	.007**	.007**	.229***	.029**	.258***	-	-	-	.104*	.150***	.254***

*** $p < .001$ ** $p < .01$ * $p < .05$

สมการโครงสร้างตัวแปร	ACH	GPA	ADJ	SUP	LIS
R - SQUARE (R ²)	.067	.224	.282	.084	.576

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 พบว่า ผลของเส้นทางอิทธิพลที่สามารถอธิบายทักษะชีวิตได้ดังนี้

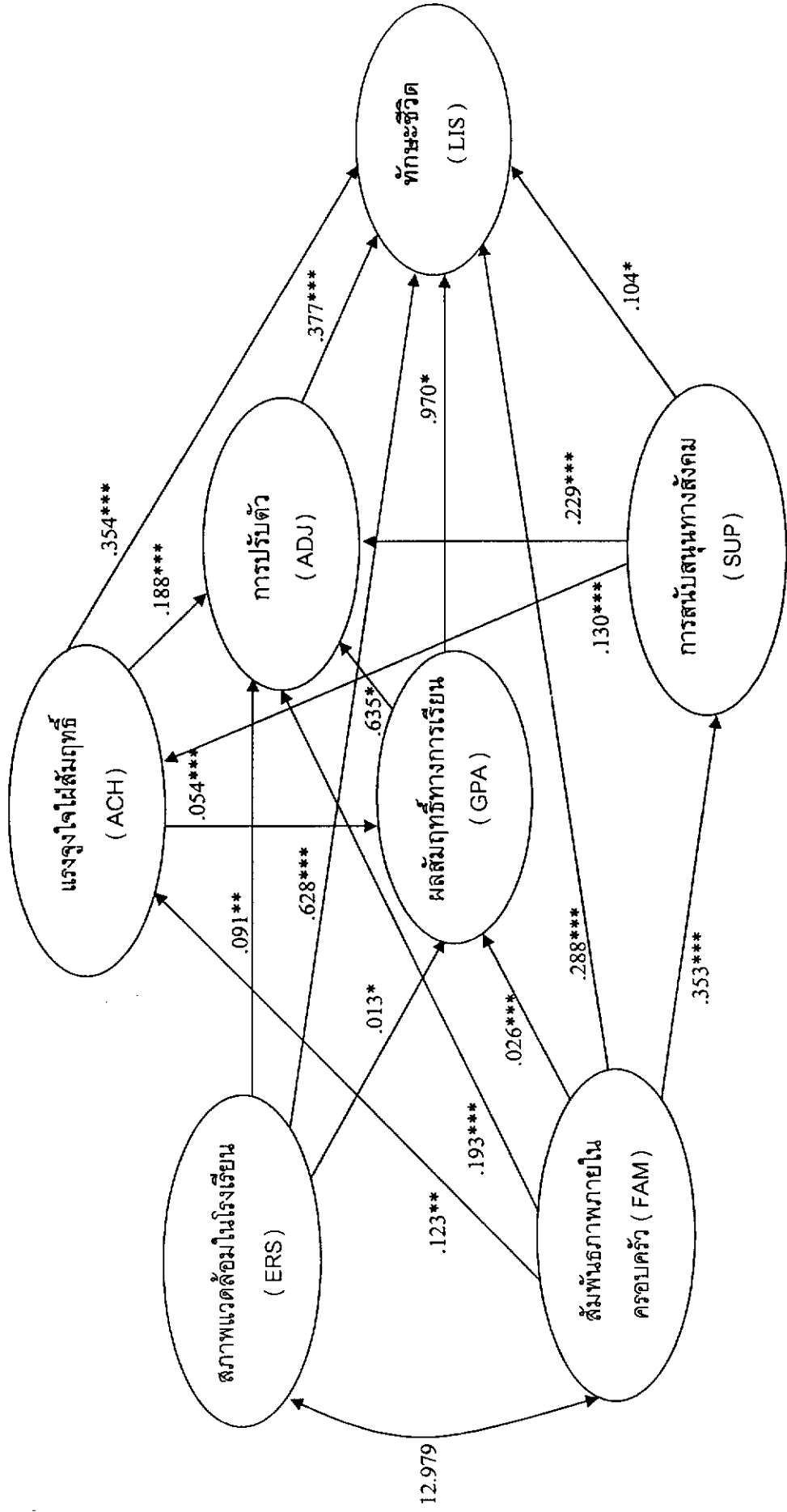
1. สภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ .628 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการปรับตัว ด้วยขนาดอิทธิพล เท่ากับ .050
2. สัมพันธภาพภายในครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ .288 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคม ด้วยขนาดอิทธิพล เท่ากับ .255
3. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ด้วยขนาดอิทธิพล เท่ากับ .354 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการปรับตัว ด้วยขนาดอิทธิพล เท่ากับ .137

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ .970 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการปรับตัว ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ .239

5. การปรับตัวมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ด้วยขนาดอิทธิพล เท่ากับ .377

6. การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ .104 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการปรับตัว ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ .150

เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ของสมการโครงสร้างตัวแปรในโมเดล (R^2) พบว่า ตัวแปรที่นำมาศึกษาในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทักษะชีวิตได้ร้อยละ 57.60 และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ของตัวแปรภายในแต่ละตัวสามารถอธิบายความแปรปรวนของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคม ได้ร้อยละ 6.70, ร้อยละ 22.40 , ร้อยละ 28.20 และร้อยละ 8.40 ตามลำดับ เส้นทางอิทธิพลแสดงในภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 โมเดลทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่แสดงทิศทางและค่าสหสัมพันธ์ในรูปอิทธิพลตามข้อมูลเชิงประจักษ์

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สัมพันธภาพภายในครอบครัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคม กับทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สัมพันธภาพภายในครอบครัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

สมมติฐานในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐาน ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านการปรับตัว และด้านการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยอย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ปัจจัยบางประการมีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้
 - 3.1 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการปรับตัว
 - 3.2 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัวและการสนับสนุนทางสังคม

3.3 ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.4 ปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการปรับตัว

3.5 ปัจจัยด้านการปรับตัวมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน

3.6 ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการปรับตัว

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครนายก มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 976 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 411 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ มีจำนวน 6 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบประเมินทักษะชีวิต มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน

ตอนที่ 2 แบบประเมินทักษะชีวิต จำนวน 80 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในโรงเรียน จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 15 ข้อ

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามการปรับตัว จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม จำนวน 20 ข้อ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 411 ฉบับ ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ 411 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS version 13 for window วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐาน การวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรม LISREL version 8.54 โดยใช้ค่า χ^2 , GFI, AGFI, SRMR, RMSEA เป็นดัชนีวัดระดับความกลมกลืน

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลตามสมมติฐานการวิจัยไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าไค-กำลังสอง (χ^2) เท่ากับ 27.770 ชั้นความอิสระ (df) 5 ที่ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .000 ซึ่งมีค่าไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ($p > .05$) ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดลใหม่ โดยพิจารณาค่าดัชนีปรับแต่งโมเดล ประกอบ เหตุผลเชิงทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการพัฒนาโมเดล พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี โดยมีค่าไค-กำลังสอง เท่ากับ 2.700 ชั้นความอิสระ (df) 3 ที่ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .440 มีดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index : GFI) เท่ากับ 1.000 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index : AGFI) เท่ากับ .980 ค่ามาตรฐานดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองส่วนที่เหลือ (Standardized Root Mean Square Residual : SRMR) และดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation : RMSEA) เท่ากับ .017 และ .000 ตามลำดับ ค่าความคลาดเคลื่อนในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Residuals) ได้ค่าต่ำสุดเท่ากับ .000 ค่าสูงสุดเท่ากับ 1.600 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์พิจารณาความกลมกลืน และได้กราฟคิวพล็อต (Q-Plot) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนกับค่าควอนไทล์ปกติ (Normal quantiles) มีความชันกว่าเส้นทแยงมุม แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. ตัวแปรปัจจัยมีความสัมพันธ์กับทักษะชีวิตของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัวแปร โดยปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับทักษะชีวิตของนักเรียนสูงสุด เท่ากับ .589 รองลงมา ด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว เท่ากับ .523 ส่วนด้านการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับทักษะชีวิตของนักเรียนต่ำสุด เท่ากับ .349

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน การปรับตัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และสัมพันธภาพภายในครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญ .394 , .233 , .194 และ .179 ตามลำดับ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการสนับสนุนทางสังคมส่งผลต่อทักษะชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญ .081 และ .079 ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ .628 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการปรับตัว ด้วยขนาดอิทธิพล เท่ากับ .050
2. สัมพันธภาพภายในครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ .288 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคม ด้วยขนาดอิทธิพล เท่ากับ .255
3. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ด้วยขนาดอิทธิพล เท่ากับ .354 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการปรับตัว ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ .137
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ .970 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการปรับตัว ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ .239
5. การปรับตัวมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ด้วยขนาดอิทธิพล เท่ากับ .377
6. การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ .104 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการปรับตัว ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ .150

อภิปรายผล

ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สภาพแวดล้อมในโรงเรียน การปรับตัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพภายในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ คือ

1. โมเดลที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะชีวิตได้ร้อยละ 57.60 ที่เหลืออีกร้อยละ 42.40 เป็นอิทธิพลของตัวแปรที่ไม่ได้ถูกเลือกเข้ามาศึกษาในโมเดล ถ้าสามารถนำตัวแปรที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เข้ามาวิเคราะห์พร้อมด้วย อาจทำให้โมเดลสามารถอธิบายทักษะชีวิตได้เพิ่มขึ้น

2. ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิต

- 2.1 สภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีอิทธิพลทางตรงและมีอิทธิพลทางอ้อม ต่อทักษะชีวิต นั่นคือ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งหมายรวมถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนส่งผลต่อทักษะชีวิต ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของ ณีฎญา ผาดจันท์ (2545 : 75) พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตมากที่สุด คือสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เนื่องจาก

ความสามารถที่เป็นทักษะชีวิตเป็นสิ่งที่มีมนุษย์พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์และการฝึกฝน อบรม ซึ่งเกิดขึ้นในวงจรของชีวิตประจำวันในสังคม โดยมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในชุมชน (ประเสริฐ ดันสกุล; และคนอื่นๆ . 2538 : 7) โรงเรียนจึงมีผลต่อทักษะชีวิตอย่างมาก เนื่องจากเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ อยู่ในระบบโรงเรียน ประสบการณ์และการหล่อหลอมต่าง ๆ จึงเข้าถึงได้ง่าย โดยเฉพาะวัยรุ่นซึ่งจะให้ความสำคัญกับเพื่อนสูงสุด วัยรุ่นเป็นวัยที่ติดเพื่อน พฤติกรรมเบี่ยงเบนและพฤติกรรมเสี่ยงทั้งหลายของกลุ่มวัยรุ่น มักจะเป็นพฤติกรรมที่กระทำตามการตัดสินใจของผู้นำกลุ่ม หรือตามความคิดริเริ่มและจินตนาการของสมาชิกในกลุ่ม โดยที่สมาชิกวัยรุ่นในกลุ่มจะต้องเร่งรัด ตัดสินใจฉับพลันเป็นการเฉพาะ หน้าภายใต้แรงกดดันของขบวนการกลุ่มเพื่อน (Peer Pressure)

2.2 สัมพันธภาพภายในครอบครัวมีอิทธิพลทางตรง และมีอิทธิพลทางอ้อม ต่อทักษะชีวิต นั่นคือ นักเรียนที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี จะส่งผลให้นักเรียนมีทักษะชีวิต สามารถจัดการและเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของยูพยงค์ โคตรพัฒนานนท์ (2543 : บทคัดย่อ) พบว่า การปฏิบัติพัฒนกิจของครอบครัวระยะมีบุตรวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะชีวิตขั้นพื้นฐานของนักเรียนวัยรุ่น และวริญญา อรรถยุดิ (2543 : 113-116) พบว่า วัยรุ่นชายที่มีระดับสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกันมีทักษะชีวิตโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน เนื่องจากบิดามารดาที่เลี้ยงดูบุตรด้วยความรัก ความเข้าใจ มีเหตุผลและให้อิสระ มีความเสมอภาคกันในครอบครัว มีการทำกิจกรรมร่วมกัน แสดงความคิดเห็นร่วมกัน บิดามารดาให้การยอมรับ ให้การส่งเสริมสนับสนุน แก่บุตร ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่บุตร ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวที่ดีประกอบกับการอบรมเลี้ยงดูที่เต็มไปด้วยความเข้าใจ มีเหตุผล ให้เกียรติซึ่งกันและกันย่อมส่งผลให้บุตรมีความอบอุ่น กล้าแสดงออก มีพัฒนาการทางอารมณ์ที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข และในทางกลับกันถ้าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวไม่ดี พ่อแม่เข้มงวดกับลูกมากเกินไปทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความเป็นอิสระ การเลือกคบเพื่อน บุคลิกภาพ การศึกษา ซึ่งความขัดแย้งทั้งหลายจะเข้าให้เด็กมีอารมณ์รุนแรง ขาดความสุขและรู้สึกตนเองมีความผิด จะข่มใจให้สงบหรือควบคุมสติของตนเองไว้ไม่ค่อยได้ บางคนจะมีความรู้สึกเกลียด โกรธแค้น มีความต้องการที่จะแก้แค้นหรือแสดงอาการดื้อดึงอย่างรุนแรง (นรา สมประสงค์, 2520 : 10)

2.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรง และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อทักษะชีวิต ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะเป็นผู้ที่มีความพยายาม มานะ อดทนต่อกิจกรรมที่ยาก ทั้งปวง เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูง เป็นผู้ยอมรับความผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน มีการวางแผนในการทำงานอย่างมีระบบ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่องาน และมีความทะเยอทะยานที่

เหมาะสม (Guilford. 1959 : 437-439) ส่งผลให้มีทักษะชีวิต เกิดความสามารถในการปรับตัวและมีพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถจัดการกับปัญหารอบ ๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ สารเสพติด บทบาทชาย-หญิง ชีวิตครอบครัว สุขภาพ อิทธิพล สื่อ สิ่งแวดล้อม จริยธรรมและปัญหาสังคมได้ (กรมสุขภาพจิต. 2541 : 1)

2.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีอิทธิพลทางตรง และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อทักษะชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ฌ็องญา ผาดจันทิก (2545 : 77-83) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะชีวิต เนื่องจาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกิดจากมวลประสบการณ์ที่บุคคลได้รับการเรียนการสอนทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ จากการศึกษาของ คาเรย์ (Carey.1965 : 2095-A) และเกนคาร์โล (Gaincarlo.1997 : 5963) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ และสามารถทำนายความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ดีที่สุด ความคิดสร้างสรรค์และความคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นองค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบร่วมของทักษะชีวิตอื่น ๆ ทั้งหมด ส่งผลให้เด็กทำเป็นแก้ปัญหาได้ และนำไปสู่การเกิดทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย ความตระหนักในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความภาคภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม จากการศึกษาของ เบอร์กี้ (Purkey. 197 : 25) พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำจะมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ และทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การจัดการกับอารมณ์และการจัดการกับความเครียด จากการศึกษาของเนเบอร์ (Nabors.1975 : 3241-A) พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และการศึกษาของริงเนสส์ (Ringness. 1968 : 131) พบว่า วัยรุ่นที่ประสบความสำเร็จในการเรียนมีแนวโน้มจะมีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง สามารถช่วยตนเองได้เมื่อเผชิญกับภาวะความตึงเครียด สามารถปรับตัวได้ ส่วนวัยรุ่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำจะมีความวิตกกังวล ท้อถอย และมุ่งร้ายต่อผู้อื่น

2.5 การปรับตัวมีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิต ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้นจะต้องพบกับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ บุคคลที่มีความพยายามมาก มีการปรับตัวที่ดีก็สามารถหาวิธีการได้อย่างเหมาะสมและสามารถผ่านอุปสรรคไปได้ ในขณะที่บางคนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จึงเกิดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม (ประภาวดี เหล่าพูลสุข, 2539 : 22 ; อ้างอิงจาก Shaffer. 1956) โดยบุคคลที่มีการปรับตัวที่ดีจะส่งผลให้บุคคลมีทักษะชีวิต สามารถปรับตัวและมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งจะทำให้บุคคลสามารถจัดการกับความต้องการและความขัดแย้งของตนเองในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (World Health Organization (WHO). 1993 :1)

2.6 การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อทักษะชีวิต นั่นคือการสนับสนุนทางสังคม ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียน เพราะการสนับสนุนทางสังคมทำให้บุคคลเผชิญกับภาวะวิกฤตได้ง่ายขึ้นและทำให้ภาวะวิกฤตนั้นลดความรุนแรงลงโดยการได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ทำให้บุคคลรู้สึกว่ามีคุณค่าในตนเองทำให้บุคคลเกิดความพยายามในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การได้รับการสนับสนุนทางด้านอารมณ์และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมช่วยให้บุคคลมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง การสนับสนุนทางสังคมจึงมีส่วนช่วยส่งเสริม การเจริญเติบโตเป็นการเพิ่มคุณค่าในตนเองทำให้มีอารมณ์มั่นคงและมีความสุขในชีวิต ลดความเครียดที่อาจเกิดขึ้นในชีวิต การได้รับการยืนยันรับรองทำให้เกิดความมั่นใจและคาดการณ์การกระทำของบุคคลว่าเป็นที่ต้องการของสังคมและยังเป็นตัวรองรับเหตุการณ์ที่เป็นภาวะวิกฤตในชีวิต โดยมีอิทธิพลต่อการตีความเหตุการณ์และการตอบรับทางอารมณ์ของบุคคลทำให้เกิดการปรับตัวที่ดีขึ้น (ดวงเดือน มูลประดับ, 2541 : 49 ; อ้างอิงจาก Pender, 1987) จากการศึกษาของสุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2529 : 156 -167) ดวงเดือน มูลประดับ (2541 : บทคัดย่อ) พบว่า เด็กที่เติบโตขึ้นในครอบครัวที่ขาดความสมบูรณ์ ขาดแรงสนับสนุนอย่างเต็มที่ เมื่อโตขึ้นอาจเกิดปัญหาในด้านการปรับตัว การควบคุมการแสดงออก และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สรพันธ์ สุพรรณรัตนรัฐ (2546) พบว่า นิสิตที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมมากจะมีทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธภาพ ความตระหนักในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการจัดการกับความเครียดสูงกว่านิสิตที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมน้อย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตของนักเรียนสูงสุด รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน การปรับตัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สัมพันธภาพภายในครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ครูและผู้ปกครองควรร่วมมือกันในการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

1.2 ในด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ร่มรื่น เยียบสงบเหมาะที่จะใช้ในการศึกษาค้นคว้า ระเบียบวินัยของโรงเรียนควรเหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละวัย ครูควรใช้วิธีสอนที่หลากหลาย มีความเป็นกันเอง ไม่ข่มขู่จนนักเรียนหวาดกลัว และมีพฤติกรรมต่อต้าน

1.3 ในด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว ผู้ปกครองควรเอาใจใส่ต่อการเรียน ให้กำลังใจ ความห่วงใยใกล้ชิด และการสนับสนุนทางด้านการเรียน ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ในการสั่งสอน ให้อิสระบ้างในบางโอกาสตามความเหมาะสม ไม่ควรเข้มงวดหรือบังคับ จนเด็กไม่กล้าที่จะทำอะไรหรือแสดงความคิดเห็นใด ๆ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ตัวแปรที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาในครั้งนี้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะชีวิตได้ร้อยละ 57.60 แสดงว่า ยังมีตัวแปรอื่นที่เป็นสาเหตุของทักษะชีวิต ที่ยังไม่ได้นำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยที่สนใจจึงควรจะได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของตัวแปรต่างๆ ที่มีต่อทักษะชีวิต เพื่อนำตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้มาศึกษาเพิ่มเติมว่าจะสามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะชีวิตเพิ่มขึ้นอีกหรือไม่เพียงใด

2.2 ผลการวิจัยครั้งนี้ ถึงแม้โมเดลที่พัฒนาขึ้นจะสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่ผู้วิจัยต้องดำเนินการปรับโมเดล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในการกำหนดโมเดลตามสมมติฐานจำเป็นต้องอาศัยผลการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยที่สนใจจึงควรศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกลุ่มนี้เพิ่มเติมต่อไป เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนโมเดลเชิงสาเหตุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 เนื่องจากการวิจัยที่ศึกษาเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ที่นำมาใช้สรุปสาเหตุตามโมเดลสมมติฐาน จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติม โดยวิธีการวิจัยเชิงทดลองซึ่งใช้วิธีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนด้วยวิธีการทางสถิติ โดยวิธีการจัดกระทำและการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่ม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2542). *สรุปผลการศึกษาศักยภาพของเด็กไทยระยะที่ 1 (พ.ศ.2540)*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- . (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545*. กรุงเทพฯ : อักษรไทย.
- กรมสุขภาพจิต. (2539). "การสอนทักษะชีวิตด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม," *เอกสารประกอบการอบรมโครงการพัฒนานุเคราะห์การสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบผู้เรียนมีส่วนร่วม* วันที่ 24-26 ก.ค. 39. ประจวบคีรีขันธ์ : กระทรวงสาธารณสุข. ถ่ายเอกสาร.
- . (2541). *คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต.
- . (2543). *คู่มือการสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงสาธารณสุข, และกระทรวงอื่นๆ. (2539). *คู่มือวิทยากรฝึกอบรม เรื่องการสอนเจตคติและทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กำไลรัตน์ เย็นสุจิตร์. (2540). "การพัฒนาทักษะชีวิต," *วารสารสุขภาพศึกษา*. 20(76) : 69 - 79.
- กุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ. (2526). *ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว*. ปริญญาโท คศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกศศิริ บุญยะอดิชาติ. (2540). *รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- จันทร์เพ็ญ ธนาศุภกรกุล. (2526). *ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. ปริญญาโท ค.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- จิตฐิฎกานต์ สบายจิตฐ. (2542). สัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียน การรับรู้คุณค่าในตนเอง และพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินฎญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตฐิวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิตฐา ทองเกิด. (2540). "ทักษะชีวิตในและนอกระบบโรงเรียน," เอกสารสรุปรายงานการสัมมนา ระดับชาติเรื่องโรคเอดส์ ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิตฐา เมฆะ. (2529). ปัญหาการปฏิบัติงานของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (มัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จินตนา ธนวิบูลย์ชัย. (2536). การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค Path Analysis. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- จิฐพร โพธิ์สุวรรณ. (2519). ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในด้านการเรียนการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบุคลิกภาพเก็บตัว-แสดงตัวของนักเรียน. ปรินฎญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชมณัฐ บุญสิทธิ์. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกุญชรธารมวิททยา. ปรินฎญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตฐิวิทยาแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชลชัย ทศกุลณี. (2542). การประยุกต์ทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคชาย เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. (สาธารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ชิฐวิฒน์ นิจเนตร. (2526). สภาพเชิงจิต-สังคมในโรงเรียนกับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินฎญานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฐิฐิฐิธิ์ วิเศษศิลป์านนท์. (2537). การปรับตัวทางสังคมของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฎญา ผาดจันท์ก. (2545). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตฐิวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม. (2524). รายงานการวิจัยความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน มูลประดับ. (2541). แรงสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2533). "การวิเคราะห์วิถีพลา (Path Analysis)," วารสารวัดผลการศึกษา. 11(33) : 40 - 42.
- (2537). ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (LISREL) : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2542). ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (LISREL). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรา สมประสงค์. (2520). ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งของวัยรุ่นกับพ่อแม่และการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นวลละออ สุภาผล. (2527). ทฤษฎีบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นุชธินีย์ เกษมวงษ์. (2534). ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครู นักเรียนในด้านการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการปรับตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นุชลดา โจนประภาพรรณ. (2541). ปัจจัยที่สนับสนุนความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). การวัดประเมินการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2545). ประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินผลการศึกษา (หน่วยที่ 3). กรุงเทพฯ : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .
- ประภาวดี เหล่าพูลสุข. (2539). สุขภาพเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมการแต่งตั้งวิทยากรมหาวิทยาลัย.
- ประวิต เอราวรรณ์ และนุชชานา เหลืองอังกูร. (2544). รายงานการวิจัยการสร้างแบบประเมินทักษะชีวิตและผลการส่งเสริมทักษะชีวิตโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต.

- ประเสริฐ ตันสกุล และคนอื่นๆ. (2538). *ยุทธศาสตร์ในการฝึกอบรมทักษะชีวิต; เอดส์ศึกษาแนวใหม่ สำหรับประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ. ถ่ายเอกสาร.
- ปัญญา สมบูรณ์ศิลป์. (2523). *หลักการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). *สุขภาพจิต*. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมตำรา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2529). *การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์*. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบ การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิไลพร แสนขมภู. (2546). *การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ไพศาล หวังพานิช. (2526). *การวัดผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- มาริสา รัฐปต์ย์. (2532). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู พฤติกรรมตอบสนองของระหว่างบุคคล และการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์. (2538). "การสอนทักษะชีวิต เพื่อการป้องกันการใช้สารเสพติด." ใน *รายงานการประชุมสัมมนา เพื่อหาแนวทางการนำยุทธศาสตร์ทักษะชีวิตมาใช้ในการป้องกัน ยาเสพติด*. กรุงเทพฯ : สำนักงาน ป.ป.ส.
- ยุพยงค์ โคตรพัฒนานนท์. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติพัฒนกิจของครอบครัวระยะมี บุตรวัยรุ่นกับทักษะชีวิตขั้นพื้นฐานของวัยรุ่น*. ปรินญาณิพนธ์ พย.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- รัตนา ดอกแก้ว. (2539). *ผลของการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียน อาชีวศึกษา จังหวัดแพร่*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- รัตนา ัญญทิพย์. (2522). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู พฤติกรรมตอบสนองของระหว่างบุคคล และการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รุ่งแสง อรุณไพโรจน์. (2542). "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในประสบการณ์สังคม ทักษะชีวิต และพฤติกรรมสร้างสรรค์สังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6." *วารสาร ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*. 17(3) : 57 – 56.

- วาสนา พิทักษ์สาลิ. (2527). ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะนักเรียน สภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียน และสภาพแวดล้อมทางบ้านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิรัชาม์ กุลเพิ่มทวีรัชต์. (2547). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนวัดราชโอรส เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี. (2546). หลักการสอนการพัฒนาทักษะชีวิต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จริญญา อรรถยุติ. (2543). การเปรียบเทียบทักษะชีวิตของวัยรุ่นชายที่ติดยาเสพติด และไม่ติดยาเสพติดในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิทยากร เชียงกุล. (2542). รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2541 : วิฤตและโอกาสในการปฏิรูปการศึกษาของสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วิรัช วรณรัตน์. (2523, กรกฎาคม). "สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก," *วารสารครู*. 5(7) : 12 - 23.
- จิลาศ บุญทองขาว. (2527). บรรยายภาคการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของนักเรียนครู และผู้บริหาร เขตการศึกษา 4. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมศรี บุญอรุณรักษา. (2539). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเครือคาทอลิก. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สรนันท์ สุพรรณรัตนรัฐ. (2546). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับทักษะชีวิตของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- सानิต รัตต์บุญ. (2533). การเปรียบเทียบมโนภาพแห่งตนและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนตามการรับรู้ของนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวและไม่ก้าวร้าวในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ลาวิตรี ทยานศิลป์. (2541). *อิทธิพลของครอบครัวต่อความภาคภูมิใจในตนเองของวัยรุ่น*.
 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วิจัยประชากรและสังคม). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
 ถ่ายเอกสาร
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2526). *องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนชั้นประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : เอราวัฒนธรรมพิมพ์.
- (2544). *ข้อมูลสารสนเทศ 2544*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2520). *รายงานการวิจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการ
 ศึกษาประชากร (ฉบับร่าง)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำราญ มีแจ้ง. (2544). *สถิติขั้นสูงสำหรับภาควิชาวิจัย*. มหาวิทยาลัยนเรศวร : ภาควิชาการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์.
- สุขุม มูลเมือง. (2539). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น : การวิเคราะห์
 รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ :
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันทน์เอม. (2536). *จิตวิทยาเด็ก*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชา จันทน์เอม, และสุรางค์ จันทน์เอม. (2529). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา.
- สุชาดา สุธรรมารักษ์. (2531). *เอกสารการสอนวิชา จต 101 จิตวิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ :
 ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
 วิโรฒปทุมวัน.
- สุปรีชา หิรัญโต. (2531). *การพัฒนาองค์การและสภาพแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- สุมาลี วงศ์ปลุกแก้ว. (2526). *ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียน ความรู้
 สัมพันธ์ชอบ และความเชื่อมั่นในตนเอง*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ :
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุศักดิ์ อัครอารีสุข. (2544). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในการปฏิบัติงานและวิธีเผชิญปัญหาในการ
 ปฏิบัติงานของข้าราชการครูสายงานปฏิบัติการสอนโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัด
 กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิต-
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม. (2529). "การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง มโนทัศน์แนวคิดและแนวปฏิบัติ,"
วารสารวิธีวิทยาการวิจัย. 1(1). 84.

- อัญชลี ทองจันทร์. (2546). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดเพชรบุรี ในการวิเคราะห์เส้นทาง*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรพินทร์ ชูชม; และอัจฉรา สุซารมณ. (2532). *องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรอนงค์ ทรงสกุล. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มโนภาพแห่งตน และการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาคลินิก). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อำพร เจนประภาพงษ์. (2528). *ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของครูประจำชั้นกับนักเรียน สุขภาพจิตของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุรัญญา รุกขมธุร์. (2526). *สภาพแวดล้อมของโรงเรียนเอกชนในเครือคาทอลิกและสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทยในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุไร ชมมะลี. (2542). *สุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จังหวัดนครปฐม*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Atkinson, J. W. (1964). *Introduction to Motivation*. New York : D. Van Nostrand Reinhold.
- Bloom, S. Benjamin. (1981). *Evaluation to improve learning*. New York : McGraw Hill Book.
- Carey, Joseph Edward. (1965, February). "The Relationship between Creative Thinking Ability, Intelligence Ability, Educational Achievement and Writing Ability of Sixth Grade Children," *Dissertation Abstracts International Psychology*. 56 (1) : 40 - 45.
- Cavan, R.S. et al. (1959). *Personal Adjustment in Old Age*. Chicago : Science Research Associates.

- Cobb, S. (1976, September – October). "Social Support as a Moderator of Life Stress," *Psychosomatic Medicine*. 38 : 300 – 314.
- (1979). *Social Support and Health Through The Life Course*. Colorado: Westview Press.
- Cohen, S. & Willis, T. A. (1985, April). "Stress, Social Support and the Buffering Hypothesis." *Psychological Bulletin*," 98(4) : 310 - 357.
- Crawford, G. (1987, June). "Social Network and Health – Related Change in the Elder Theory – Based Nursing Strategies," *Family & Community*. 10(6) : 39 – 48.
- David, Duboid L. et al. (1992). "A Prospective Study of Life Stress, Social Support, and Adaptation in Early Adolescence," *Child Development*. 63 (1) : 542 - 557.
- French, E. G. & Thomas, F. H. (1958, January). "The Relationship of Achievement Motivation to Problem Solving Effectiveness," *Journal of Abnormal and Social Psychology*. 56.
- Giancarlo, C.A. (1997, March). "Critical Thinking, Culture and personality : predicting," *Doctor's Thesis*. Washington State University.
- Gibson, H.W. (1985), "Critical Thinking : A Communication Model," *Doctor's Thesis*. Washington State University.
- Gill, L.J. (1962, March). "Some Non – Intellectual Correlated of Academic Achievement among Mexican Secondary School Student," *Journal of Education Psychology*. 53 (3) : 144 – 149.
- Guilford, Joy Paul. (1959). *Personality*. New York : Mcdraw-Hill.
- Harold, Noonan. Et al. (1985). *Environmental Health Reference Book*. Oxford : Butterworth.
- House, J. S. (1981). *Work Stress and Social Support*. Philippines : Addison Wesley Publishing Company, Inc.
- Hubbard P. et al. (1984). *The Relationship Between Social Support and Self-Care Practice*. Nursing rearch.
- Jöreskog, K.G. & Sörbom, D. (1989). *LISREL 7 : User's Reference Guide*. Chicaco : Scientific Software.
- (1993). *LISREL 8 : Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language*. Chicaco : Scientific Software.

- Kahn, R. L. (1979). *Aging and Social Support, Aging from Birth to Death : Inlet Disciplinary Perspective*. Colorado : Westview Press.
- Kaplan, Berton H. (1977). *Social Support and Health*. Medical Care.
- Kendo, Thomas M. (1971). *Social Interaction*. St. Lours : The C. V. Mosley Company.
- Kim, J. & Kohout, F.J. (1975). *Multiple Regression Analysis : Subprogram Regression SPSS : Statistical Package for the Social Sciences*. New York : McGraw – Hill.
- Kohn, Melvin L. (1963, October-December). "Social Class and Parent Child Relationship : An Interpretation," *Child Development Abstracts and Bibliography*. 38(19) : 12-20.
- Krinsky, R. (1996). *Children of alcoholics / substance parents : Deley of Gratification. Achievement Motivation and aggression calcoholism drug aduses*. Dissertative (Ph.D.). Adelphi University : The institute of Advanced Phychological Studies.
- Lazarus, Richard S. (1969). *Patterns of Adjustment and Human Effectiveness*. New York : McGraw-Hill.
- Lin. M. & Hunter, K. (1979). "Perception of Age in the Elderly," *Journal of Gerontology*.
- Lindgren, Henry C. (1987). *Educational Psychology in the classroom*. New York : Mcdraw-Hill.
- McClelland, David C. et. al. (1953). *The Achievement Motive*. New York : Applenton century Croffs, Inc.
- Musses, Paul Henry & Conger, Janeway John. (1956). *Child Development and Personality*. New York : Harper & Brothers.
- Nabors, Donald Gene. (1975). *A Comparative Study of Academic Achievement and Problem Solving Abilities of Black Pupils at Intermediate Level in Computer Supported Instruction and Self – Contained Instructional Programs*. Dissertation Abstracts International. 36 : 3241 – A.
- Pedhazur, Elazer J. (1982). *Multiple Regression in Behavioral Resaerch*. New York : CBS College Publishing.
- (1997). *Multiple Regression in Behavioral Resaerch*. New York : Harcourt Brace College Publishers.
- Purkey, William W. (1970). *Self-Concept and School Achievement*. New York : Englewood Cliff, Prentice Hall, Inc.

- Ringness, Thomas A. (1968). *Mental Health in the School*. New York : Rangom House.
- Silberberg, C. C. (1977) "An investigation of family intraction patterns : similanities and differences among families with adolescents," *Dissertation Abstract International*. 10(37) : 533-B.
- Thorpe, Louis Perter. (1955). *Child Psychology and Development*. New York : The Ronald Press Company.
- Thomasom & Jackson, Deborah Jean. (1993, November). "Competency, Coping, and Contributory Life Skill Development of Senior 4 – H members : A Comparison of Rural and non rural 4 – H Youth (four 4 – H)," *Dissertation Abstracts International*. 54(5) : 1685 – A.
- Weiner, Bernard. (1972, Spring). "Artribution Theory Achievement Motivation and Educational Process," *Review of Education Research*. 42(3) : 203-215.
- Weiss, R. (1974). *The Provision of Social Relationships Doing Undo other*. Englewood Cliffs : N. J. Prentice Hall.
- World Health Organization. (1993). *The Development and Dissemination of Life Skills Education*. Geneva : World Health Organization.
- (1994). *The Development and Dissemination of Life Skills Education*. Geneva : World Health Organization.
- (1997). *Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools*. Geneva Switzerland : World Health Organization.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของ
แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ดร.เฉลิมชัย หาญกล้า อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. อาจารย์กฤษกร เจือดี สำนักทดสอบและวัดผลทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
3. นางสาวพรศิริ กองนวล นักวิจัยการศึกษา 6 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
4. นายสุนทร เขยชื่น ศึกษานิเทศก์ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก
5. นางธีรนุช รอดแก้ว ศึกษานิเทศก์ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

ภาคผนวก ข

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 9 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	IOC	การพิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
2	1	1	0	1	1	4	0.8	คัดเลือกไว้
3	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
4	1	1	1	0	1	4	0.8	คัดเลือกไว้
5	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
6	1	1	1	0	1	4	0.8	คัดเลือกไว้
7	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
8	1	1	0	1	1	4	0.8	คัดเลือกไว้
9	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
10	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
11	1	-1	1	0	0	1	0.2	ตัดออก
12	1	-1	1	0	0	1	0.2	ตัดออก
13	1	-1	1	0	0	1	0.2	ตัดออก
14	1	-1	1	1	1	3	0.6	คัดเลือกไว้
15	1	-1	1	1	1	3	0.6	คัดเลือกไว้
16	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
17	1	1	1	1	0	4	0.8	คัดเลือกไว้
18	1	-1	1	0	1	2	0.4	ตัดออก
19	1	1	1	0	1	4	0.8	คัดเลือกไว้
20	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
21	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
22	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
23	1	1	1	1	0	4	0.8	คัดเลือกไว้
24	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
25	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
26	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	IOC	การพิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
27	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
28	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
29	1	1	0	1	1	4	0.8	คัดเลือกไว้
30	1	1	1	1	0	4	0.8	คัดเลือกไว้
31	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
32	0	1	1	0	0	2	0.4	ตัดออก
33	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
34	1	1	1	1	0	4	0.8	คัดเลือกไว้
35	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
36	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
37	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
38	0	-1	1	-1	-1	-2	-0.4	ตัดออก
39	0	1	1	1	1	4	0.8	คัดเลือกไว้
40	0	1	1	0	1	3	0.6	คัดเลือกไว้

ตาราง 10 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	IOC	การพิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
2	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
3	1	1	0	1	1	4	0.8	คัดเลือกไว้
4	0	1	1	1	1	4	0.8	คัดเลือกไว้
5	0	1	1	1	-1	2	0.4	ตัดออก
6	1	1	1	1	0	4	0.8	คัดเลือกไว้
7	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
8	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
9	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
10	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
11	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
12	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
13	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
14	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
15	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
16	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
17	0	1	0	1	0	2	0.4	ตัดออก
18	1	1	0	1	1	4	0.8	คัดเลือกไว้
19	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
20	0	1	1	1	-1	2	0.4	ตัดออก
21	0	1	0	1	0	2	0.4	ตัดออก
22	0	1	1	1	1	4	0.8	คัดเลือกไว้
23	0	1	1	1	1	4	0.8	คัดเลือกไว้
24	0	1	1	1	1	4	0.8	คัดเลือกไว้
25	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
26	0	0	0	1	1	2	0.4	ตัดออก
27	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้
28	1	1	1	1	1	5	1.0	คัดเลือกไว้

ภาคผนวก ค

ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (α) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 11 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบประเมินทักษะชีวิต

ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา	ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา
1	.575	คัดเลือกไว้	29	.351	คัดเลือกไว้
2	.422	คัดเลือกไว้	30	.244	คัดเลือกไว้
3	.372	คัดเลือกไว้	31	.283	คัดเลือกไว้
4	.299	คัดเลือกไว้	32	.489	คัดเลือกไว้
5	.054	ตัดออก	33	.203	คัดเลือกไว้
6	.129	ตัดออก	34	.451	คัดเลือกไว้
7	.313	คัดเลือกไว้	35	.387	คัดเลือกไว้
8	.467	คัดเลือกไว้	36	-.284	ตัดออก
9	.257	คัดเลือกไว้	37	.439	คัดเลือกไว้
10	-.004	ตัดออก	38	.383	คัดเลือกไว้
11	.537	คัดเลือกไว้	39	.508	คัดเลือกไว้
12	.306	คัดเลือกไว้	40	.520	คัดเลือกไว้
13	.174	ตัดออก	41	.013	ตัดออก
14	.212	คัดเลือกไว้	42	.509	คัดเลือกไว้
15	-.171	ตัดออก	43	.085	ตัดออก
16	-.008	ตัดออก	44	.476	คัดเลือกไว้
17	-.163	ตัดออก	45	.479	คัดเลือกไว้
18	.379	คัดเลือกไว้	46	-.161	ตัดออก
19	.297	คัดเลือกไว้	47	-.201	ตัดออก
20	.305	คัดเลือกไว้	48	.563	คัดเลือกไว้
21	.418	คัดเลือกไว้	49	.039	ตัดออก
22	.379	คัดเลือกไว้	50	.514	คัดเลือกไว้
23	.418	คัดเลือกไว้	51	.182	ตัดออก
24	.343	คัดเลือกไว้	52	.403	คัดเลือกไว้
25	.082	ตัดออก	53	.358	คัดเลือกไว้
26	.106	ตัดออก	54	.559	คัดเลือกไว้
27	.133	ตัดออก	55	.419	คัดเลือกไว้
28	.351	คัดเลือกไว้	56	.533	คัดเลือกไว้

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา	ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา
57	.476	คัดเลือกไว้	85	.201	คัดเลือกไว้
58	.338	คัดเลือกไว้	86	.067	ตัดออก
59	-.029	ตัดออก	87	.037	ตัดออก
60	-.187	ตัดออก	88	.386	คัดเลือกไว้
61	.538	คัดเลือกไว้	89	.100	ตัดออก
62	.337	คัดเลือกไว้	90	.484	คัดเลือกไว้
63	.332	คัดเลือกไว้	91	.445	คัดเลือกไว้
64	.131	ตัดออก	92	.459	คัดเลือกไว้
65	.281	คัดเลือกไว้	93	.538	คัดเลือกไว้
66	.534	คัดเลือกไว้	94	-.262	ตัดออก
67	.537	คัดเลือกไว้	95	-.109	ตัดออก
68	.541	คัดเลือกไว้	96	.322	คัดเลือกไว้
69	.326	คัดเลือกไว้	97	-.138	ตัดออก
70	.259	คัดเลือกไว้	98	.451	คัดเลือกไว้
71	.477	คัดเลือกไว้	99	-.318	ตัดออก
72	.445	คัดเลือกไว้	100	-.283	ตัดออก
73	.233	คัดเลือกไว้	101	.247	คัดเลือกไว้
74	.084	ตัดออก	102	.436	คัดเลือกไว้
75	.139	ตัดออก	103	.471	คัดเลือกไว้
76	.221	คัดเลือกไว้	104	.011	ตัดออก
77	.255	คัดเลือกไว้	105	.184	ตัดออก
78	.159	ตัดออก	106	.074	ตัดออก
79	.361	คัดเลือกไว้	107	.234	คัดเลือกไว้
80	.302	คัดเลือกไว้	108	.354	คัดเลือกไว้
81	.184	ตัดออก	109	.343	คัดเลือกไว้
82	.052	ตัดออก	110	.306	คัดเลือกไว้
83	.545	คัดเลือกไว้	111	.343	คัดเลือกไว้
84	-.065	ตัดออก	112	.384	คัดเลือกไว้

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา	ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา
113	.295	คัดเลือกไว้	117	.001	ตัดออก
114	-.004	ตัดออก	118	.267	คัดเลือกไว้
115	.487	คัดเลือกไว้	119	.553	คัดเลือกไว้
116	.436	คัดเลือกไว้	120	-.311	ตัดออก

ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง -.318 ถึง .575 คัดเลือกข้อที่มี
ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .201 ถึง .575 และแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .918

ตาราง 12 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา	ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา
1	.115	ตัดออก	16	.483	คัดเลือกไว้
2	.372	คัดเลือกไว้	17	.433	คัดเลือกไว้
3	.391	คัดเลือกไว้	18	.536	คัดเลือกไว้
4	.347	คัดเลือกไว้	19	.513	คัดเลือกไว้
5	.481	คัดเลือกไว้	20	.472	คัดเลือกไว้
6	-.494	ตัดออก	21	.322	คัดเลือกไว้
7	.403	คัดเลือกไว้	22	.554	คัดเลือกไว้
8	.537	คัดเลือกไว้	23	.394	คัดเลือกไว้
9	.388	คัดเลือกไว้	24	.384	คัดเลือกไว้
10	.401	คัดเลือกไว้	25	.445	คัดเลือกไว้
11	.242	คัดเลือกไว้	26	.324	คัดเลือกไว้
12	.563	คัดเลือกไว้	27	.301	คัดเลือกไว้
13	.484	คัดเลือกไว้	28	.052	ตัดออก
14	.175	ตัดออก	29	.332	คัดเลือกไว้
15	.189	ตัดออก	30	.429	คัดเลือกไว้

ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง -.494 ถึง .563 คัดเลือกข้อที่มี
ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .347 ถึง .563 และแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .813

ตาราง 13 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา	ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา
1	.563	คัดเลือกไว้	9	.607	คัดเลือกไว้
2	.555	คัดเลือกไว้	10	.589	คัดเลือกไว้
3	.475	คัดเลือกไว้	11	.566	คัดเลือกไว้
4	.426	คัดเลือกไว้	12	.236	คัดเลือกไว้
5	.439	คัดเลือกไว้	13	.579	คัดเลือกไว้
6	.356	คัดเลือกไว้	14	.444	คัดเลือกไว้
7	.647	คัดเลือกไว้	15	.458	คัดเลือกไว้
8	.511	คัดเลือกไว้			

ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง .236 ถึง .647 คัดเลือกข้อที่มี
ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .236 ถึง .647 และแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .869

ตาราง 14 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา	ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา
1	.429	คัดเลือกไว้	13	.516	คัดเลือกไว้
2	.647	คัดเลือกไว้	14	.496	คัดเลือกไว้
3	.172	ตัดออก	15	.508	คัดเลือกไว้
4	.615	คัดเลือกไว้	16	.218	คัดเลือกไว้
5	.656	คัดเลือกไว้	17	.454	คัดเลือกไว้
6	.381	คัดเลือกไว้	18	.194	ตัดออก
7	.536	คัดเลือกไว้	19	.480	คัดเลือกไว้
8	.492	คัดเลือกไว้	20	.195	ตัดออก
9	.665	คัดเลือกไว้	21	.501	คัดเลือกไว้
10	.405	คัดเลือกไว้	22	.514	คัดเลือกไว้
11	.632	คัดเลือกไว้	23	.368	คัดเลือกไว้
12	.617	คัดเลือกไว้			

ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง .172 ถึง .665 คัดเลือกข้อที่มี
ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .218 ถึง .665 และแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .912

ตาราง 15 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว

ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา	ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา
1	.447	คัดเลือกไว้	17	.367	คัดเลือกไว้
2	.463	คัดเลือกไว้	18	.577	คัดเลือกไว้
3	.335	คัดเลือกไว้	19	.578	คัดเลือกไว้
4	.299	คัดเลือกไว้	20	.616	คัดเลือกไว้
5	.366	คัดเลือกไว้	21	.465	คัดเลือกไว้
6	.481	คัดเลือกไว้	22	.470	คัดเลือกไว้
7	.403	คัดเลือกไว้	23	.491	คัดเลือกไว้
8	.512	คัดเลือกไว้	24	-.249	ตัดออก
9	.451	คัดเลือกไว้	25	.607	คัดเลือกไว้
10	.389	คัดเลือกไว้	26	.325	คัดเลือกไว้
11	.456	คัดเลือกไว้	27	.182	ตัดออก
12	.139	ตัดออก	28	.410	คัดเลือกไว้
13	.357	คัดเลือกไว้	29	.433	คัดเลือกไว้
14	-.051	ตัดออก	30	.535	คัดเลือกไว้
15	.342	คัดเลือกไว้	31	.319	คัดเลือกไว้
16	.459	คัดเลือกไว้			

ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง -.249 ถึง .616 คัดเลือกข้อที่มี
ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .367 ถึง .616 และแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .804

ตาราง 16 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของแบบสอบถามการปรับตัว

ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา	ข้อที่	อำนาจจำแนก (r)	การพิจารณา
1	.264	คัดเลือกไว้	21	.459	คัดเลือกไว้
2	.341	คัดเลือกไว้	22	.313	คัดเลือกไว้
3	.426	คัดเลือกไว้	23	.309	คัดเลือกไว้
4	.255	คัดเลือกไว้	24	.464	คัดเลือกไว้
5	.466	คัดเลือกไว้	25	.199	ตัดออก
6	.370	คัดเลือกไว้	26	.348	คัดเลือกไว้
7	.169	ตัดออก	27	.326	คัดเลือกไว้
8	.555	คัดเลือกไว้	28	.373	คัดเลือกไว้
9	.476	คัดเลือกไว้	29	.162	ตัดออก
10	.285	คัดเลือกไว้	30	.400	คัดเลือกไว้
11	.582	คัดเลือกไว้	31	.559	คัดเลือกไว้
12	.503	คัดเลือกไว้	32	-.096	ตัดออก
13	.271	คัดเลือกไว้	33	.058	ตัดออก
14	.415	คัดเลือกไว้	34	.369	คัดเลือกไว้
15	.318	คัดเลือกไว้	35	.352	คัดเลือกไว้
16	.513	คัดเลือกไว้	36	.586	คัดเลือกไว้
17	.414	คัดเลือกไว้	37	.261	คัดเลือกไว้
18	.477	คัดเลือกไว้	38	.204	คัดเลือกไว้
19	.279	คัดเลือกไว้	39	.285	คัดเลือกไว้
20	.526	คัดเลือกไว้	40	.400	คัดเลือกไว้

ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง -.096 ถึง .586 คัดเลือกข้อที่มี
ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .369 ถึง .586 และแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .838

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินทักษะชีวิต

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน

1. เพศ ชาย หญิง
2. คะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA)

ตอนที่ 2 แบบประเมินทักษะชีวิต

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อคำถาม แล้วพิจารณาข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียง 1 แห่งเท่านั้น

ข้อ	ข้อความ	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
1	ข้าพเจ้ามักจะมองอะไรหลาย ๆ อย่าง.....
2	ข้าพเจ้าบอกได้ว่าการกระทำของข้าพเจ้าดีหรือไม่ดี.....
3	เมื่อพบปัญหาข้าพเจ้าจะพยายามคิดหาสาเหตุ.....
4	ข้าพเจ้าเป็นคนไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ
5	ข้าพเจ้าชอบคิดคาดการณ์สิ่งต่าง ๆ ล่วงหน้า.....
6	ข้าพเจ้าคิดเลือกสิ่งที่เป็นประโยชน์มากกว่าสิ่งที่ชอบ.....
7	ข้าพเจ้าคิดโดยให้เหตุผลมากกว่าความเคยชิน.....
8	ข้าพเจ้าชอบเรียนรู้สิ่งใหม่.....
9	ข้าพเจ้าชอบเสนอความคิดใหม่.....
10	ข้าพเจ้าไม่กลัวการเปลี่ยนแปลง.....
11	ข้าพเจ้าชอบคิดค้นหาวิธีการใหม่ ๆ
12	ข้าพเจ้าชอบคิดแตกต่างจากคนอื่น.....
13	ข้าพเจ้าคิดอย่างรอบคอบก่อนทำ.....
14	ข้าพเจ้าบอกความรู้สึกที่แท้จริงได้ว่าชอบหรือไม่ชอบอะไร.....
15	ข้าพเจ้ารู้ตัวเสมอว่ากำลังมีอารมณ์อย่างไร.....
16	ข้าพเจ้ารู้สาเหตุที่ทำให้ข้าพเจ้าผิดหวังหรือเสียใจ.....
17	ข้าพเจ้าปรับอารมณ์ให้เป็นปกติได้เร็ว.....

ข้อ	ข้อความ	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
18	ข้าพเจ้าใส่ใจในการหาจุดบกพร่องและปรับปรุงตนเองเสมอ.....
19	ข้าพเจ้ารู้ความสามารถของตนเอง.....
20	ข้าพเจ้ามักทำในสิ่งที่ตรงกับความสามารถ.....
21	ข้าพเจ้าบอกได้ว่าสิ่งที่ข้าพเจ้าทำข้าพเจ้าทำได้ดีหรือไม่ดี.....
22	ข้าพเจ้ายินดีที่จะรับฟังคำวิจารณ์ของคนอื่น.....
23	ข้าพเจ้ายอมรับว่าคนเรามีความแตกต่างกัน.....
24	ข้าพเจ้ายอมรับผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากข้าพเจ้า.....
25	ข้าพเจ้าสามารถสังเกตอารมณ์ผู้อื่นจากสีหน้าและแววตา.....
26	ข้าพเจ้ายินดีรับฟังความทุกข์ร้อนของเพื่อน.....
27	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจเมื่อเพื่อนประสบปัญหา.....
28	ข้าพเจ้ารู้สึกเห็นใจผู้ที่กำลังเดือดร้อน.....
29	ข้าพเจ้าชอบช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส.....
30	ข้าพเจ้าชื่นชมความสำเร็จของเพื่อน.....
31	ข้าพเจ้าเป็นที่พึ่งของเพื่อน ๆ ได้.....
32	ข้าพเจ้าอยากเห็นผู้อื่นมีความสุข.....
33	ข้าพเจ้าชื่นชมกับความสำเร็จของตนเอง.....
34	ข้าพเจ้าพอใจในสิ่งที่ข้าพเจ้ามีอยู่.....
35	ข้าพเจ้ามีความรู้สึกที่ดีต่อตัวเอง.....
36	ข้าพเจ้ารู้ว่าตัวเองมีคุณค่าไม่น้อยกว่าคนอื่น.....
37	การได้รับคำวิจารณ์จากผู้อื่นเป็นโอกาสที่จะพัฒนาตัวเอง.....
38	ข้าพเจ้าเชื่อว่าตัวเองมีความสามารถ.....
39	ข้าพเจ้ารับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของข้าพเจ้า...
40	ข้าพเจ้าสามารถเอาชนะอุปสรรคในชีวิตได้.....
41	ข้าพเจ้ากล้าแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ
42	ข้าพเจ้าเป็นคนมีวินัยในตนเอง.....
43	ข้าพเจ้าเป็นคนตรงต่อเวลา.....

ข้อ	ข้อความ	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
44	ข้าพเจ้ารู้สึกผิดถ้าทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง.....
45	ข้าพเจ้ายินดีเสียสละหากทำให้สังคมดีขึ้น.....
46	ข้าพเจ้ารู้สึกผิดเมื่อแสดงความเห็นแก่ตัว.....
47	ข้าพเจ้ายินดีรับผิดชอบหากการกระทำของข้าพเจ้ามีผลกระทบต่อส่วนรวม.....
48	คนอื่นมักเห็นคล้อยตามในสิ่งที่ข้าพเจ้าพูด.....
49	เวลาที่จะต้องติดต่อกับผู้อื่นเพื่อน ๆ มักให้ข้าพเจ้าเป็นผู้นำ.....
50	ข้าพเจ้าชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น.....
51	ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจเมื่อต้องคุยกับคนไม่รู้จัก.....
52	ข้าพเจ้าปฏิบัติคนอื่นไม่ค่อยเป็น.....
53	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นที่ไว้วางใจของเพื่อน ๆ
54	ข้าพเจ้าชอบมองโลกในแง่ร้ายไว้ก่อน.....
55	ข้าพเจ้าเป็นคนจริงใจกับคนอื่น.....
56	คนอื่นมักบอกว่าข้าพเจ้าเป็นคนหยิ่ง.....
57	ข้าพเจ้าชอบตัดสินใจเสี่ยง ๆ เพื่อให้เกิดความตื่นเต้น.....
58	เมื่อต้องทำอะไร ข้าพเจ้าอยากรู้ที่มาที่ไปของสิ่งนั้นก่อน.....
59	ข้าพเจ้าชอบทำงานตามคำสั่งมากกว่าให้ตัดสินใจเอง.....
60	เมื่อทำอะไรไปแล้วเกิดปัญหา ข้าพเจ้าจะเลิกทำสิ่งนั้น.....
61	เมื่อทำอะไรแล้วเกิดปัญหา ข้าพเจ้าจะค้นหาสาเหตุให้พบ.....
62	เมื่อต้องแก้ไขปัญหา ข้าพเจ้ามักค้นหาทางเลือกหลาย ๆ ทาง.....
63	ข้าพเจ้าเชื่อว่าทุกปัญหามีทางออกเสมอ.....
64	ข้าพเจ้าชอบแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยไม่ต้องปรึกษาใคร.....
65	หากไม่มั่นใจ ข้าพเจ้ามักปรึกษาคนอื่นก่อนตัดสินใจ.....
66	เมื่อข้าพเจ้าตัดสินใจแล้ว ผลจะเกิดอย่างไรข้าพเจ้าไม่สนใจ.....
67	ก่อนตัดสินใจข้าพเจ้ามักจะคิดอย่างรอบคอบ.....
68	การปฏิบัติตามกฎระเบียบเป็นสิ่งที่เสียเวลา.....
69	ข้าพเจ้ารู้สึกผิดเมื่องานส่วนรวมไม่สำเร็จ.....

ข้อ	ข้อความ	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
70	ข้าพเจ้าชอบคาดการณ์ล่วงหน้าในสิ่งที่จะลงมือทำ.....
71	ข้าพเจ้ายอมรับผลที่จะเกิดจากการตัดสินใจของข้าพเจ้า.....
72	ข้าพเจ้าเป็นคนใจเย็น ไม่ค่อยโกรธใครง่าย ๆ.....
73	ข้าพเจ้าแสดงออกอย่างเหมาะสมเมื่อมีอารมณ์โกรธ.....
74	คนอื่นมักบอกว่าข้าพเจ้าเป็นคนเก็บอารมณ์ได้ดี.....
75	ข้าพเจ้าเป็นคนไม่กลัวความผิดหวัง.....
76	ข้าพเจ้าเป็นคนไม่จมอยู่กับอดีต.....
77	เมื่อมีภาวะที่ตึงเครียดข้าพเจ้ามักหาทางออกได้.....
78	เมื่อรู้สึกเครียดข้าพเจ้ามักหากิจกรรมอย่างอื่นทำ.....
79	ข้าพเจ้าเป็นคนอารมณ์มั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงง่าย.....
80	คนอื่นมักบอกว่าข้าพเจ้าเป็นคนร่าเริง อารมณ์ดี.....

แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

คำชี้แจง ให้ข้าพเจ้าอ่านข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียน แล้วพิจารณาข้อคำถามที่ตรงกับ
 ความคิดเห็นของข้าพเจ้า ซึ่งมีทั้งหมด 30 ข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับ
 ความคิดเห็นของข้าพเจ้า

ข้อ	ข้อความ	จริง มากที่สุด	จริง มาก	จริง น้อย	จริง น้อยที่สุด
1	โรงเรียนพิจารณาการลงโทษข้าพเจ้าโดยไม่มีหลักเกณฑ์.....
2	โรงเรียนตั้งกฎข้อบังคับมากจนข้าพเจ้าไม่อยากเรียนที่โรงเรียนนั้น.....
3	โรงเรียนมีการให้บริการห้องสมุดที่สะดวกรวดเร็ว.....
4	โรงเรียนเปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมของชุมนุมต่าง ๆ อย่างเสรี.....
5	สภาพทั่วไปของอาคารเรียนแข็งแรง สะอาด สวยงาม น่าเรียน.....
6	โรงเรียนมีบรรยากาศร่มรื่น สงบ เหมาะกับการเรียน.....
7	สิ่งแวดล้อมใกล้เคียงโรงเรียน มีกลิ่นเหม็น ฝุ่นควัน หรือเสียง รบกวนการเรียน.....
8	โรงเรียนลงโทษข้าพเจ้าที่กระทำผิดระเบียบอย่างเคร่งครัด โดยไม่ สอบถามเหตุผลก่อน.....
9	เมื่อข้าพเจ้าเสนอความคิดเห็น ครูจะแสดงความชื่นชมและรับฟัง.....
10	เมื่อข้าพเจ้าขอความช่วยเหลือจากครู ครูยินดีให้ความช่วยเหลือ.....
11	ครูยินดีให้คำปรึกษา ถ้าข้าพเจ้าต้องการ.....
12	เมื่อมีปัญหา คนแรกที่ข้าพเจ้าอยากเข้าไปขอคำปรึกษาคือครู.....
13	เมื่อเพื่อนในห้องมีความขัดแย้งกัน ครูจะตัดสินด้วยความยุติธรรม.....
14	ข้าพเจ้าซักถามปัญหาการเรียนได้ตลอดเวลา.....
15	ครูให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการวางระเบียบต่าง ๆ ของชั้นเรียน.....
16	เมื่อเพื่อนแสดงความคิดเห็น ข้าพเจ้าจะยินดีรับฟัง.....
17	คำพูดของข้าพเจ้ามักทำให้เพื่อนโกรธ.....
18	ข้าพเจ้าขอยืมสิ่งของของเพื่อนมาใช้แล้วไม่คืน.....
19	ข้าพเจ้ารู้สึกรังเกียจเพื่อนที่มีฐานะดีน้อยกว่าข้าพเจ้า.....
20	ข้าพเจ้ามักนำปมด้อยของเพื่อนมาพูดล้อเล่น.....

แบบสอบถามการปรับตัว

คำชี้แจง ให้ข้าพเจ้าอ่านข้อความเกี่ยวกับการปรับตัว แล้วพิจารณาข้อความที่ตรงกับความคิดเห็น
ของข้าพเจ้า แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของข้าพเจ้า

ข้อ	ข้อความ	จริง มากที่สุด	จริง มาก	จริง น้อย	จริง น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้ารู้สึกหงุดหงิดและใจคอห่อเหี่ยวโดยไม่ทราบสาเหตุ....
2	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าชีวิตมีความหมายและมีคุณค่า.....
3	ข้าพเจ้าพอใจในบุคลิกภาพของตนเอง.....
4	เพื่อนเป็นสาเหตุให้ผลการเรียนของข้าพเจ้าด้อยลง.....
5	ข้าพเจ้ารู้สึกมีปมด้อยในเรื่องฐานะและความเป็นอยู่ทางบ้าน
6	ข้าพเจ้าเบื่อและไม่อยากไปโรงเรียน.....
7	เวลากระทำงานต่าง ๆ ข้าพเจ้าคิดว่าต้องทำให้สำเร็จ.....
8	ข้าพเจ้าสามารถทำตัวเข้ากับเพื่อนได้ทุกคน.....
9	ข้าพเจ้ามักเลิกล้มการทำงาน เพราะคิดว่าตนไม่มี ความสามารถเพียงพอ.....
10	ข้าพเจ้ามักเลิกล้มในสิ่งที่ต้องการทำ เมื่อพบกับความยุ่งยาก
11	ข้าพเจ้ารู้สึกมีความสุขในชีวิตของตนเอง.....
12	ข้าพเจ้าพอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง.....
13	ข้าพเจ้ารู้สึกน้อยใจที่เกิดมามีชีวิตไม่สุขสบายเท่าเพื่อน ๆ
14	ข้าพเจ้ายินดีที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่ม.....
15	ข้าพเจ้าเต็มใจและพอใจที่ได้ร่วมกิจกรรมในชุมนุม.....
16	ข้าพเจ้ารู้สึกอบอุ่นและสนุกสนานเมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน.....
17	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองขาดเพื่อน.....
18	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าหาความจริงใจจากคนในสังคมไม่ได้.....
19	ข้าพเจ้ารู้สึกอิจฉาเมื่อเพื่อนมีบางสิ่งบางอย่างเหนือข้าพเจ้า...
20	ข้าพเจ้าสามารถพูดคุยกับเพื่อนบ้านได้อย่างสนิทสนม.....

แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

คำชี้แจง ให้ข้าพเจ้าอ่านข้อความเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม แล้วพิจารณาข้อความที่ตรงกับ
ความคิดเห็นของข้าพเจ้า แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของข้าพเจ้า

ข้อ	ข้อความ	จริง มากที่สุด	จริง มาก	จริง น้อย	จริง น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้ามีคนที่วางใจและสามารถพูดคุยปัญหาต่าง ๆ ได้.....
2	คนในครอบครัวทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกอบอุ่น มั่นใจ และปลอดภัย.....
3	ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้อยู่ร่วมกับครอบครัว.....
4	ข้าพเจ้ามีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจร่วมกับคนใน ครอบครัว
5	คนในครอบครัวสนับสนุนให้ข้าพเจ้าได้พบปะ พูดคุย สังสรรค์กับเพื่อน...
6	คนในครอบครัวสนับสนุนข้าพเจ้าในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
7	เมื่อข้าพเจ้ามีอาการไม่สบาย คนในครอบครัวจะคอยช่วยเหลือดูแล.....
8	คนในครอบครัวเอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ของข้าพเจ้า.....
9	คนในครอบครัวพร้อมที่จะไปไหนมาไหนกับข้าพเจ้า เมื่อข้าพเจ้าต้องการ
10	คนในครอบครัวให้การช่วยเหลือและสนับสนุนข้าพเจ้าในเรื่องการทำ กิจกรรมต่าง ๆ
11	คนในครอบครัวให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาที่ข้าพเจ้านำไปปรึกษา...
12	คนในครอบครัวให้คำแนะนำและเสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อ การดำเนินชีวิตของข้าพเจ้า.....
13	บางครั้งที่ข้าพเจ้ามีพฤติกรรมผิดปกติไปจากเดิม เช่น นอนไม่หลับ หงุดหงิดฉุนเฉียว คนในครอบครัวจะสังเกตเห็นและห่วงใยช่วยเหลือ.....
14	เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหาหรือไม่สบายใจ คนในครอบครัวจะให้คำแนะนำที่ เหมาะสมในการแก้ปัญหา นั้น ๆ ได้.....
15	ข้าพเจ้าและญาติ ๆ ไม่เคยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน.....
16	เมื่อมีงานรื่นเริงใกล้ ๆ บ้าน เพื่อนบ้านจะชักชวนข้าพเจ้าไปร่วมงานด้วย
17	คนรู้จักจะทักทายข้าพเจ้า เมื่อพบเห็นข้าพเจ้า.....
18	ในวันหยุด ข้าพเจ้ามักร่วมทำกิจกรรมกับคนในครอบครัว.....
19	เมื่อข้าพเจ้าต้องการเงินในการซื้อสิ่งของที่จำเป็นในเรื่องการเรียนคนใน ครอบครัวจะให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่.....
20	คนในครอบครัวจัดหาหนังสือที่ข้าพเจ้าสนใจไว้ให้.....

แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว

คำชี้แจง ให้ข้าพเจ้าอ่านข้อคำถามเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว แล้วพิจารณาข้อคำถามที่ตรงกับ
ความคิดเห็นของข้าพเจ้า แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของข้าพเจ้า

ข้อ	ข้อความ	จริง มากที่สุด	จริง มาก	จริง น้อย	จริง น้อยที่สุด
1	บิดามารดาหรือผู้ปกครองสนใจการเข้าร่วมกิจกรรมที่ข้าพเจ้าปฏิบัติที่โรงเรียน.....
2	บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับการเรียนของข้าพเจ้า.....
3	บิดามารดาหรือผู้ปกครองดีใจเมื่อข้าพเจ้าเรียนดี.....
4	บิดามารดาหรือผู้ปกครองคอยแนะนำข้าพเจ้า ทำการบ้าน.....
5	บิดามารดาหรือผู้ปกครองแสดงความรักโดยให้กำลังใจด้วยคำพูด.....
6	บิดามารดาหรือผู้ปกครองแสดงความรักให้เห็นด้วยการกระทำ.....
7	บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแล เมื่อข้าพเจ้าไม่สบาย.....
8	เมื่อใกล้สอบบิดามารดาหรือผู้ปกครองให้กำลังใจในการอ่านหนังสือสอบ.....
9	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพบิดามารดาหรือผู้ปกครองก่อนไปและกลับจากโรงเรียน.....
10	ข้าพเจ้าไม่เห็นความหวังดีของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง.....
11	ข้าพเจ้าเชื่อฟังบิดามารดาหรือผู้ปกครอง.....
12	ข้าพเจ้าทำงานบ้านด้วยความเต็มใจ.....
13	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนเพื่อให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองดีใจ.....
14	ข้าพเจ้าขออนุญาตบิดามารดาหรือผู้ปกครองทุกครั้งเมื่อออกนอกบ้าน.....
15	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎระเบียบของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง.....
16	ข้าพเจ้าเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่ประสบมาให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองฟัง.....
17	ข้าพเจ้ารัก และภูมิใจในตัวบิดามารดาหรือผู้ปกครอง.....
18	ข้าพเจ้ามักมีเรื่องขัดแย้งกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง.....
19	ข้าพเจ้าและบิดามารดาหรือผู้ปกครอง มักช่วยกันตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในบ้าน.....
20	เมื่อมีปัญหาข้าพเจ้าสามารถขอคำปรึกษาจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองได้เสมอ.....

แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำชี้แจง ให้ข้าพเจ้าอ่านข้อคำถามเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แล้วพิจารณาข้อคำถามที่ตรงกับความคิดเห็นของข้าพเจ้า แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของข้าพเจ้า

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าพยายามอย่างยิ่งที่จะเรียนให้ได้ดีเกินกว่าที่ตั้งไว้.....
2	ข้าพเจ้าเปรียบเทียบการเรียนกับเพื่อนที่เก่งกว่า เพื่อที่จะได้พยายามในการเรียนมากขึ้น.....
3	ข้าพเจ้าเชื่อว่าทุกคนจะเรียนได้ดีขึ้น ถ้าครูส่งเสริมให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้ด้วยตนเอง.....
4	ข้าพเจ้าจะพยายามมากขึ้นเมื่อรู้ว่ามีความรู้ด้อยกว่าเพื่อน.....
5	ข้าพเจ้าบอกผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องความสำเร็จในการเรียน.....
6	ข้าพเจ้าจะพยายามทำคะแนนให้ได้ดีขึ้นเมื่อมีการสอบ.....
7	ข้าพเจ้าพยายามทำแบบฝึกหัดที่ยากที่ไม่เคยทำมาก่อน เพื่อที่จะได้มีความรู้มากขึ้น.....
8	ถ้าข้าพเจ้าทำคะแนนสอบครั้งแรกไม่ดี ข้าพเจ้าจะพยายามใหม่ในครั้งต่อไป.....
9	ข้าพเจ้าตั้งความหวังในการเรียนไว้สูง ๆ เพื่อจะได้มีความพยายามในการเรียนให้ได้ดี.....
10	เมื่อข้าพเจ้าประสบความล้มเหลวในการเรียนแล้ว ข้าพเจ้าจะท้อแท้ที่จะเรียนให้ได้ดี.....
11	ข้าพเจ้าเบื่อหน่ายต่อการเรียน เพราะไม่รู้ว่าเรียนเพื่ออะไร.....
12	ข้าพเจ้าต้องการให้พ่อแม่ภูมิใจจึงพยายามตั้งใจเรียนให้ดียิ่งขึ้น.....
13	ข้าพเจ้ามีความพยายามมากขึ้น เมื่อรู้ว่าตนเองด้อยกว่าคนอื่น.....
14	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนมากขึ้นเพื่ออนาคตของตนเอง.....
15	ข้าพเจ้าต้องการให้ครูยกย่องจึงพยายามเรียนให้ได้ดี.....

ภาคผนวก จ
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีสัมประสิทธิ์เส้นทาง
โดยใช้โปรแกรม LISREL version 8.54

ผลการทดสอบความกลมกลืนของโมเดลตามสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

LISREL 8.54

BY

Karl G. Jöreskog & Dag Sörbom

This program is published exclusively by

Scientific Software International, Inc.

7383 N. Lincoln Avenue, Suite 100

Lincolnwood, IL 60712, U.S.A.

Phone: (800)247-6113, (847)675-0720, Fax: (847)675-2140

Copyright by Scientific Software International, Inc., 1981-2002

Use of this program is subject to the terms specified in the

Universal Copyright Convention.

Website: www.ssicentral.com

The following lines were read from file D:\thesis\ty.SPJ:

life skills

SYSTEM FILE from file 'D:\thesis\34.dsf'

Sample Size = 411

Relationships

$X_4 = X_3$

$X_5 = X_4 X_6$

$Y = X_3 X_4 X_5 X_6$

$X_3 = X_2$

$X_4 = X_1 X_2$

$X_5 = X_1 X_2$

$X_6 = X_2$

$Y = X_1 X_2$

Path Diagram

Print Residuals

Save Sigma in File ty.sis

End of Problem

Sample Size = 411

life skills

Number of Iterations = 0

LISREL Estimates (Maximum Likelihood)

Structural Equations

$$X3 = 0.17 * X2, \text{ Errorvar.} = 21.91, R^2 = 0.037$$

(0.043) (1.53)

3.96 14.28

$$X4 = 0.054 * X3 + 0.013 * X1 + 0.026 * X2, \text{ Errorvar.} = 0.41, R^2 = 0.22$$

(0.0067) (0.0064) (0.0066) (0.028)

8.04 1.97 3.95 14.28

$$X5 = 1.09 * X4 + 0.25 * X6 + 0.091 * X1 + 0.20 * X2, \text{ Errorvar.} = 21.39, R^2 = 0.26$$

(0.33) (0.036) (0.047) (0.050) (1.50)

3.27 6.80 1.95 4.00 14.28

$$X6 = 0.35 * X2, \text{ Errorvar.} = 39.71, R^2 = 0.084$$

(0.058) (2.78)

6.13 14.28

$$Y = 0.35 * X3 + 0.97 * X4 + 0.38 * X5 + 0.10 * X6 + 0.63 * X1 + 0.29 * X2, \text{ Errorvar.} = 31.80, R^2 = 0.57$$

(0.064) (0.44) (0.060) (0.047) (0.057) (0.062) (2.23)

5.52 2.19 6.24 2.23 10.96 4.61 14.28

Reduced Form Equations

$$X3 = 0.0 * X1 + 0.17 * X2, \text{ Errorvar.} = 21.91, R^2 = 0.037$$

(0.043)

3.96

$$X4 = 0.013 * X1 + 0.035 * X2, \text{ Errorvar.} = 0.47, R^2 = 0.10$$

(0.0064) (0.0069)

1.97 5.11

$$X5 = 0.10 * X1 + 0.33 * X2, \text{ Errorvar.} = 24.38, R^2 = 0.15$$

(0.047) (0.050)

2.23 6.56

$$X6 = 0.0 \cdot X1 + 0.35 \cdot X2, \text{ Errorvar.} = 39.71, R^2 = 0.084$$

(0.058)
6.13

$$Y = 0.68 \cdot X1 + 0.54 \cdot X2, \text{ Errorvar.} = 41.19, R^2 = 0.44$$

(0.060) (0.064)
11.31 8.42

Covariance Matrix of Independent Variables

	X1	X2
X1	29.93 (2.10) 14.28	
X2	12.98 (1.60) 8.10	29.39 (2.06) 14.28

SI was written to file D:\thesis\TY.SIS

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 5

Minimum Fit Function Chi-Square = 28.23 (P = 0.00)

Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square = 27.77 (P = 0.00)

Estimated Non-centrality Parameter (NCP) = 22.77

90 Percent Confidence Interval for NCP = (9.83 ; 43.22)

Minimum Fit Function Value = 0.069

Population Discrepancy Function Value (F0) = 0.056

90 Percent Confidence Interval for F0 = (0.024 ; 0.11)

Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.11

90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.069 ; 0.15)

P-Value for Test of Close Fit (RMSEA < 0.05) = 0.0072

Expected Cross-Validation Index (ECVI) = 0.18

90 Percent Confidence Interval for ECVI = (0.15 ; 0.23)

ECVI for Saturated Model = 0.14

The Modification Indices Suggest to Add the

Path to	from	Decrease in Chi-Square	New Estimate
X3	X5	20.8	0.23
X3	X6	12.5	0.13
X3	Y	11.1	0.20
X5	X3	12.2	0.18
X5	Y	12.2	0.52
X6	X3	12.5	0.24
X6	Y	7.9	0.22

The Modification Indices Suggest to Add an Error Covariance

Between	and	Decrease in Chi-Square	New Estimate
X5	X3	12.2	4.04
X5	X4	12.2	-1.38
X6	X3	12.5	5.16
X4	X3	12.2	-3.20
X4	X4	12.2	1.27
X5	X3	12.2	3.48
X5	X4	12.2	-1.38
X1	X4	12.2	17.86
X1	X5	12.2	109.21
X2	X3	12.5	-6.96
X2	X5	12.2	-43.18
X2	X2	8.9	21.81

ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลที่ปรับปรุงกับข้อมูลเชิงประจักษ์

L I S R E L 8.54

BY

Karl G. Jöreskog & Dag Sörbom

This program is published exclusively by

Scientific Software International, Inc.

7383 N. Lincoln Avenue, Suite 100

Lincolnwood, IL 60712, U.S.A.

Phone: (800)247-6113, (847)675-0720, Fax: (847)675-2140

Copyright by Scientific Software International, Inc., 1981-2002

Use of this program is subject to the terms specified in the

Universal Copyright Convention.

Website: www.ssicentral.com

The following lines were read from file G:\thesis\life skills.LPJ:

TI life skills

!DA NI=7 NO=411 NG=1 MA=CM

SLIS='G:\thesis\34.dsf' NG=1

SE

3 4 5 6 7 1 2 /

MO NX=2 NLIS=5 BE=FU,FI GA=FU,FI PH=SLIS,FR PS=DI,FR

FR BE(1,4) BE(2,1) BE(3,1) BE(3,2) BE(3,4) BE(5,1) BE(5,2) BE(5,3) BE(5,4)

FR GA(1,2) GA(2,1) GA(2,2) GA(3,1) GA(3,2) GA(4,2) GA(5,1) GA(5,2)

PD

OU AM PC RS EF FS SS SC PT MR XM ND=3

TI life skills

Number of Input Variables 7

Number of LIS - Variables 5

Number of X - Variables 2

Number of ETA - Variables 5

Number of KSI - Variables 2

Number of Observations 411

TI life skills

Number of Iterations = 6

LISREL Estimates (Maximum Likelihood)

```

BETA
      ACH      GPA      ADJ      SUP      LIS
-----
ACH   --      --      --      0.130   --
      (0.036)
      3.590

GPA   0.054   --      --      --      --
      (0.007)
      8.039

ADJ   0.188   0.635   --      0.229   --
      (0.053) (0.353)   (0.036)
      3.584   1.967       6.293

SUP   --      --      --      --      --

LIS   0.354   0.970   0.377   0.104   --
      (0.066) (0.439) (0.061) (0.047)
      5.361   2.207   6.146   2.209

GAMMA
      ERS      FAM
-----
ACH   --      0.123
      (0.044)
      2.807

GPA   0.013   0.026
      (0.006) (0.007)
      1.971   3.950

ADJ   0.091   0.193
      (0.046) (0.049)
      1.980   3.932

```

GAMMA

	ERS	FAM
SUP	--	0.353
		(0.058)
		6.131
LIS	0.628	0.288
	(0.057)	(0.062)
	10.956	4.642

Squared Multiple Correlations for Structural Equations

ACH	GPA	ADJ	SUP	LIS
0.067	0.224	0.282	0.084	0.576

Squared Multiple Correlations for Reduced Form

ACH	GPA	ADJ	SUP	LIS
0.037	0.101	0.149	0.084	0.426

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 3

Minimum Fit Function Chi-Square = 2.709 (P = 0.439)

Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square = 2.702 (P = 0.440)

Estimated Non-centrality Parameter (NCP) = 0.0

90 Percent Confidence Interval for NCP = (0.0 ; 7.887)

Minimum Fit Function Value = 0.00661

Population Discrepancy Function Value (F0) = 0.0

90 Percent Confidence Interval for F0 = (0.0 ; 0.0193)

Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.0

90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.0 ; 0.0803)

P-Value for Test of Close Fit (RMSEA < 0.05) = 0.768

Expected Cross-Validation Index (ECVI) = 0.130

90 Percent Confidence Interval for ECVI = (0.130 ; 0.149)

ECVI for Saturated Model = 0.137

ECVI for Independence Model = 2.672

Chi-Square for Independence Model with 21 Degrees of Freedom = 1075.999

Independence AIC = 1089.999

Model AIC = 52.702

Saturated AIC = 56.000

Independence CAIC = 1125.130

Model CAIC = 178.167

Saturated CAIC = 196.521

Normed Fit Index (NFI) = 0.997

Non-Normed Fit Index (NNFI) = 1.002

ParsimonLIS Normed Fit Index (PNFI) = 0.142

Comparative Fit Index (CFI) = 1.000

Incremental Fit Index (IFI) = 1.000

Relative Fit Index (RFI) = 0.982

Critical N (CN) = 1718.460

Root Mean Square Residual (RMR) = 0.534

Standardized RMR = 0.0171

Goodness of Fit Index (GFI) = 0.998

Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.982

Parsimony Goodness of Fit Index (PGFI) = 0.107

TI life skills

Summary Statistics for Fitted Residuals

Smallest Fitted Residual = 0.000

Median Fitted Residual = 0.059

Largest Fitted Residual = 1.466

Standardized Residuals

	ACH	GPA	ADJ	SUP	LIS	ERS
ACH	--					
GPA	0.891	0.891				
ADJ	0.891	1.352	1.604			
SUP	--	1.200	1.443	--		
LIS	0.891	1.425	1.404	1.179	1.256	
ERS	0.891	0.891	1.200	0.955	1.152	--
FAM	--	--	--	--	--	--

Summary Statistics for Standardized Residuals

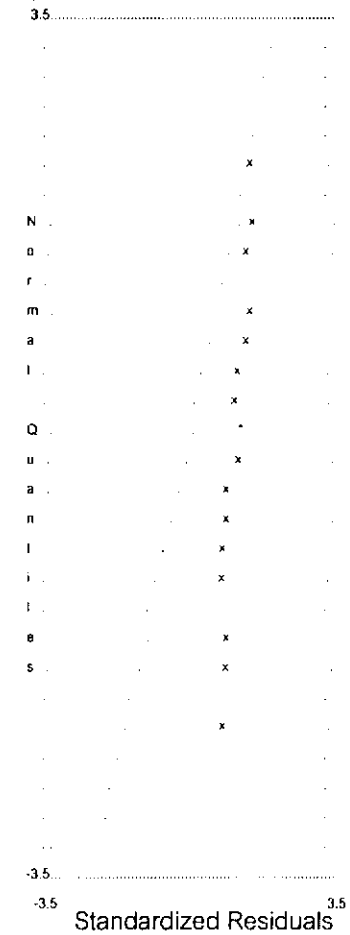
Smallest Standardized Residual = 0.000

Median Standardized Residual = 0.891

Largest Standardized Residual = 1.604

TI life skills

Qplot of Standardized Residuals

TI life skills

Standardized Solution

BETA

	ACH	GPA	ADJ	SUP	LIS
ACH	--	--	--	0.179	--
GPA	0.357	--	--	--	--
ADJ	0.167	0.086	--	0.280	--
SUP	--	--	--	--	--
LIS	0.195	0.081	0.234	0.079	--

GAMMA

	ERS	FAM
ACH	--	0.140
GPA	0.096	0.195
ADJ	0.093	0.195
SUP	--	0.290
LIS	0.397	0.180

TI life skills

Total and Indirect Effects

Total Effects of X on Y

	ERS	FAM
ACH	--	0.169
		(0.043)
		3.962
GPA	0.013	0.035
	(0.006)	(0.007)
	1.971	5.111

Total Effects of X on Y

	ERS	FAM
	-----	-----
ADJ	0.099	0.328
	(0.046)	(0.050)
	2.156	6.615
SUP	--	0.353
		(0.058)
		6.131
LIS	0.677	0.543
	(0.060)	(0.065)
	11.322	8.288

Indirect Effects of X on Y

	ERS	FAM
	-----	-----
ACH	--	0.046
		(0.015)
		3.098
GPA	--	0.009
		(0.003)
		3.553
ADJ	0.008	0.135
	(0.006)	(0.025)
	1.328	5.485
SUP	--	--
LIS	0.050	0.255
	(0.021)	(0.040)
	2.422	6.412

Total Effects of Y on Y

	ACH	GPA	ADJ	SUP	LIS
ACH	--	--	--	0.130	--
			(0.036)		
			3.590		
GPA	0.054	--	--	0.007	--
	(0.007)		(0.002)		
	8.039		3.278		
ADJ	0.223	0.635	--	0.258	--
	(0.049)	(0.353)		(0.037)	
	4.536	1.967		7.024	
SUP	--	--	--	--	--
LIS	0.491	1.209	0.377	0.254	--
	(0.064)	(0.458)	(0.061)	(0.050)	
	7.687	2.643	6.146	5.121	

Largest Eigenvalue of B*B' (Stability Index) is 1.651

Indirect Effects of Y on Y

	ACH	GPA	ADJ	SUP	LIS
ACH	--	--	--	--	--
GPA	--	--	--	0.007	--
			(0.002)		
			3.278		
ADJ	0.034	--	--	0.029	--
	(0.020)		(0.010)		
	1.754		2.815		
LIS	0.137	0.239	--	0.150	--
	(0.033)	(0.139)		(0.028)	
	4.111	1.725		5.450	

Standardized Total and Indirect Effects

Standardized Total Effects of X on Y

	ERS	FAM
ACH	--	0.192
GPA	0.096	0.263
ADJ	0.101	0.331
SUP	--	0.290
LIS	0.428	0.340

Standardized Indirect Effects of X on Y

	ERS	FAM
ACH	--	0.052
GPA	--	0.069
ADJ	0.008	0.136
SUP	--	--
LIS	0.031	0.159

Standardized Total Effects of Y on Y

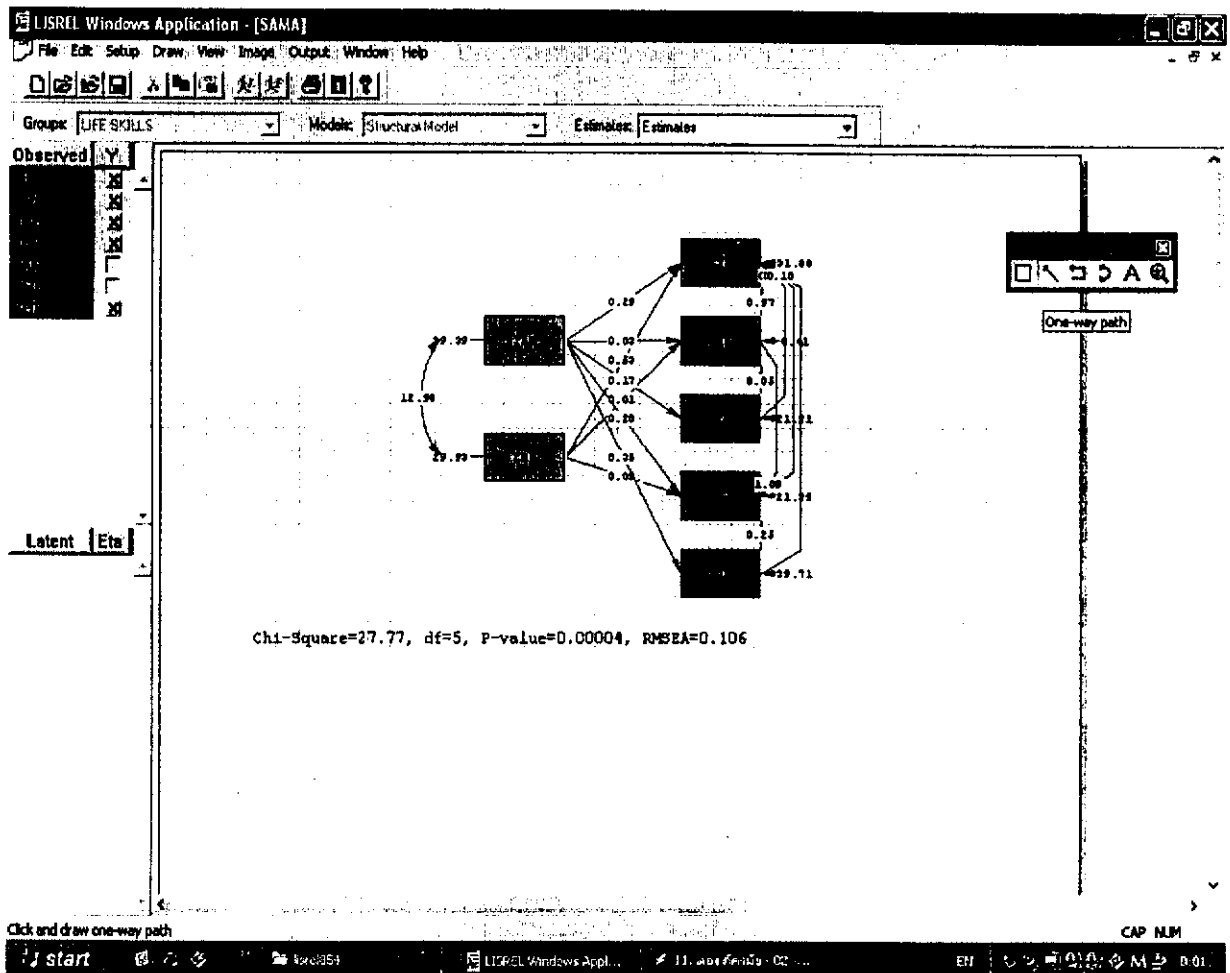
	ACH	GPA	ADJ	SUP	LIS
ACH	--	--	--	0.179	--
GPA	0.357	--	--	0.064	--
ADJ	0.198	0.086	--	0.316	--
SUP	--	--	--	--	--
LIS	0.270	0.101	0.234	0.193	--

Standardized Indirect Effects of Y on Y

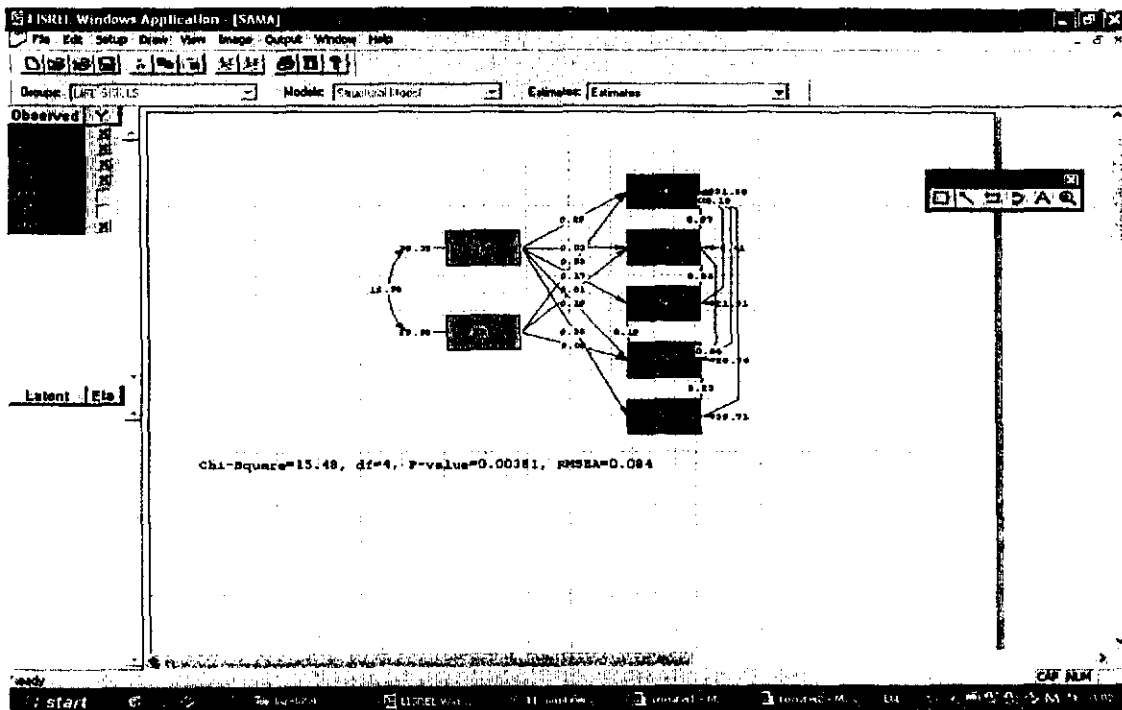
	ACH	GPA	ADJ	SUP	LIS
ACH	--	--	--	--	--
GPA	--	--	--	0.064	--
ADJ	0.031	--	--	0.035	--
SUP	--	--	--	--	--
LIS	0.075	0.020	--	0.114	--

Time used: 0.110 Seconds

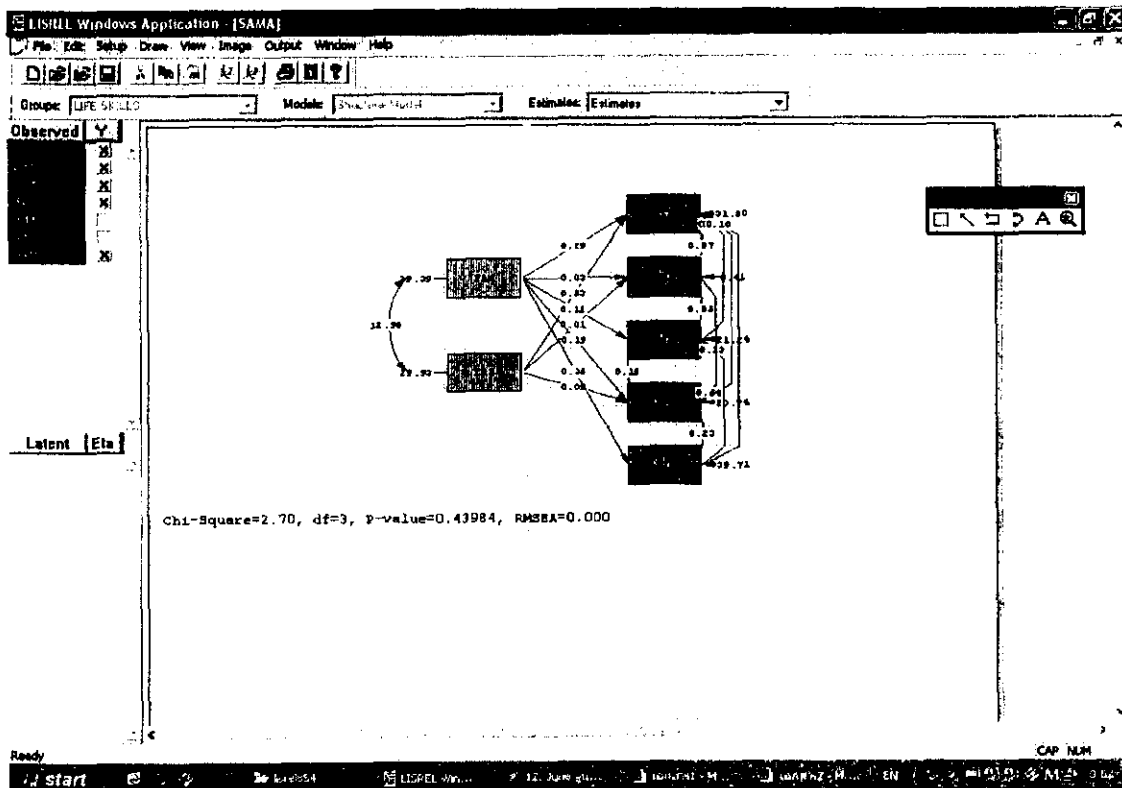
โมเดลตามสมมติฐาน ตัวแปรที่มีผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การปรับโมเดลทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ครั้งที่ 1 โดยการเพิ่มเส้นอิทธิพล จากตัวแปรแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ (ACH) ไป การปรับตัว (ADJ)

การปรับโมเดลทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ครั้งที่ 2
โดยการเพิ่มเส้นอิทธิพลจากตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม (SUP) ไป แรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ (ACH)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวชมาพร ศรีอุทยาจิต
วันเดือนปีเกิด	25 ธันวาคม 2519
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลนครนายก อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	103 หมู่ 4 ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก 26000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครู คศ.1 โรงเรียนบ้านเขาสองก่ล้อง
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านเขาสองก่ล้อง อ.บ้านนา จ.นครนายก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก e-mail address : sun102519@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2538	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครนายกวิทยาคม อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก
พ.ศ. 2542	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.บ.) วิชาเอกการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (เกียรตินิยมอันดับ 1)
พ.ศ. 2545	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ